

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר"ט | חג הסוכות | תשפ"ה

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה	מסעדה
17:30	18:41	19:21	17:45	18:43	19:18	17:55	19:01	19:23	17:49	18:52	19:14

זמני כניסת ויציאת החג

חשיפה: מדוע נמנע מרן ה'חפץ חיים' לקחת את הלולב לבית הכנסת ולנענע בהלל | עמ' ב'
סגולה: סגולת לימוד מסכת סוכה בימים אלו ובשאר ימות השנה | עמ' ד'
אקטואליה: מי שנטל לולבים מסוחר ושוב לא מצאו ולא שילם לו | עמ' י"ט

השבוע בגליון:

מסר חסידי לשמחת תורה עמ' ל"ב

פניני אביר יעקב עמ' י"ד

גליון חג מורחב

פנינים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מכתלי בית ההוראה עמ' מ"א

כבר חשבנו אז מ'כאפט מלאכים

בשנותיו האחרונות של הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זי"ע התגורר בעיר הבירה לונדון יצ"ו, וקיבל על עצמו את מדת השתיקה, והיה ממעט מאד מלדבר.

בימים ההם זכה הרב שלמה טויסיג שליט"א אב"ד בעלעד לשמשו בנאמנות, ושמעתי ממנו את אשר אירע שנה אחת בליל ראשון של חג הסוכות. לאחר התפילה חזר הרה"ק מדזיקוב מביהמ"ד אל הסוכה כמעט במרוצה מגודל ההשתוקקות לקיים מצות סוכה, וכשכל כולו יוקד ביקוד אש שלהבת אמר 'לשם יחוד' וכדרכו בקודש חזר פעמים הרבה על התיבות "בשם כל ישראל" בהתלהבות עצומה אשר אין לתאר, וכבר היה מוכן ומזומן לקדש על הכוס ברחימו ודחילו.

אולם אז הרים לפתע את עיניו כלפי מעלה, והנה הבחין ששכחו לפתוח את ה'שלאק', (זהו הגג שסוגרים בשעה שיורדים גשמים כדי שלא יכנס הגשם לתוך הסוכה, ודבר זה נפוץ מאד בחו"ל דשכיחי גשמים). הנוכחים נבהלו מן המחזה, וכולם הפנו את עיניהם אל עבר הרבי לראות מה תהיה תגובתו. אך במקום להקפיד פרץ בתוך כדי דיבור בצחוק גדול ושבר את חומת השתיקה שהיה נתון בה כשהוא מלגלג על עצמו ואומר: "הנה כבר חשבנו אז מ'כאפט מלאכים, ומרעישים את כל העולמות העליונים על ידי מעשי המצוות, כאשר בפועל לא היה אפשר לקיים מצות סוכה כלל ועיקר..."

ובמשך כל ימי החג היה משתעשע על כך לפני הבאים אליו, וחזר על כך שוב ושוב.
(באר החיים, סוכות עמ' רלז)

מקארלסבורג הצליח אחרי מאמצים גדולים להשכין שלום בין הצדדים.

בדברי המוסר שלו שהטיח כלפי הצבור, אמר על האתרוג מחפשים פגימות וכתמים, אבל החסרונות אינם מצד האתרוג גופו, כי אם מהקוצים והעלים אשר גדלים סביבו. כידוע מסמל האתרוג את התלמיד חכם שיש בו תורה ומעשים טובים. לא

האתרוג מסמל את התלמיד חכם שיש בו תורה ומעשים טובים

פעם בא הרה"ק המראה יחזקאל מדעש זי"ע, ליישוב שהיתה בו מחלוקת עד לב השמים, בין השוחט שהיה תלמיד חכם גדול, לבין בני הקהלה שהיו ברובם בורים וריקים. הרב הכולל

הצצה לסוכת הפלא של הגאון הצדיק רבי יצחק נתן קופרשטאק זצ"ל

בשכונת "בתי ברוידא" שבירושלים, בין הבתים והחצרות העתיקים מלאי הניחוחות והאווירה, התנוססה פאר שנה אחר שנה, במשך עשרות בשנים, סוכתו המרהיבה של הגאון הצדיק רבי יצחק נתן קופרשטאק זצ"ל, מגדולי ירושלים ובעל "מאורות נתן", שהייתה מפוארת ומקושטת בחן וביופי ואצילות של קדושה.

היו בה בסוכת חמד זו כל מיני קישוטים ועיטורים: ציורים יהודיים מעוררי השראה; כרטיסי ברכה, או "שנות טובות" כפי שהם מכונים בעגה ירושלמית, מלאי צבע ועליצות; תמונות קדומות של גדולי ישראל מאורי הדורות; מנורות נוצצות ומהבהבות. ובתוך, בתוך כל אלו נגהה באור יקרות, כאבן חן זוהרת משובצת יהלומים, דמותו רבת ההוד והאנפין של בעל הסוכה, הלא הוא הגאון המופלא הישיש רבי יצחק נתן, שנהג לשבת בסוכה כל שבעת ימי החג וכמעט שלא יצא מתוכה מרוב חביבות המצווה.

עוד לפני שנים רבות, בימים בהם שרר עוני ומחסור בירושלים ובקושי ניתן היה להשיג אוכל לפי הטף, כבר אז נודע רבי יצחק נתן בהשתדלותו ומסירותו לייפות ולנאות את סוכתו ככל יכולתו. היטיב להגדיר זאת אחד מתלמידי החכמים בירושלים כי באותם ימים קשים ומעיקים, בודדים בלבד יכלו לשבת וללמוד מתוך יישוב הדעת והתנתקות מוחלטת מכל הסובב כפי שלמד אז רבי יצחק נתן. 'אבל', הוסיף ואמר אותו גאון, 'בהשתדלותו ובמאמציו העצומים עבור הידור נוי סוכה ושאר מצוות, בנקודה זו היה רבי יצחק נתן חד ומיוחד בדורו!...'

כל ימיו היה הגאון רבי יצחק נתן קופרשטאק מהדר נפלא במצוות, במיוחד בכל הנוגע ליופי ונוי המצוה ככתוב "זה קלי ואנוהו". את כל אשר לו מסר כדי להדר ולפאר את קיום המצוות. משמים חננו אותו בידי זהב ובכישורו רב, והוא ניצל זאת בכל כוחו ויכולתו כדי לייפות ולהדר בקיום כל תג וקוצו של יו"ד בתרי"ג המצוות שבתורה.

עוד בעודו בחור צעיר לימים היה רבי יצחק נתן מגלף במו ידיו עצים לקישוטי סוכה, מהם יצר מסגרות עץ נאות ומפותחות מעשה אמן, בתוכם שיבץ תמונות של גדולי ישראל שפיארו את סוכתו עד סוף ימיו. למרות כישרונו המפותח בתחום, הוא כמעט ולא שלח יותר ידיו במלאכה זו. "שאלתי אותו פעם" מספר חתנו הג"ר עקיבא משה שיינברגר שליט"א, "מדוע חדלתם מכך ולא הוספתם ליצור קישוטים נוספים מעין אלו?" והוא השיב לי "לאחר שיצרתי את אלו, התעורר בלבי חשש שאם אשקע בעניין זה יגרום הדבר לביטול תורה, לכן חדלתי מלעסוק בכך"...

בסוכה תלויים היו קישוטים ישינים בני מאה שנה בעלי ערך היסטורי רב, אותם קיבל בירושה מאביו הרה"צ רבי יהודה יעקב זצ"ל.

את הסוכה פיארו גם תמונות מרהיבות מעשה ידיהם של הציירים הירושלמיים הנודעים ר' יצחק בק ז"ל, ר' יצחק וינשטוק, ועוד. ר' יצחק בק נהג להטמין ולהבליע את חתימת שמו בפינות שונות בציוריו, ילדי ירושלים בשנים עברו זוכרים עוד את התחביב הקבוע שהיה להם מידי חג הסוכות לחפש את שמו של ר' יצחק בציוריו, כל ילד שבא אליו והראה לו את שמו זכה לקבל מידי דבר מתיקה...

הייתה בסוכה תמונה יהודית עתיקה המתארת את מעמד "עקדת יצחק", ויצירה נוספת המספרת על "משפט חכמת שלמה המלך", תמונה מיוחדת זו הורכבה ונעשתה מאלפי אותיות זעירות מפסוקי מגילת "שיר השירים" ו"קהלת". אגב, עותק זה שהשתמר בסוכתו של רבי יצחק נתן היה עותק נדיר ובלתי מצוי בעולם. באחת השנים ביקש ממנו סוחר פלוני לצלם את התמונה, ולאחר שנטל את הסכמתו הופצה התמונה ונמכרה בעותקים רבים.

וכמובן שבסוכתו תלו גם מידי שנה את ה"רוזן", שושני ופרחי נייר גדולים ומרהיבים, אותם הרכיב מחיתוכי נייר בצעירותו. גם לאחר עשרות שנים הם היו נראים כמו חדשים, זאת הודות לדרך אכסנון המיוחדת והזהירה... בשנים האחרונות הוא הורה להכין קישוט נוסף של שבעת האושפזין שנחרט על לוחות נחושת מזהבים.

יחד עם כל הקישוטים מקפיד היה לתלות בסוכתו את שבעת המינים, וגם כאן באו לידי ביטוי דקדוקיו ורעיונותיו. למשל כשתלה אשכול ענבים תלה תחתיו סלסלה שקופה, כדי שלא יטפטף העסיס על ראשי המסובים. מבקבוקי שמן הזית שתלו בסוכתו היה מדליק לאחר מכן את נרות החנוכה, וכעבור כמה חודשים ביום ט"ו בשבט היה טועם מפירות שבעת המינים שתלו בסוכתו ומחלק מהם לבני המשפחה.

בנוסף לכך נהג לתלות בתוך סוכתו את מנורת השבת הירושלמית, ה"היינג לייכטער" בו מונחים קעריות שמן זית ופתילות. בשנה הראשונה התעוררה בפניו בעיה קטנה, הסוכה הייתה כאמור גבוהה מאד ולא ניתן היה להגיע אל הנרות לצורך הדלקתן. מה עשה רבי יצחק נתן? נטל קפיץ ארוך ששימש לצורך מזרוני המיטות בשנים קודמות, ממנו יצר מתקן מתוחכם שבעזרתו ניתן היה להוריד את המנורה להדלקתה ולהעלותה חזרה לרום התקרה...

במשך כל שבעת ימי החג הייתה שורה על פניו של רבי יצחק נתן שמחה עילאית מאין כמוה. הוא היה יושב בסוכתו וממטט לצאת ממנה, לומד והוגה כדרכו בתורה ברציפות אינו יוצא מהסוכה מלבד לתפילותיו. בכל פעם שנכנס לסוכה נהג לאכול מיני מזונות כשיעור כדי לצאת כל השיטות בברכת לישב בסוכה.

(מתוך מאמרו של ידידינו הרב שמעון טיקוצקי)

ידקרו עמי הארץ את התלמיד חכם ויהיו כולם פרי עץ הדר... עכ"ד.

(עולמו של אבא עמ' רעב)

מדוע נמנע מן ה'חפץ חיים' לקחת את הלולב לבית הכנסת ולנענע בהלל

בימי מלחמת העולם הראשונה, התגורר ה'חפץ חיים' זי"ע בעיר סְנוֹבְסֶק שברוסיה. עקב המלחמה ברוסיה נותר מחסור עצום באתרוגים ובלולבים. לאחר מאמצים מרובים, עלה בידי אחד מיהודי העיר להשיג לולב ואתרוג יחידים, והוא מיהר להביאם לבית ה'חפץ חיים'.

ה'חפץ חיים' שמח עמם מאוד, נטל את ארבעת המינים בביתו עם שחר ויצא בהם ידי חובה. ברם, על אף הפצרות בני הבית והיהודי שהביאם לו אחרי טירחה מרובה, סירב לקחתם לבית הכנסת ולנענע בהם בשעת אמירת ההלל כתקנת חכמים.

כששאלוהו לטעם הדבר, השיב: "בשלמא בנטיילה, יכול כל הקהל לצאת ידי חובתו באותם ארבעת המינים אחרי, אבל לנענועים באמירת הלל, ישנה אפשרות רק לי לבד לנענע כשכולם רואים, הרי זה עלול לגרום צער ליהודים אחרים, שיזכרו כי אין בידם לקיים כראוי את תקנת חז"ל.

על כן סבור אני כי כדאי לי לוותר על הנענועים בבית הכנסת לעיני כל הקהל, הלא הנענועים בקריאת ההלל אינם אלא מנהג קדום וקדוש, ואילו לגרום חלישות הדעת ליהודים, יש בזה חשש לכמה עשין ולאין מדאורייתא!...

(המאורות הגדולים)

טעם נפלא שמקשים את הסוכה בקישוטים

הגה"צ אב"ד דעברעצין ז"ל שאל פעם את כ"ק האדמו"ר מהר"ש מבאבוב זצ"ל על מה שמקשים סוכה בכל מיני קישוט כנהוג, דהלא איתא בגמ' (סוכה כו ע"א) תשבו כעין תדורו, וכי כך נראית דירת כל ימות השנה.

ענה לו רבנו, הן אמת שבדרך כלל אין בני אדם מציירים דירותיהם כך אבל בזמן שבא המלך להתאכסן בביתו של אדם, הלא בודאי יקטש ויפאר את החדר המיועד למלך בכל מיני קישוטים שונים. כן הוא לענין הסוכה שבודאי צריך לקיים תשובו כעין תדורו, אבל בנוסף לזה הלא הסוכה היא צילא דמהימנותא, ומלך מלכי המלכים הקב"ה בא לסעוד עמנו בצוותא, לכן בודאי נאה וגם יאה לקטש ולצייר הסוכה בכל מיני קישוטים.

(ספר "זכרנו לחיים" בהערות "אבני ציון" אות ג עמ' קפז).

מה אמר המהרי"ד לחסיד שהתחבא בחדרו בעת שאגד את ההושענות

אחד מחסידי הרה"ק מהרי"ד מבבלזא זי"ע

הסתתר פעם בחדרו בעת אגדו את ההושענות, שכנודע היה אצלו זמן נורא וקדוש, והרה"ק הרגיש בו ואמר לו: לא כך מתכוננים לחג על ידי שבאים לראות כיצד אוגד הרבי את ההושענות, אלא הכנה ליו"ט היא שלומדים לפני החג את העניינים השייכים לחג בגמרא פירש"י ותוספות והראשונים, בטור בית יוסף ובשולחן ערוך, כי רק אז מרגישים את טעמו של היו"ט וזוכים לאור קדושתו.
('ירח האיתנים', הובא ב'פנינים המועדים')

אתרוגים לנוי סוכה

מנהג קדמון לתלות אתרוגים לנוי סוכה, וכבר נזכר ברמ"א (או"ח סי' תרל"ח ס"ב) וז"ל: "אם סכך בהדס או תלה בסוכה אתרוג לנוי, מותר להריח בו". וכן נהגו צדיקים רבים. ומספרים שהרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה ז"ע נהג לתלות בסוכתו קל"ו אתרוגים (הובא ב'אלף כתב' אות רנה; להגר"י וייס מווערבו), והרה"ק רבי אליעזר מקרעטשניף ז"ע היה תולה בסוכתו י"ג אתרוגים.

בספר זכרנו לחיים (באבוב עמ' קפט) מובא דבר נחמד מהרה"ק מהר"ש מבאבוב זצוק"ל: "תליית נוי סוכה הוא ענין גדול, אבל אין אנו יודעים איזה דבר הוא נוי סוכה מן התורה, אך האתרוג הוא בודאי נוי סוכה מן התורה, כי הוא הדבר היחידי שהתורה קראה 'הדר' כמאמר הכתוב (ויקרא כג, מ) פרי עץ הדר".

ולפלא לציין משו"ת מחנה חיים (ח"ג סמ"ט) בנידון השאלה באחד שתלה אתרוג נאה וכשר בסוכה שלו לנוי והידור מצוה, ובחזו"מ בא אחד מכפר הסמוך וביקש ממנו אחרי שאתרוגו נפסל, על כן נפשו בשאלתו למכור לו האתרוג הלזה הנתלה לנוי סוכה. וכתב על זה, לפום ריהטא נ"ל שאסור לעשות כן דהוה בכלל אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו, למה ימעט נוי סוכתו אשר עיטר סוכתו בפרי עץ הדר להנאה לפני הקב"ה במצוה, בעבור לזכות חבירו שיהיה לו אתרוג כשר בחזו"מ, ומסיים שם בזה"ל: כי מצות סוכה זכה בהידור מצוה, ועל מצות אתרוג לא תמחול מצות סוכה כבודה והדורה.

סגולת הזהיר במצות סוכה לעשות כתיקונה

מאן דזהיר במצות סוכה ולעשותה כתיקונה,

ומכרכר לפני הספר תורה כאחד השקדנים הגדולים, פנה אליו מרן הגרי"ז זצ"ל ושאלו לפשר שמחתו הגדולה.

ענהו הסנדלר: ביום כיפור כשהכיתי 'על חטא שחטאתי לפניך בכפת שוחד', חשבתי לעצמי, וכי מה שייך אצלי שוחד, וכי יושב אני בדיני תורה בין אנשים שיכולים לתת לי שוחד, אלא על כרחך שאני צריך להכות על החטאים של הרב, א"כ יכול אני גם לשמוח על התורה שהרב לומד... (עובדות ונהגות לבית בריסק, ח"ג עמ' שטו)

מובטח לו שלא יהיה מריבה בתוך ביתו כל אותה שנה.

(כף החיים בשם יפה ללב)

מדוע שמח הסנדלר בשמחת תורה

באחד מימי שמחת תורה ראה מרן הגרי"ז זצ"ל את אחד הסנדלרים בעירו בריסק מפזז

מחבירים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

יריעה מרתקת על סגולת לימוד מסכת סוכה בימים אלו וגם לרבות בכל שאר ימות השנה

נפתח בדברים נפלאים מלשון קדשו של הרה"ק השם משמואל (סוכות שנת תער"ב): בימים האלה, שהם ראשית ימי השנה וראשית החיות שניתנה בר"ה ויום הכפורים מה דאזיל אזיל מעתה נחיל חשבנא, צריך כל אדם לשמור עצמו מאד וכעין ראשית ימי האדם שנעשה האדם בר מצוה, ואמרו ז"ל (סנהדרין ס"ט.) כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים הראשונים משנעשה איש, ואחר ההתחלה והראשית נגרר הכל. והראי' שהרי אנו צריכין לישב בסוכה להגן עלינו מפני החמה, הרומות לכוה של עשו המונה לחמה. וכמו שהוא למעלה בכלל ישראל, כן הוא בכל איש פרטי, שרודפים אחריו כחות חיצוניים להממו ולאבדו, והעצה היעוצה לזה היא להטמין עצמו בתורה ובעיון הלכה במס' סוכה, שכמו שסוכה היא המגינה בעשי' ובפועל, כן מסכת סוכה היא המגינה ברוחניות.

כיוצא בזה שח הגה"צ רבי אלחנן הלפרין זצ"ל: בכל ערב סוכות היה כ"ק אא"ז מראדמישלא הג' זצ"ל מספר: הרה"ק הדברי חיים זי"ע נכנס פעם לסוכה בערב החג, ונכדיו וניניו הקטנים הראוהו הנז' סוכה שעשו, הצפרים ופרחים וכוכבים וכדומה, התרגש לקראתם ואמר להם הכי אלו גויי סוכה, גויי סוכה הם מסכת סוכה שלומדים בסוכה. (שיחתן של עבדי אבות עמ' מ"ד).

כמה סוכות בכל מסכת סוכה נחשבות כשרות וכמה פסולות

בספר 'אמר משה' הביא בשם המגיד מטריסק זצ"ל, שציוה פעם לבניו ללמוד מסכת סוכה לפני חג הסוכות, וכאשר סיימו את המסכתא, התיצבו לפניו ואמרו לו כי סיימו את המסכתא, ושאלם אביהם כמה סוכות בכל מסכת סוכה נחשבות כשרות וכמה פסולות. ולא ידעו הבנים התשובה, אמר להם המגיד צאו ומנו בכל מסכת סוכה, ותמצאו ס"ו סוכות כשרות וכ"ה סוכות פסולות כמנין סו"כה.

ודומה לזה הובא בהקדמה לספר פאת השלחן (לתלמיד הגר"א), דהגר"א מוילנא אמר פעם אחת לתלמידיו, שנכון מאוד לאדם להיות בקי לפחות במסכת אחת בעל פה, למען שלא יתבטל מתלמוד תורה אפילו בדרך. ואחד מן התלמידים ששמע כן התחיל לחזור על מסכת סוכה הרבה פעמים כדי שידע אותה היטב להגיד בע"פ, בחוה"מ סוכות ישב הגר"א במסיבת תלמידי חכמים רבים שבאו לקבל פניו, אמר התלמיד הזה לפני רבו שכבר הוא יודע היטב מסכת סוכה להגיד אותה כולה בע"פ כמו שאמר להם. אז שאל אותו הגאון אם חפץ שישאל אותו רק דבר אחד, והשיב כן. שאל אותו הגר"א כמה פעמים פליגי ר' מאיר ור' יהודה ר' עקיבא ור' טרפון רבה ור"י, אביי ורבה ר"פ ורב הונא בר"י וכן כל שאר התנאים והאמוראים, ולא ידע להשיב על זה אח"כ התחיל הגר"א בעצמו למנות לפניו כסדר המחלוקת בין התנאים והאמוראים וכמה פעמים הלכה כזה או כזה, וכמה סוגיות ושיטות יש וכמה דינים מתוספתא וירושלמי, וחשב להם דיש סוכות פסולות בהלכה כמנין סכ"ה חסירה בלי וא"ו, וסוכות הכשירות במסכת ותוספתא וירושלמי, הוא כמנין סוכ"ה מלא בוא"ו, וסיים באופן כזה דרשתי מכם שתדעו כל המסכת והענינים על בורי' ע"כ.

סגולת לימוד מסכת סוכה בכל ימות השנה

אמנם לא רק בימים אלו סגולת לימוד המסכת פועלת, אלא בכל שאר ימות השנה, וכפי שהיה שגור ורגיל בפה קדשו של הרה"ק מטאהש זצ"ל (ומובא בספר עבודת עבודה דף שפ"א) שזקינו הרה"ק רבי אלימלך זצ"ל מטאהש, הראה לו מאמר חז"ל שהיה כתוב שם בהאי לישנא: "כל הלומד מסכת סוכה ניצל מכל צרה וצוקה". והוסיף שהגמרא סוכה היא מסכת עולם הבא שלו, ונהג ללמוד מסכתא זו הרבה בכל ימות השנה בעיון רב עכ"ל.

ובספר דברי תורה (מהדורא ז' אות מ"ט) להרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זצ"ל כתב: "הנה שמעתי ומקובל בשם גאון וצדיקי אשכנז ז"ל, כי מסוגל ללמוד בכל יום מסכת סוכה, ועי"ז יפלו ויכנעו אויביו וינצל מהם שלא יוכלו להרע לו.

וי"ל כי רומז זה בכתוב (תהלים לא, כא) "תִּסְתָּרִים בְּסִתְרָךְ" - סתר בגימ' ד' פעמים דופ"ן עם סכ"ך שהוא הכשר סוכה לכתחילה, "פְּתִיחַ תִּצְפֶּנּוּ בְּסִתְרֵךְ" - כשילמדו המסכת סוכה, "מִרְיֵב לְשָׁנוֹת" - שלא יקטרגו ולא יריבו עמו שונאיו כנזכר, ונתנו רמז ויאמר ה' ס'לחתי כ'דברייך ר"ת סוכ"ה עכ"ל הנפלאים.

ומסופר בספר דרכי חיים ושלום שהיה נוהג ה'מנחת אלעזר' ללמוד מידי יום בבוקר קודם התפילה מסכת סוכה.

ובספר המדות (ערך מריבה) כתב שלימוד מסכת סוכה הוא מסוגל כנגד מחלוקת, והרמז "תצפנם בסוכה - מריב לשונות".

כיוצא בזה כתב המקובל הק' רבי מרדכי שרעבי זצ"ל, כי לימוד במסכת סוכה משנה או גמרא, עם מפרשים זה סגולה לשלום בית, שאנו אומרים בתפלה "סוכת שלום" במשפט "הפורש סוכת שלום עלינו", שהסוכה מונעת ריב בבית (שערי ניסים עמ' רנא).

סגולת דברי התוס' במסכת סוכה

דבר פלא המובא בחוט המשולש (מהדורת מכון דעת סופר ירושלים: עמ' קנה), מספר נכדו של הגה"ק רבי עקיבא איגר זצ"ל אף שלא היה דרכו של זקינו לתת לתת קמיעות או סגולות, אמנם לפעמים נתן ליחידי סגולה קמיע או סגולה על איזה מיחוש. ובאחת הקמיעות אשר נתן קדוש זקינו ז"ל לחולים, היה כתוב "דיבור תוספות שלם במסכת סוכה דף יב ע"א ד"ה בפסולת גורן ויקב" עכ"ל.

מאידך מצינו שנתנו סגולה לשון התוס' במסכת סוכה דף ו', וזה מספרים: הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, השתמש הרבה פעמים עם הסגולה הפליאה לאנשים שסובלים על מחלות כקדחת ומחשבות רעות וכדומה, ובעיקר נגד פחד הבא פתאום לאנשים שחושבים מהרפתקאות שונות דערו עליהם.

מרו זי"ע, היה נוטל נייר וצוה לכתוב עליו לשון התוס' במס' סוכה (דף ו, ב ד"ה וסוכה) והחולה יתן אותו אל כיסו לשמירה נגד פחד ומחשבות רעות, וב"ה הסגולה פעל לטובה (קובץ גינת ורדים כ, עמ' רלז).

וזה לשון התוס': וסוכה תהיה לצל - בירושלמי אמרינן טעמא דר"ש מן הדא קרייה, וסוכה תהיה לצל יומם מחורב הרי אחת, למחסה ולמסתור הרי שנים, מזרם וממטר שנים, ורבנן אמרי מזרם וממטר אחת ע"כ לשון התוס'.

ונפלא לציין כי סגולה זו נזכר בספר טעמי המנהגים (דף תקע"ב) מהעתקת כת"י הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע, ומוסיף שם שגם יכתוב על נייר לשון המדרש שוחר טוב (בתהלים מזמור קל"ה) וזל"ק: מְעַלָּה נְשָׂאִים מְקַצֶּה הָאֶרֶץ - ריש לקיש ור' יוחנן, רבי יוחנן אומר, אין עננים אלא למעלה (שנאמר דניאל ז, יג) וְאֶרֶץ עִם עֲנָנֵי שָׁמַיָא, ריש לקיש אמר אין עננים אלא מלמטן שנאמר מְעַלָּה נְשָׂאִים מְקַצֶּה הָאֶרֶץ. על דעתיה דרבי יוחנן, לאחד שכבד את חבירו בחבית של יין וקנקנה עמה, ודעתיה דריש לקיש, לאחד שאמר לחבירו הלויני סאה של חטין ואמר לו שלח קופתך, שלח רפואה שלימה להחולה (פלוני בן פלוני), אין עוד מלבדו, על דעת רבי תנינא ע"כ. וכן מצינו כל הסגולה בספר סיפורי צדיקים החדש (זינקאוויץ דף רסט) בשם הבעשט"ק זי"ע עיי"ש.

הרה"ק מראפשיץ היה עוסק כל השנה במצות סוכה

מבין רועי ישורון גדולי החסידות מתבלט באור יקרות עבודתו הקדושה עמיקא וטמירא של היחיד בדורו בחכמת אלקים הרה"ק רבי נפתלי צבי

מהודרת ומעוטרת בנוי, אשר מחירו עלה יותר מכפי השגת ידו, והיה צריך להלוות בשבילו ממון מבנק, עם ריבית [כמוכן באופן של היתר] והיה סוכתו למשכנתא, נמצא שבכל השנה כולה, בכל יום ויום היה צריך לשלם קצת ריבית בעד הסוכה לבנק, הרי הרוויח מזה שהוא גם כן עושה ופועל בכל יום ויום למען הסוכה (נזר הקודש אות ע"ז).

מדוע קנה הרה"ק מהר"ש מבאבוב צעיפים באמצע

הקץ?

המאמצים המרובים שעשו גדולי ישראל בהכנת הנוי סוכה' לא התחילו בימים אלו בפרוס החג לבד, אלא גם בכל אורך תקופת השנה, למרות שהיה זמן כביר טרם החג, התרפקו הצדיקים בכמיהה עזה על מצוה עילאית זו, ונתמלאו כל מעיינם ורעיונם לחשוב מחשבות בחכמה ובתבונה, האיך לייפות את סוכתם החביבה ובמה יכלו להרבות בהידורה.

וכפי שתעיד העובדה הבאה המסופר (הובא ב'פרי הכרם' גליון י"א) על הרה"ק רבי שלמה [הראשון] מבאבוב זצ"ל: רוכל אחד היה רגיל לחזור על העיירות והכפרים בגלילות עיר באבוב למכור ספרים, ומזה הרוויח כדי פרנסתו, בכל פעם שנכנס לביהמ"ד נגש הרה"ק מבאבוב זצ"ל אל שלחנו ונהג בו טובת עין לקנות ממנו ספר, כדי להנות ולהחיותו. פעם נכנס הרוכל לביהמ"ד באמצע ימי הקיץ אך לא הביא אתו שום ספרים למכור, אחר שדרש הרה"ק מהר"ש זצ"ל בשלומו שאל ממנו בתמיהה האם אין לו מה למכור היום, ענה האיש שיש לו איזה סחורה אבל בודאי שאין להרבי שום צורך בזה, והוציא חבילה של צעיפי משי יקרים שהיו מעוטרים מסביב על שפתם בקישוטין של זרי פרחים ושושנים מעשה רוקם נחמד למראה. שאל אותו הרה"ק מהר"ש למחרס, ולוה הסכום מאחד הנוכחים, וקנה את כל החבילה שכללה כעשרים צעיפים, וצוה למשמשו שישים המטפחות בארוננו. העומדים שם הביטו זה לזה בתמהון מה לו לרבינו עם צעיפים אלה עד שלוה ממון כדי לרכשם.

כשהגיעו ימי ערב חג הסוכות והיו בני הבית עוסקים בהכנת הנוי סוכה, הוציא הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל את הצעיפים הנוכחים, וצוה לגזוז את שפתם המרוקמות ולחברם יחד למען יהיו כל הפרחים מחוברים בשלשלת אחת ארוכה, ואחר כך תלה בכבודו ובעצמו את המחברת מתחת לסכך לשם נוי סוכה, לקיים מה שנאמר זה אלי ואנוהו.

כשסיפר זאת בנו הרה"ק רבי בניצין [בעל הקדושת ציון] מבאבוב זצ"ל סיים: "הביטו וראו התנהגותו של צדיק, כל דבר שראו עיניו, הרהר וחשב מיד איזה מצוה יכול לקיים עמה, ובאמצע הקיץ כבר רכש לעצמו נוי סוכה..."

מראפשיץ זצ"ל בעשיית הסוכה ותיקון נוייה, כפי המסופר עליו שהי' מתקן ומצייר את הסוכה בכל יום בשנה ועל ידי כך הי' לו סוכה נאה עד למאוד. והצדיקים בדורו אמרו עליו ששורש נשמתו הוא ממצות סוכה, וכן היו נוהגין בניו ובני בניו אחריו לעשות סוכה נאה ומהודרת ולהוציא הוצאות הרבה כדי לצייר את הסוכה בכל מיני קישוטין (פרדס אליעזר עמ' סב בשם נכדו הרה"צ רבי יצחק ממעליץ זצ"ל).

וכן מסופר בספר אהל נפתלי (אות ג'): "שמעתי שצדיקי דורו אמרו על רבינו נפתלי מראפשיץ כי נשמתו היא ממצות סוכה שבתורה, ובאמת היה עוסק כל השנה במצות סוכה, ובכל יום היה עושה איזה עבודה בסוכה שלו, ביום אחד היה נועץ יתד בסוכה, יום אחד למד במסכת סוכה, וכה היה משפטו כל ימי חייו, ועל כל פנים כל יום מימות השנה היה מזכיר השם 'סוכה' וסיבב דבריו עד שבא לדבר מסוכה.

האם כבר דיבר היום הרב מענין סוכה

וכן הרה"ק מהר"ש מבאבוב אמר בשם הרה"ק הקדושת ציון זצוק"ל בשם צדיקים הקודמים, שהרה"ק מראפשיץ זי"ע שורש נשמתו היה ממצות סוכה, ובכל יום ויום היה עוסק או מתקן איזה דבר עבור הסוכה, וכאשר לא באה ידו לידי כך, היה על כל פנים מזכיר בפיו מענין מצות סוכה או למד במסכת סוכה או ביקש להביא לו איזה חפץ שהיה מונח בהסוכה, ודבר זה היה נודע אצל אנשי הבית והמקורבים, והיו רגילים לשאול זה את זה האם כבר דיבר היום הרב מענין סוכה (זכרנו לחיים עמ' קפג).

בספה"ק ויגד יעקב (מאמר סוכת שלם אות ל"ג): ב'סוכות ת'שבו ש'בעת ימים ראשי תיבות שב"ת, ויל"פ דידוע דכל ימי השבוע מצוה לזכור את יום השבת ולהזדרז בהכנות אליו, כדאמרינן (ביצה דף טז) 'זכור את יום השבת לקדשו' - מחד בשבתא לשבתך, דעל ידי שזוכרין את השבת נשפע מקדושתו גם לחול. וענין זה קיים גם בסוכה וכמו שמספרין על הגה"ק מראפשיץ זי"ע, שבזמן מסויים, נהג שבכל דיבוריו הק' במשך השנה הזכיר מענין הסוכה, ואף ששכלינו קצר מלהבין עומק מחשבותיו הק', על כל פנים למדנו מכאן דמצות סוכה יש בכוחה להשפיע על כל השנה, וכעין שבת שיש לה השפעה על כל השבוע. עכד"ק

משכנתא על סוכה מהודרת ומעוטרת בנוי

כיוצא בזה סיפר הרה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל בשם אביו הרה"ק בעל הדרכי תשובה זצ"ל שאמר על חו"ז הק' מראפשיץ אשר בכל השנה כולה עשה ופועל בכל יום ויום למען הסוכה. והוסיף על זה הרה"ק בעל המנחת אלעזר זצ"ל: כי גם לו יש סוכה

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

ולקחתם לכם:

**עדות אישית ופלאית על רב בית הכנסת אי שם בארה"ב בקהילה מודרנית
ששמרו על זיק יהודי, שלקח יוזמה וארגן סט ד' מינים לכל המתפללים,
ובזכות מצוה זו זכה להשיב בת לחיק אביה, סיפור מרטיט ומרגש:**

חרוט שמו היהודי של המתפלל ושם משפחתו של כל אחד מחברי הקהילה. לאחר התפילה, הוא אסף את כל הלולים והאתרוגים שנשארו וחילק אותם במהלך החג ליהודי השכונה. גם אלו הרחוקים שבאים לבית הכנסת רק ביום כיפור, זכו לקבל סט ד' מינים.

מאף מתפלל לא ביקש ולא רמז על כסף, אבל 25% מהמקבלים הבינו מעצמם, והתרומות שהזרימו לכיסו - כיסו את כל ההוצאות די והותר.

עוד כ-50% לפחות אמרו תודה נרגשת, וה-25% הנותרים לפחות נראו כנהנים מהמתנה הנדירה הזו. ואכן, כל המתפללים השתתפו בהקפות כשד' מינים בידם, והמראה היה נפלא ומרגש עד מאד.

והנה, באמצע ההקפות, שם לב הרב ליהודי קשיש שמתקרב לגיל 90 שבוכה בדמעות-שליש. הוא ניגש אליו ושאלו לפרש הבכיות, והזקן ענה: "קרוב ל-80 שנה שאני בא כל יום לבית הכנסת, ומעולם לא זכיתי שיהיה לי אתרוג ולולב משלי ביד! איך אפשר שלא לבכות ולהתרגש?"

לאחר כמה שבועות, לקח אותו הרב ראב"ד לערב התרמה (-דינר) שנערך באיזור, כשכל ההכנסות הם לטובת ישיבת פונוב'ז'. הקשיש תרם שם סכום מכובד מאד למען הישיבה. שאל אותו הרב ראב"ד: 'הבנת את הדרשה של הרב, שדיבר באידיש?' הוא ענה: 'אפילו לא מילה אחת, אבל דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב!'.

והנה, לאחר כחודש, הופתע הרב ראב"ד לקבל הזמנה לסור למשרדו של עורך דין. בהזמנה נאמר שעליו להגיע בכדי לחתום על צוואה, וזה היה תוכנה: עליך להתחייב לתת דולר אחד לבתו של אותו זקן, כתנאי חוק הצוואות האמריקני, ובתמורה לזה כל שאר המיליוני דולרים יעברו אליו, לאחר 120 שנותיו של הזקן. לא פחות ולא יותר.

הרב סירב להסכם. הוא ניגש לזקן ואמר לו: 'שמחתי לשמוע שיש לך בת ומשפחה, מדוע שלא תוריש להם?'

הוא הצטדק ואמר שמאז שהתאלמן לפני כ-20 שנה והתחתן בשנית, בתו האינטלקטואלית שמנהלת בית ספר עירוני גדול - אינה מדברת איתו כלל, והיא ובעלה עברו להתגורר במקום מרוחק, בכדי שהוא לא יידע על מקום מגוריהם ולא יבקר אותם.

הרב ראב"ד התאמץ לאתרם, ולאחר מאמצים מרובים עלה בידו לגלות שהם מתגוררים במרחק של כ-80 ק"מ מביתו של הזקן.

הוא נסע לשם, ודפק על דלת ביתם ללא הודעה מוקדמת. הבת פתחה לו, והכניסה אותו לסלון. הוא שאל אותה בנימוס: 'הראת שאבא שלך לא מעניין אותך. אבל מהיכן הביטחון שגם את 3 בנותייך הוא לא מעניין? ואם החלטת שהוא לא מעניין אף אחד - המיליוני דולרים שיש לו בודאי מעניינים! ומדוע תמנעי כזו ירושה מבנותייך?'

'שתביני', הוא ממשיך, 'אם הכסף לא מעניין אותך, כל רכושו עובר אליי. אל תגידי לא אמרתי!'.

הבת התחילה להתנצל ותיארה את מחסום הבושה העומד בפניה, על כך

הרב עמנואל ראב"ד שליט"א, יהודי של צורה שעבר את גיל התשעים לאו"ט, סיפר לרב צבי נקר מחבר סדרות הספרים 'אמונה שלמה', 'בך בטחנו' ועוד, סיפור נפלא שהתרחש עמו, והוא מסרו ככתבו וכלשונו למערכת העלון. הנה הסיפור לפניכם:

לפני כיוכל שנים שימש הרב כרב קהילה בברוקלין שבארצות הברית. באותו זמן היו שם הרבה קהילות מודרניות ששמרו על זיק יהודי. למרבה

הצער, בדרך-כלל היו ההורים יותר שומרים על היהדות מאשר הילדים, ועוד יותר מאשר הנכדים. גם ההורים, שמרו בעיקר על מסורת, כגון שבתות וחגים, יום כיפור וכד'. והנה, במוצאי יום כיפור הראשון להיותו הרב שם, ניגש אליו נשיא הקהילה, מגיש לו 3 מעטפות ומכריז בחגיגות: "המעטפה הראשונה היא המשכורת החודשית שלך, השניה היא עבור החזנות הנפלאה שעשית, והשלישית מיועדת לקניית שני סטים של ארבעת המינים, אחד בעבורך ואחד בעבור הקהילה!"

מתברר, שהמנהג שם היה שיש לרב סט אחד וסט אחד לקהל. הסט של הקהל היה מיועד בעבור מי שמעוניין לנענע ד' מינים. בהקפות אי אפשר היה שכולם ינענעו, ולכן אף אחד לא היה מקיף עם ד' מינים, אלא רק היו חלק מהמתפללים היו מנענעים.

הרב הודה לנשיא הקהילה, והחליט בלבו שהשנה בע"ה יהיה סט לכל מתפלל שירצה. הרב חשב לעצמו, והחליט לעשות מעשה, רעיון מדהים: יריד האתרוגים של אמריקה באותה תקופה, היה בין היתר ב'איסט-סייד', ששכן מעבר לאחת הנהרות שם, מרחק של 5 דקות נסיעה ברכב. מחיר ארבעת המינים היה נע באותם ימים בין 15 דולר ל-200 דולר, תלוי ביופיו של האתרוג. למחרת הוא נסע ליריד וחיפש את היבואן הגדול שמייבא אלפי אתרוגים מארץ ישראל. הוא ניגש אליו ושאל: 'בכמה תמכור לי את כל השאריות, שעה לפני החג, שאז ערך האתרוג פחות אפילו ממחיר לימון?'

אחרי חישוב הפסד הסבסוד של משרד החקלאות על אתרוגים שלא נמכרו ולא יוחזרו ארצה לתעשיות הריבה וכד', נקב הסוחר במחיר של 2 דולר בלבד על כל סט.

יהודי, צריך לדעת לתפוס הזדמנויות רוחניות: ללא שהות, סיכם איתו הרב על קניית כל המלאי שיישאר בערב החג. ואכן, בערב החג הוא נסע לשם עם רכב גדול, העמיס ברכב את כל הסחורה שנשארה, פרק אותה במחסן גדול ששכן מאחורי בית הכנסת, ורץ לבית הכנסת לתפלת מנחה. הוא שמר על סודיות מוחלטת, כי חשש שהנהלת בית הכנסת תמנע ממנו לעשות זאת.

והנה, לאחר סעודת ליל החג, בשעת ליל מאוחרת, הוא ניגש לכל הערמה שהביא והתחיל לסדר סטים לכל הקהילה. כמעט במשך כל הלילה, הוא עמל עם עוד עשרה צעירים ישראלים ואמריקאים מחוסרי-בית, שהתאחרו על שולחנו במשך החג בפנסיון מלא.

בבוקרו של חג נודע הדבר. כל מתפלל שהגיע לתפלה, נדהם לגלות ליד המושב שלו סט ד' מינים ניצב זקוף כמו חייל. בנוסף, הוא הזמין קופסאות יפות לאתרוגים ומעליה שלט קטן, אותו הוא הכין מבעוד יום, ועליו היה

בבוקרו של חג נודע
הדבר. כל מתפלל שהגיע
לתפלה, נדהם לגלות
ליד המושב שלו סט ד'
מינים ניצב זקוף כמו
חייל. בנוסף, הוא הזמין
קופסאות יפות לאתרוגים
ומעליה שלט קטן, אותו
הוא הכין מבעוד יום, ועליו
היה חרוט שמו היהודי של
המתפלל ושם משפחתו
של כל אחד מחברי
הקהילה...

והנה, באמצע ההקפות,
שם לב הרב ליהודי קשיש
שמתקרב לגיל 90 שבוכה
בדמעות-שליש. הוא
ניגש אליו ושאלו לפרש
הבכיות, והזקן ענה: "קרוב
ל-80 שנה שאני בא כל
יום לבית הכנסת, ומעולם
לא זכיתי שיהיה לי
אתרוג ולולב משלי ביד!
איך אפשר שלא לבכות
ולהתרגש?"

שמנעה מ-3 בנותיה בנות ה-13, 17 ו-18 את הידיעה שיש להם סבא שחי וקיים, ולמרות שהוא גר כה קרוב - מרחק של כשעה נסיעה - הוא כה רחוק. הרב ראב"ד הפעיל במשך כשעתיים את כל כושר שכנועו, לשכנע אותה לפגוש את אביה הקשיש, אך היא סירבה. פתאום חדרה למוחו ההבנה, שהיא כלואה במחסום פסיכולוגי המונע ממנה זאת, ושהוא חייב לפרוץ לה את המחסום. הוא קם, ובמכת אגרוף על השולחן הוא הודיע לה בקול ברור: 'גברתי הנכבדה!'

בשבוע הבא בשעה 17:30 אחה"צ אני מגיע אליכם עם אביך! אני רק משאיר לך את הכבוד לבחור האם ביום שני או שלישי?

היא ענתה: 'ביום שלישי, אבל אני לא אהיה בבית! הוא מיד גער בה: 'גברתי הנכבדה! ביום שלישי, אני מגיע לכאן ביחד עם אביך. ואת לא תעזי

להיעדר מהבית!!' בשעה הנקובה בדיוק, התייצבו הרב ראב"ד והקשיש בביתה. במשך כחצי שעה התייפחו האב והבת האחד על צווארו של השני. לאחר מכן הם התיישבו לשיחת פיוס ארוכה, ובזה תם תפקידו של הרב ראב"ד.

לאחר כמה שנים נפטר אותו זקן לבית עולמו, כשבתו ונכדותיו מקיפות את מיטתו, והרב ראב"ד דואג לו לכל צרכי הקבורה וכו'.

למי שעוד מתעניין על מימוש הצוה - אז ככה: 10% מהמיליונים לקח העורך דין לעצמו על שעתיים עבודה, חצי מהנשאר קיבלו הנכדות, החצי השני הועבר לשיבת פוניבז', כשהרב ראב"ד מסתפק בדולר אחד שאותו זקן ביקש להוריש לביתו.

(גליון קבלת שבת)

למען ידעו דורתיכם:

משפט אחד של התעניינות אצל נער קיבוצניק אחד, והלה חזר בתשובה והקים דור ירושלמי מפואר, הסכיתו ושמעו:

שהגעת?

אבני ירושלים נטלו פסק זמן, לטובת סיפור המלחמה הגדולה. מלחמת העולם הראשונה כמובן. הוא וארבעת אחיו - ילידי וינה, אוסטריה - גויסו על כרחם לצבאו של פראנץ יוזף. "הייתי אז רק בן 16, לא היו פטורים, חיפשו בבתים צעירים וגייסו".

אביו ניהל למעשה בית חרדי, מה שלא היה פשוט בווינה דאז כלל ועיקר. במעוז ההשכלה, בעיר הפתוחה, הצליחו רק בודדים לשרוד ולנהל בית בדרך התורה. אך בצבא האוסטרו הונגרי? שם כבר לא היה אידישקייט כלל! בתום ארבע שנות שירות בחזית המלחמה האכזרית, וכעבור שנתיים נוספות, עלה לארץ בגל העליה הגדול שכונה 'העליה השלישית'. בשנת תר"פ מצא את עצמו מצטרף עם חברים נוספים לקיבוץ 'השומר הצעיר' שם הם החלו לסלול דרכים בארץ אבותינו... אך מה עם דרך אבותנו גופא? - -

"ווי איז מיר!" הפטיר המוכר ספרים - רבי שעי"ה יונתן רובינשטיין שמו. -אז טוב לך להישאר ככה, או שהיית רוצה קצת לשנות? "מה אתה יכול להציע לי?"

בתיכון למדנו הנהלת חשבונות יש לך מקצוע ביד?

-יש לי ישיבה. צריך שם מנהל חשבונות. תעבוד חצי יום וחצי יום תשב ותלמד.

תחלופנה עוד מספר דקות גורליות לפני שהוא יתרום ממושביו על הכביש. יניח את כלי העבודה על הרצפה, יכריז 'שלום ולא להתראות' ויצטרף לעגלת הספרים - לעגלת הנצח...

בכך יהפוך לבעל תשובה הראשון בארץ ישראל! לימים הסביר רבי סנדר מדוע לא שוחח עם חבריו הקיבוצניקים שבאו לחפש אותו בישיבה: "פחדתי שאם אכנס איתם לוויכוח אני עלול להימשך אליהם. אז העדפתי לשתוק".

"מה הידיעות התורניות שלך?" התעניין אצלו ראש הישיבה הגאון רבי זרח ברוורמן זצ"ל. גם מה שידע פעם, אבד בתהום הנשייה בחזית מלחמת העולם הראשונה. "טוב, מתאים לך לא לישון

ישב לו "אלכס" על הכביש וסיתת אבן לאבן. עבר שם יהודי עם עגלה מלאה ספרים. תיכף, כשמלאכתם תסתיים יקל עליו לטלטל את עגלתו העמוסה ברחובות העיר, בינתיים הוא נעצר לרגע קט להביט במלאכת הפועלים.

הקיבוצניקים סיתתו את האבנים בידיו האמונות. הפטיש והאזמל, סמל עבודת הכפיים לא נחו מבין אצבעותיו. אחד מהם הרים את ראשו ושאל נוכח העגלה: 'אתה מוכר ספרים? השיב בחיוב ותיכף נשאל 'אולי יש לך בני יששכר? -מה לך ולבני יששכר?! 'צאצא. דור רביעי.

-אתה? מה קרה לך?! רצונך לומר שאתה צאצא של הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע - בעל 'בני יששכר' - וכך אתה נראה? איך הגעת לאן שהגעת?

ביום בהיר הם ניצבו בפתח "ישיבת מאה שערים". קיבוצניקים עם סנדלים תנכ"יות. קראו ל"אלכס" החוצה.

החלו לשאול, לברר, לגשש והוא מניח יד על הפה ופולט "מם מם מם" לא ברור.

אתה צריך כסף? "מם מם מם" הכל בסדר איתך? "מם מם מם" - -

נמנו וגמרו: אלכס השתגע! נו, דבר כזה חובה להודיע להורים. שלחו מכתב להוריו בווינה, אוסטריה, שהבן ירד מדעתו.

זהו סיפורו של הרב החסיד, רב האנפין, רבי סנדר אורי זצ"ל.

הוא נולד בווינה לפני כ-120 שנה. בהמשך עלה ארצה, כאן רכש ניסיון רב בסלילת דרכים בקיבוץ 'בית אלפא' שבגליל, 'דגניה' שעל שפת הכינרת ואף ב'ביתניה'. לא פועל שחור, כי אם אידיאליסט! גם לאחר שעלה לירושלימה, המשיך לממש את עצמו בעבודת כפיים יגעה. 'הסוכנות' החליטה לסלול את רחובות ירושלים, ודין קדימה ניתן לכביש שמוביל ממאפיית הלחם לכיוון בתי החולים. בהמשך יסללו בסמוך לבתי זקנים, לבתי ספר וכן על זה הדרך.

מאפיית 'ברמן', שהוקמה כבר לפני יותר מ-140 שנה, הייתה הגדולה בעיר. 'ברמן' שכנה ברחוב בהר"ן, ולכאן הובאו הקיבוצניקים. ישב לו "אלכס" על הכביש וסיתת אבן לאבן. עבר שם יהודי עם עגלה מלאה ספרים. תיכף, כשמלאכתם תסתיים יקל עליו לטלטל את עגלתו העמוסה ברחובות העיר, בינתיים הוא נעצר לרגע קט להביט במלאכת הפועלים.

הקיבוצניקים סיתתו את האבנים בידיו האמונות. הפטיש והאזמל, סמל עבודת הכפיים לא נחו מבין אצבעותיו. אחד מהם הרים את ראשו ושאל נוכח העגלה: 'אתה מוכר ספרים? השיב בחיוב ותיכף נשאל 'אולי יש לך בני יששכר? -מה לך ולבני יששכר?! 'צאצא. דור רביעי.

-אתה? מה קרה לך?! רצונך לומר שאתה צאצא של הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע - בעל 'בני יששכר' - וכך אתה נראה? איך הגעת לאן

מאות, מאות רבות מבני ירושלים "נולדו" ברחוב בהר"ן שבשכונת מאה שערים. מעולם לא מוקם שם בית חולים לילודות, אך אותה פגישה "מקריית" עם מוכר הספרים היא שהולידה אותם. רבי סנדר הקים שבט ענק כן ירבו ובלי עין הרע, מאחד עשרה ילדיו. בשנת תשנ"ג הסתלק מהעולם שבע מעשים טובים בגיל 95 נוכח מאות - ואולי 1000 - צאצאיו ננסה לתאר לעצמנו שלאותו מוכר ספרים, לא היה ממש אכפת מהזולת, והוא לא היה מתייחס ל"קיבוצניק"...

צאו וראו מהו כוחה של התעניינות קטנה וכנה בזולת על אם הדרך!
(גליון איש לרעהו)

בלילה? מתאים. וכך נקבעה בינם חברותא מידי לילה מחצות ועד שחרית. מסתבר שמעל ידי האמונות היה מונח ראש לא פחות טוב. הוא בלע מסכתות בשקיקה, עד שמונה כ"חזור" של השיעורים בישיבה. לימים הציע אותו ראש הישיבה כחתן לבתו של הגה"צ רבי שמואל בריכטא זצ"ל.

רבי סנדר קבע את מגוריו ב"בתי ראנד", שם זכה להצטרף להאי חברותא קדישתא דירושלים, יהודים קדושים שסיגפו את גופם ונפשם בעבודת השם בסילודין. באחת השנים, בימי השוכבי"ם, צם רבי סנדר משבת לשבת. כלומר: מכוס ההבדלה של מוצאי שבת ועד כוס הקידוש של השבת שלאחריו לא נכנס לפיו מאומה, לא מזון ולא משקה! לימים אף נעשה מחותן עם חצר רחמסטריווקה. האדמו"ר הקודם רבי ישראל מרדכי זצ"ל, היה חתנו.

והשב ישראל לנביאם:

היהודי שהחזיר גניבה שלא גנב, והציל בזה משפחה שלמה מרדת שחת, סיפור מרתק ומאלף:

אל האיש ושאל לו: 'האם גנב ממך סכום כסף לפני כמה חדשים?', הלה ענה ב'הן', 'אני הוא הגנב' אמר לו היהודי בשקט, 'הייתי דחוק במזומנים ולא עמדתי בנסיון, עתה ברצוני להחזיר לך את הגניבה יחד עם תוספת על העגמת נפש שגרמתי לך', ובדברו הושיט לו צרור תפוח ונמלט משם בבושת פנים.

מיודעינו מנה את צרור הכסף ומצא שם את כל סכום הגניבה יחד עם תוספת נכבדה מאוד, הוא שמח מאוד וראה בכך סימן משמים שעליו להשאר במאנטריאל, ואכן הוא קנה לעצמו בית במאנטריאל והקים שם משפחה לתפארת.

כעבור שנים רבות הזדמן לו לפגוש את הגנב, הוא נגש אליו והודה לו שהשיב לו הגניבה, 'בזכותך נשאיתי לגור במאנטריאל והצלתי בזה את גורל משפחתי', חייך הגנב' ואמר לו: 'לא לי אתה צריך

להודות, אלא להרה"ק מטאהש, להוי ידוע לך שמעולם לא גנבתי ברוך ה', ולא הכרתי אותך עד לאותו רגע שפגשתי אותך, אלא שהרה"ק מטאהש קרא לי באותו יום וביקש ממני להעביר לך את סכום המעות ולומר לך כאילו אני משיב לך את הגניבה, בכדי שתשאר לגור במאנטריאל'...

(סיפור הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

למחרת, אחר שגמר תפילת שחרית, ניגש יהודי אל האיש ושאל לו: 'האם גנב ממך סכום כסף לפני כמה חדשים?', הלה ענה ב'הן', 'אני הוא הגנב' אמר לו היהודי בשקט, 'הייתי דחוק במזומנים ולא עמדתי בנסיון, עתה ברצוני להחזיר לך את הגניבה יחד עם תוספת על העגמת נפש שגרמתי לך', ובדברו הושיט לו צרור תפוח ונמלט משם בבושת פנים

מסופר על הרה"ק מטאהש זצ"ל מעשה נפלא, שפעם אחת בא אליו אחד מאנשי שלומו שהתגורר במאנטריאל, ואמר לו שבא לקחת ברכת פרידה יען כי הוא מתכוון לעבור ולגור בעיר מרוחקת, הרה"ק מטאהש הצטער למשמע הדבר, היות והעיר הלו היתה נידחת ברוחניות ובגשמיות ומנוגבת מכל לחלוחית של אידישקייט, הוא תמה בפני האיש: 'כיצד יתכן שיהודי כמוך יעבור להתגורר במקום כזה?!'

נאנח האיש ואמר שאין לו ברירה, היות והוא כבר חסך לעצמו זמן רב סכום כסף מדי חודש בחדשו על מנת לקנות לו דירה בעיר, אך לפני תקופה קצרה נסע לאנטווערפן לכמה ימים, ובשובו גילה לחרדתו שכל הכסף גנב, והוא נשאר בעירום ובחוסר כל, בלי יכולת לקנות קורת גג לעצמו, לאחרונה הוצעה לו עבודה בתשלומין יפה בעיר הלו, ובאין ברירה אחרת הוא חושב לעבור שם.

אולם הרב מטאהש עדיין לא הרפה ודיבר על לבו שאף על פי כן אין לו להחרים את ביתו עבור כך, והרבה דרכים למקום לסייעו גם בלי שיעבור לשם, עד שהשתכנע האיש וביטל את נסיעתו המתוכננת. למחרת, אחר שגמר תפילת שחרית, ניגש יהודי

שישו ושמחו בשמחת תורה:

הסוד המופלא שעמד מאחורי הריקוד של הישיש לכבוד התורה בשמחת תורה, כשהוא רוקד כעלם צעיר בלא כוחותיו בשמחה ובהתלהבות:

להשיב את כבודו האבוד של היהודי האומלל. הוא קרב אל החייל הנאצי, ובאין אומר ודברים סטר על לחיו סטירה הגונה וכואבת, שהכאיבה לו מאוד והשפילה אותו שבעתיים. הנאצי, רשע בן רשע - חמתו בערה בו עד להשחית. הוא הניף את הרובה שבידיו אל מול הנער היהודי, ובצרחת מקפיאת דם שאג: 'אני יורה בך עכשיו!' רגע לפני שלחץ על ההדק, גיחך אותו נאצי מרושע מתחת לשפמו ואמר: 'רגע רגע, אני אירה בך ועליי יוטל לקבור אותך? לא ולא...' צחק ברשעות. 'אתה, כמו ידיך, תחפור כאן ועכשיו את קברך. וכשהקבר יהיה מוכן לקלוט בתוכו את גופתך - תיכנס לתוכו ואז אני אירה בך מטווח אפס... קדימה, התחל לחפור!' פקד על הנער...

'לרגע הייתי מפוחד ונרעד', סיפר הקשיש, 'אולם ברגע שאחרי כן התאוששתי. אמרתי לעצמי: הן בכל מקרה הוא עומד לירות בי, אלו רגעי חיי האחרונים, והיום הוא יום שמחת תורה. למה לי להקשיב לו ולחפור את קברי? עדיף לי לנצל את הדקות האחרונות של חיי כדי לרקוד לכבוד התורה, כאן, מול עיניו הזועפות של הנאצי. מה יש לי להפסיד? פשוט פצחתי בריקוד במרכז הרחוב, מול עיניו ההמומות של הנאצי שלא ידע איך להגיב למראה ה'משוגע' שעומד למות ופוחת בריקוד...'

עמדתי ורקדתי, המשיך הקשיש ועיניו מלוחלות בדמעות, 'ולפתע הבחנתי כי הנאצי עומד מולי ופניו בוערות בזעם. ואז הוא הפטיר לעברי: 'אתה רוקד ושמח כי נראה לך שסיימת איתנו? אני אוכיח לך שלא. אתה עוד תסבול מאיתנו רבות! אני אשאיר אותך בחיים, ואתה תחוש את נחת זרוענו במלחמה הזו בסבל נורא!'

צרח עליי הנאצי, והלך לדרכו כשהוא מותיר אותי בחיים! חתם הקשיש הנרגש את סיפורו... או אז הבין היהודי האורח מדוע הקשיש שמח כל כך בשמחת תורה. הן השמחה הזו היא שהצילה את חייו! אמנם הוא סבל לא מעט בשנות המלחמה, אבל הודות לכח השמחה חייו היו לו לשלל! אין פלא אפוא כי הוא מתאמץ כל כך בשמחה הזו, כי היא לו עוז ואורה, היא שהצילה אותו והעניקה לו את חייו במתנה!

סיפור מופלא זה אשר סיפר המשפיע הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, מעודד את כולנו לעשות כדת היום, לתפוס את השמחה בכל הכח. הנה כי כן, 'כי בשמחה תצאון' - כשיהודי רוקד ושמח

לכבוד הבורא הוא זוכה בהשגחה עליונה, בורא עולם משפיע עליו שפע של שמחה לחיים טובים וארוכים!

הנה נכנסים אנו לחג השמחה, הוא חג הסוכות. זה הזמן למלא את הלב והנפש במבועי שמחה, להתענג על ה'. לשמוח בכל הלב על כי זכינו להיות בניו אהוביו של הבורא, ולהתמלא בכוחות של שמחה לכל ימות השנה. וככל שנשמח באמת ונגיל בבוראנו יתברך, כך נזכה לשמוח כל ימות השנה, לרקוד ולשורר לה' על רוב טובותיו וחסדיו עימנו.

(פניני פרשת השבוע)

היה זה לפני כמה שנים, באחת מערי הפריפריה הקטנות בארה"ק. בערב חג שמחת תורה נקלע למקום שלא בטובתו יהודי יקר ממאנסי, אשר הגיע ארצה לשהות בצל רבו בחגי חודש תשרי, אולם בשל נסיבות אישיות הוצרך לשהות בשמחת תורה בעיר קטנה, שקהילת היהודים החרדים בה קטנה עוד יותר...

בבוקרו של יום שמחת תורה הוא השכים קום ולבו מלא בגעגוע לבית המדרש של קהילתו, לריקודים המרקיעים שחקים, לאווירת השמחה השוררת בחלל. הוא חש מתוסכל מעט מכך שהוא בודד ונודד בעיר שכוחה, אולם השתדל לרומם קצת את מצב רוחו ופנה לבית הכנסת המקומי. הוא קיווה שימצא שם מניין אחד או שניים של יהודים וירקוד איתם ככל שיתאפשר לו, ככל שהאווירה תהיה משמחת מספיק עבורו...

הוא נכנס לבית הכנסת, ובהגיע שעת ההקפות - הופתע לחלוטין. אמנם הציבור קטן, רובו יהודים מבוגרים למדי, אבל במרכז המעגל ניצב יהודי מבוגר מאוד, נראה כבן תשעים ומעלה, ורוקד בשמחה ובעליצות שמדביקות את כל סובביו. ממש כך! בטבורו של בית הכנסת מנצח על הריקודים יהודי קשיש מאוד השש ושמח לכבוד התורה, רוקד בעוצמה כנער צעיר, שר בגרון ניחר ורגליו מתנופפות אל על בקלילות...

ולא רק שהוא רוקד, הוא גם לא מניח לאיש מסובביו שלא לרקוד... כאילו הוא 'גבאי השמחה' של בית הכנסת. הוא פוקד על כולם, מסדר את המעגלים, סוחף אחריו את כל המתפללים. יום שמחת תורה נחוג לו בהתלהבות נרגשת, והאיש אינו נח ואינו מתעייף, שמח ורוקד עד כלות הנפש וכוחות הגוף וגם אחריו...

לבני המקום לא היה הדבר חדש, אולם עבורו היה זה חידוש מרעיש ומפתיע. לאחר התפילה ביקש לשמוע מהיהודי הזקן את סיפורו. 'במשך כל ההקפות עמדתי נפעם בראותי אותך רוקד בעליזות כזו!' אמר לקשיש, 'אתה חייב להסביר לי מה הסוד. מה נותן לך את הכוחות? מנין היכולת לשמוח בכל הכח, וגם לסחוף אחריו?' היהודי הקשיש עצם את עיניו למחצה ועיניו כמו הפליגו אל האופק הרחוק. הוא פתח את פיו וסיפר: היה זה כמעט שבעים שנה קודם לכן. בחודש אלול תרצ"ט פרצו הכוחות הנאצים ימ"ש לפולין, וכבשו את העיר לודז' - בה התגורר אותו קשיש בהיותו נער צעיר. חגי חודש תשרי של שנת ת"ש היו בתוך הצבת הלוחצת, בראשיתו של הכיבוש הנאצי.

בחג שמחת תורה באותה שנה יצא הנער הצעיר מביתו לבית הכנסת. בדרכו ראה חייל נאצי אכזרי במיוחד, שנתקל ביהודי של צורה הפוסע לבית הכנסת ותקף אותו באלימות. הנאצי הרשע לא הסתפק בכך, באכזריות בלתי נתפסת הוא משך בזקנו של היהודי, עד שצנח על הארץ כאשר רק חצי זקן מחובר אליו...

הנער ראה את כל הנעשה, ולבו לא עמד במחזה הנורא. הוא חש צורך

פנינים לחג הסוכות:

על הענינים, אם תראה שום דבר רע מיד תסתם אותם. והנה ענף גימטריא 'ענינים', ועץ גימטריא 'ענין', עבת קרי בה 'בת עי'ן', לרמז הענינים בכל התבות, דהם הענף והם העץ והם העבת, דכל עקר הגוף בהם תלוי, דאם אין עין רואה אין הלב חומד [וכו']:

הערבה רומזת לשפתיים ושצריך לשמרם

וערבי נחל, הם רומזים לשפתיים, ישמר שפתי מלדבר דברים בטלים, וכל שכן דברים הרעים. והנה העושה שפתי ברשותו ומה שירצה לדבר בהם מדבר בלי מניעה, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים יב ה) 'אשר אמרו ללשנו נגביר שפתינו אתנו', הרי הוא דומה לנחל שאינו פוסק והולך. באמת אותם דברים אין בהם ממש, כערבי נחל שאין בהם לא ריח ולא טעם. והנה ערבי נחל גימטריא 'זה נחש', לרמז דבעל דברים בעל הלשון, הוא דומה לנחש, ונתן מקום לנחש לשלט עליו. ועוד, וערבי נחל עם האותיות עם שני כוללים, גימטריא 'שפה' עם הפולל, הוא חשבון 'שכינה', לרמז דהשומר שפתי, השכינה שורה עליו ומשמרתו:

ולפיכך צריך לטהר עצמו, ולקדש האברים הנזכרים כראוי, ולשמר משמרת מכאן ולהבא כראוי:

(פיתוחי חותם פרשת אמור)

ד' מינים מרמזים לאיברי הגוף

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל (ויקרא כג מ).

עוד רמזו רבותינו זכרונם לברכה (שם יד) בלולב ומיניו שהאתרוג כנגד הלב, והלולב כנגד השדרה שהוא עקר גוף האדם, וההדס כנגד העינים, והערבה כנגד השפתיים. לרמזו דצריך האדם לטהר כל איבריו שיהיו כלם משעבדים למקום, ולא יהיה שום אחד חלוק מחברו. וכל זה בא על ידי תשובה שיתעורר האדם לשוב בתשובה ולתקן את אבריו לעבודתו יתברך. וזה הענין הנרמז בלולב, צריכים בני ישראל להתעורר ולעשות כשרואים הצדיק נסתלק מביניהם, לתקן את אבריהם, ולהתתקן ביניהם בהצטרפותם באגדה אחת ובקשר אחד, וכל אחד מעורר את חברו וזה מוכיח לזה וזה לזה להורותו דרך ישרה. לזה אמר 'ולקחתם לכם ביום הראשון' תכף ומיד במיתת הצדיק כל מה שרמזו בלולב, כן תעשו בפעל לתקון איברים שלכם ולתקון כללותיכם:

(דורש טוב, דרוש י' לנפטרים)

טעמי השמחה בשמחת תורה

למנצח על השמינית מזמור לדוד. הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' (תהלים יב, ונהוג לאומרו בשמיני עצרת). השמינית ראשי תבות 'היום יום שמחת תורה נשמחה כל מאד יחד', לרמז דביום שמחת התורה צריכים כל ישראל לשמח שמחה גדולה עד מאד על גמרה של תורה וגם על התחלתה. והנה 'על השמינית גימטריא

ד' מינים רומזים לאדם שיקדש גופו

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל (ויקרא כג מ). אפשר לרמז למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא אמור כב), דלמה קראו 'יום ראשון' שהרי חמשה עשר יום הוא, ואמרו, ד'ראשון' לחשבון עונות, משום דביום הכפורים נתכפרו עונותיהם של ישראל, ומכאן ואילך חשכנא, לפיכך קראו 'ראשון' לחשבון עונות:

העיקר הוא שמירת הברית בקדושה

לפיכך באה התורה להזהיר, ולקחתם לכם ביום הראשון, דהינו הרי רפואה שהיא שמירה לכם, פרי עץ הדר הוא אות ברית קדש כדאמר בזהר הקדוש (ח"ב קפו), והוא אתרוג. ובו התחילה התורה תחלה, לרמז דהעקר הוא שמירת ברית קדש, דאם אין שמירת הברית אין כלום. והנה אתרוג עם שני כוללים גימטריא 'ברית'. וקראתו התורה פרי עץ הדר לומר, פרי שהוא עושה פריה ורביה, עץ שהוא עקר הגוף, לפי שהאדם נקרא 'עץ השדה' (דברים כ יט), הדר בעיני שיהיה מהדר ושמור בקדשה ובטהרה:

צריך שלבו וכל מחשבותיו יהיו רק לעבודת ה'

כפת תמרים הוא הלולב, והוא רומז ללב, כמשמעו, 'לולב' לו לב. לומר, דמהשתא דלשרי חשכנא יעשה לב חדש. ומה שקראתו התורה כפת תמרים לרמז, דסנסני תמרה הם רבים זה אחר זה, הכא נמי המחשבות רבות מחשבות בלב איש' (משלי יט כא), זו עולה וזו יורדת, והטרוד במחשבתו לא נשארה לו עבודת ה', ולזה אמרה כפת לשון קשירה, כמו 'כפתו בסרכליהו' (דניאל ג כא), דבעינן כל המחשבות יחדו יהיו תמיד קשורים קשר אחד לעבודתו יתברך, כשאר הצדיקים שמחשבותם תמיד עם ה', והצדיקים נמשלו לתמר, שנאמר (תהלים צב יג) 'צדיק כפתמר יפרח'. וזהו כפת תמרים דהינו הלב יהיה כפות וקשור לעבודתו יתברך כמו הצדיקים הנמשלו לתמר, ולכן יטהר לבו ומחשבותיו ביותר, כי עקר הטהרה בלב תלויה:

ההדס דמה לעיניים ורומז שצריך לשמרם כראוי

וענף עץ עבת הוא ההדס, הדומה לעינים, שצריך לשמר עיניו מראות ברע, משום דעיניו ולבא סרסורי עברה נגיחו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה), ואם לא עשה להם שמירה כראוי כל הגוף נגרר אחריהם, ומה שקראתם התורה ענף עץ עבת, לפי שהקדוש ברוך הוא עשה הגבינים על העינים, לפי שכשרואה האדם בעיניו דבר שאסור לראות יסתם עיניו מיד, לפיכך אמר וענף עץ עבת, דהינו הענפים שהם הגבינים שעשה הקדוש ברוך הוא לעינים, ששומרים ומגנים עליהם כמו הענפים השומרים את האילן, כך אלו עבותים ומגנים

עצות וסגולות:

ירח האיתנים (ג')

אחרי הכפרה ביו"כ, מתחיל חשבון העונות

והנה אמרו רבותינו ז"ל (תנחומא אמור כב) 'ולקחתם לכם ביום הראשון' (ויקרא כג מ), ראשון לחשבון עונות, משום דכל עונות בני ישראל נתכפרו ביום הכפורים, וד' ימים שבין יום הכפורים ליום הראשון בני ישראל עוסקים וטורחים בעשיית סכה ולולב, ואין חטא בא על ידם, אך מיום הראשון מתחיל חשבון עונות:

(אלף בינה תהלים קיט אות ש)

לא יחוס על הוצאות שבת ויו"ט

צריך האדם לענג השכחות וימים טובים תענוג גדול (שבת קיח), ולא יחש על הוצאה שיוציא עליהם כלל, וזה רמזו הראשונים במה שאמרו כל מזונותיו של אדם קצובים לו מתשרי עד תשרי חוץ מתשרי, ד'תשרי' ראשי תבות תורה שבתות ראשי חדשים ימים טובים (ביצה טז. פסיקתא דרב כהנא כז א).

(מעגלי צדק אות ח"ת, ד"ה חשת)

הדיבור פועל בעולמות העליונים

דהדברים שמוציא אדם מפיו עושים פעולות למעלה (וזהר ח"ב ק: ח"ג לא), ולפיכך יש חמרא גדולה בלשון הרע, דפוגם בעולמות עליונים למעלה, והוא הדין דברים בטלים.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה

ויקהל משה)

ההתגרות של היצר מאכילה ושתייה מיותרת

דהתגרות יצר הרע וכחותיו הם מאכילה ושתייה יתרה וכו' (ח"א קיא). ואין שמירה לאדם מיצר הרע יותר ממעוט אכילה ושתייה, כאשר חכמים הגידו.

(אלף בינה, אות מ"ם ה)

עיקר עשית המצוות - בשמחה

העקר הוא עשית המצוות בשמחה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ל:) על פסוק (קהלת ח טו) 'ושבתתי אני את השמחה', זו שמחה של מצוה, דעל ידי השמחה ששמח האדם במצוה, מאירים נפש רוח נשמה שלו הארה גדולה (שבת שם).

(מעגלי צדק אות דל"ת, ד"ה דרך

מצותיך)

ה'א גימטריא 'זה התורה', להודיע שההצלחה הזאת שאנו שואלים היא להצלחת התורה. עוד, 'הושיעה הצליחה' עם שני כוללים גימטריא 'המצות' עם האותיות, לרמוז דעקר תפלותינו ובקשותינו הוא שיעזרנו השם על כבוד שמו לעסק בתורה ולקיים מצותיה, כי זהו עקר העולם ועקר האדם, ועל זה אנו אומרים 'אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא' (מחשוף הלבן פרשת ראה)

יתברך שיושיענו ויכפר וימחל לנו על כל עונותינו וחטאתינו של השנה שעברה, ובזה שנה לשון תשובה. 'אנא ה' הצליחה נא' כנגד התחלת התורה, שאנו שואלים ומבקשים מלפניו יתברך שיצליחנו בשנה זו הבאה עלינו לשלום בתורה הקדושה, לעסק בה לשמה ולקיים כל מצותיה, וזהו לשון 'הצליחה':

עיקר תפילתינו להצלחה בתורה ומצוות

והנה 'הצליחה' במלוי ה'א צד"י למ"ד יו"ד ח"ת

'בראשית' עם הכוללים, לרמוז על התחלת התורה. ואפשר דלזה רמז נמי דוד המלך עליו השלום שאמר (שם קיח כד-כה) 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא'. 'זה היום עשה ה', הוא יום שמחת התורה, 'נגילה ונשמחה בו', שתי שמחות, אחת כנגד גמרה של תורה ואחת כנגד התחלתה. וכנגד גמרה של תורה אמר 'אנא ה' הושיעה נא', דהינו ששואלים ומבקשים מלפניו

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים
02-803-9999

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים

ביאור משולב שזור באומנות ביות המילים 'אור תורה' | 'תורת חיים' הערות, ציונים ומקורות עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:

הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הקד' 'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד מקורות מחדל' ביאור רש"י עימוד מרהיב עין

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מרח"ב: 437-0054 | אירופה 0176-8806-44-20

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

כ"ק אדמו"ר מדושנסקיא שליט"א: וזהו עכבו עמי "יום אחד", זה יום השבת, שעליכם לנצל ולמלאות הזמן ביום השבת בלימוד התורה ובמעש"ט, כי "קשה עלי פרידתכם", מימים קדושים אלו, וחפץ אני להשפיע עליכם טובה וברכה, ובזה תהיו כלים ראויים לקבלת ההשפעה.

התבוננות במצות סוכה מביאה טהרה לאדם

דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה', וכו'. אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים, וכו', בסכת תשבון שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת (ויקרא כג, לד- מב).

נראה לבאר המשך הפסוקים, עפ"י מה שביאר מרן כק"ז זיע"א (תורת מהרי"ץ פר' אמור), כי עיקר עבודתנו בימי חג הסוכות שאז נשכח קדושת החודש הזה, לאגד את כל הכיתות כדי שיבואו אלו ויכפרו על אלו, והנה בשל"ה הק' (מסכת סוכה, פ' נר מצוה א) כתב דארבעה ימים שבין יום הכיפורים לסוכות בהן עוסקין בני ישראל במצות סוכה וארבעת מינים ומעשים האלו מביאים את האדם לידי זכירה, שיזכור בדבקותו בהשם יתברך ולדבקה בו, ועל כן אלו הימים הם כמו יום טוב, מאחר שהעסקים הקדושים מביאים לידי זכירה, עכ"ד.

והעצה היעוצה להיזהר מחטא ועוון במשך ימות השנה, הוא אם יתבונן במצוות סוכה, אשר זו עראי וזמנית ועיקר היעוד הוא העוה"ב, וזהו ביאור המשך הכתובים, ולקחתם לכם ביום הראשון וכו', כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, היינו, ולקחתם לכם ביום הראשון, שהוא ראשון לחשבון עונות, היינו, אם תרצו להמשיך השפעת ימים הקדושים החל מראשון של סוכות, העצה היעוצה היא כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, היינו, שתתבוננו בשיבתכם בסוכה מטרתו ותכליתו, ואז תזכרו במשך ימי השנה, שכל ישיבתכם בעוה"ז היא רק עראי וזמנית, ותכלית יעודו הוא להגיע לעוה"ב.

וכבר עוררנו כמה פעמים על ענין לימוד התורה בשבתות, ובאמת בחודש אלול נכנס ובא אלי אחד האברכים ובידו חשבון שעות לימוד שלמד במשך השנה בימי השבת, ועל כל אחד מאתנו להתחזק בזה, כי ידוע מה שפירש האלשיך הק' אמרם ז"ל כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, דלא אמרו כל "המתענג" בשבת, רק "המענג את השבת", דהיינו שיהא האדם מענג את השבת ומקדשו בתענוגים.

רוחניים, ולא שיענג את עצמו בתענוגי הגוף ביום שבת קודש, כי בזה אינו מענג את השבת רק את עצמו, זת"ד.

באמת ה' צריך האדם לעסוק בתורה יומם ולילה, אך בכל ימות החול אנוס הוא בהיותו טרוד על פרנסתו, אמנם בשבתות וימים טובים

אם תרצו להמשיך השפעת ימים הקדושים החל מראשון של סוכות, העצה היעוצה היא כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, היינו, שתתבוננו בשיבתכם בסוכה מטרתו ותכליתו, ואז תזכרו במשך ימי השנה, שכל ישיבתכם בעוה"ז היא רק עראי וזמנית, ותכלית יעודו הוא להגיע לעוה"ב

ביותר להשריש בלבות בנינו ובני הבית יראת ה' ומדות טובות, וזהו עונג שבת האמיתי. וזה מה שנאמר בדברי רש"י "עכבו עמי עוד יום אחד", ע"ד הכתוב ימים יוצרו ולו אחד בהם, שהראהו ימים העתידים ולחלקו בירר אחד, את יום השבת, ע"כ. וזהו עכבו עמי "יום אחד", זה יום השבת, שעליכם לנצל ולמלאות הזמן ביום השבת בלימוד התורה ובמעש"ט, כי "קשה עלי פרידתכם", מימים קדושים אלו, וחפץ אני להשפיע עליכם טובה וברכה, ובזה תהיו כלים ראויים לקבלת ההשפעה.

(שולח"ט רעווא דרעווין שבת חוהמ"ס תשסז; נעילת החג תשס"ח)

שהוא פנוי ממלאכתו בוודאי מחוייב להקדיש זמנו ללימוד התורה, וכדאיתא במדרש (הובא בטור או"ח סי' רצ) אמרה תורה לפני הקב"ה, רבש"ע, כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו אני מה תהא עלי, א"ל יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק בך, ע"כ.

עונג שבת הוא אמירת דברי תורה בעת סעודת שב"ק, ונעלה על זכרונינו איך ה' נראה סעודות שבת בעת שכל אחד ה' סמוך על שולחן אביו בילדותו ובבחרותו, שכל אחד היה אומר איזה דבר תורה על פרשת השבוע, וצריכים אנו לבקש כזאת ג"כ אצל בנינו, וכמו כן זמן זה הוא המוכשר

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א ראש ישיבת 'אור החיים': ה'שיעור' הסתיים. הגיע הרופא התורן. בדק את היהודי המבוגר, סקר את הממצאים הרפואיים, והחליט: "הכל תקין, אתה משוחרר". עבר למטופל השני, בדק אותו ואמר: "אתה משוחרר". וכך היה עם השלישי והרביעי. כל ארבעת החולים שהשתתפו בלימוד - שוחררו לביתם. התורה עצמה היא הרפואה. "רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך"

פעם נסע עם הרבנית במכונית, בדרך הלוך סיים חצי מסכת פסחים, ובדרך חזרה סיים את החצי השני. נסיעה אחת - מסכת שלמה.

הלימוד המאומץ השפיע על עיניו. הוא עבר בדיקות רפואיות מדוקדקות, והוחלט על ניתוח בעיניו. המליצו לו על פרופסור מומחה בחוץ לארץ. כשמרן שמע על ניתוח בחו"ל הצטער מאד, שכן נסיעה כזאת כרוכה במאמץ רב ובביטול תורה.

והנה כעבור זמן מתקשרים למרן ומודיעים לו: הפרופסור המומחה הגיע לארץ לצורך לימודים. אפשר לבצע את הניתוח בארץ.

וכך היה. מרן עבר את הניתוח בהצלחה בארץ. רצון יראיו יעשה.

לאחר הניתוח ציווה עליו הפרופסור על מנוחה מוחלטת במשך חודש. נאסרה עליו קריאה מתוך ספר, כמו כן נאסרו עליו נסיעות ארוכות, שכן טלטולי דרך מזיקים לעיניים.

אחרי שבועיים היה מרן צריך לנסוע לאיזו מטרה חשובה. הרבנית הצטרפה אליו לנסיעה. באמצע הנסיעה פתח שקית ושלף מתוכה ספר... אמרה לו הרבנית: "אבל הרופא אסר עליך לקרוא במשך חודש".

ומרן השיב: "אל תדאגי, הכל בסדר. אני חייב... התורה בעצמה ריפאה אותו, ריפאה את עיניו. היו תקופות שענינו היו חלושות מאד. כשבא למסור את השיעור בבית כנסת 'היזדים' היו צריכים לכבות את האורות ולהשאיר אור עמום, כדי שלא יסתנוור.

מובא בספרים שהבטה על אתרוג שברכו עליו, היא סגולה לכאבי עיניים. פעם, בתקופת חודש אדר, סבל מרן מאד מעיניו. באתי אליו אחרי השיעור, והבאתי לו אתרוג ששמרתי מחג הסוכות. המראה של האתרוג היה טרי, כאילו זה עתה נקטף מן העץ. מרן שמח מאד.

לאחר שנכנס לרכב, הוא אמר לנהג: "איפה רבי ראובן? תקרא לו, שיבוא איתי הביתה..."

מרן רצה להביע בכך את הכרת הטוב על האתרוג שהבאתי לו. הוא ביקש ממני להיכנס איתו לביתו. כשנכנס הביתה, אמר לרבנית: "תראי איזה אתרוג יפה, הוא מחג הסוכות".

הרבנית הביטה באתרוג והתפעלה ממראהו. היא כיבדה אותי בשתייה. אחר כך אמר מרן לנהג: "תיקח את רבי ראובן עד הבית..."

אמרתי לו: "רבינו, אין צורך להטריח!". אך הוא בשלו: "הוא ייקח אותך עד הבית". להכרת הטוב אין גבול.

(מתוך ספרו 'משכני אחרים')

מובא בספרים שהבטה על אתרוג שברכו עליו, היא סגולה לכאבי עיניים. פעם, בתקופת חודש אדר, סבל מרן מאד מעיניו. באתי אליו אחרי השיעור, והבאתי לו אתרוג ששמרתי מחג הסוכות. המראה של האתרוג היה טרי, כאילו זה עתה נקטף מן העץ. מרן שמח מאד. לאחר שנכנס לרכב, הוא אמר לנהג: "איפה רבי ראובן? תקרא לו, שיבוא איתי הביתה..." מרן רצה להביע בכך את הכרת הטוב על האתרוג שהבאתי לו. הוא ביקש ממני להיכנס איתו לביתו. כשנכנס הביתה, אמר לרבנית: "תראי איזה אתרוג יפה, הוא מחג הסוכות"

כי היא לנו עז ואורה

מעשה ביהודי חרדי מבוגר, בן למעלה משבעים וחמש, שלא חש בטוב, והרופא שלחו לחדר מיון באחד מבתי החולים. באותה עת שהו בחדר המיון כעשרים חולים, מחוברים למכשירים שונים. מלבד היהודי המבוגר שהו בחדר המיון עוד שלושה חולים חרדים.

בשעות הערב הגיע בנו של היהודי המבוגר לשהות ליד מיטת אביו. בידו נשא גמרא, המסכת הנלמדת בדף היומי. לאחר כמה דקות פתח הבן את הגמרא והחל ללמד את סוגיית הדף היומי. הושלך הס. כל החולים ששהו בחדר היטו און ל'שיעור' בדף היומי של הבן עם אביו. הבן קורא ומסביר, האב מקשיב ממיטת חוליו, מפעם לפעם האב נכנס לדבריו, מקשה ושואל, והשנים פותחים בשקלא וטריא.

לפתע נשמע קול מעבר לוילון. היה זה אחד החולים החרדים שהאזין לדברים, וגם הוא הצטרף לדיון בסוגיא. לא חלף זמן רב, וכל ארבעת החולים החרדים הפכו את חדר המיון לחדר שיעורים תוסס ועירני.

שאר החולים שכבו במטותיהם והאזינו לויכוחים המוזרים. הם לא הבינו את התוכן, המלים היו זרות להם, אבל הם רחשו כבוד ליהודים הללו, שאפילו בחדר המיון מנצלים את הזמן ללימוד התורה.

ה'שיעור' הסתיים. הגיע הרופא התורן. בדק את היהודי המבוגר, סקר את הממצאים הרפואיים, והחליט: "הכל תקין, אתה משוחרר". עבר למטופל השני, בדק אותו ואמר: "אתה משוחרר". וכך היה עם השלישי והרביעי.

כל ארבעת החולים שהשתתפו בלימוד - שוחררו לביתם. התורה עצמה היא הרפואה. "רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך" (שם פס' ח).

התורה - סמא דחיי

מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל לא היה יכול להתנתק מהלימוד. התורה היתה סם החיים שלו. כשהיה יוצא לדרך לנסיעותיו היה לוקח איתו את הגמרא, ובמשך כל הנסיעה היו עיניו נעוצות בתוך דף הגמרא. זכורני שהייתי מתלווה אליו במסוק שהטיס אותו לכל מיני מקומות בארץ, להשמיע את דבר ה' לפני הימים הנוראים. טלטולי הדרך היו קשים, ברקע נשמעו רעשי המנוע הטורדניים. אך מרן נמצא בעולמות אחרים, כל הדרך היו שפתיו ממלמלות בעל פה דף אחר דף.

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: נענה הגה"צ מטעפליק ואמר: "אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר מממונך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל ליטול משל אחרים במתנה עלימנת להחזיר; אבל, לאותה משפחה ענייה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים חס וחלילה, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...".

פְּרוּשׁ עֲלֵינוּ סֵפֶת שְׁלוֹמָךְ

בימים שבין יום הכיפורים לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד טעפליק זצ"ל במעונו אשר בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים. באחד הימים נודע לו על כמה משפחות עניות שאין להן מעות עבור צרכי החג, ומאז ביקש מכל מי שבא למעונו שייתן מנדבת לבו עבור העניים. בין הבאים היה איש אחד שהתנצל לפניו, שגם מצבו דחוק מאוד ועדיין לא השיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפוקו והלוא חייך קודמין...

נענה הגה"צ מטעפליק ואמר: "אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר מממונך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל ליטול משל אחרים במתנה עלימנת להחזיר; אבל, לאותה משפחה ענייה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים חס וחלילה, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...".

ואכן, נאים הדברים למי שאמרם, כי בדידיה הווה עובדא, שביקש פעם ביום ראשון של סוכות מאחד המתפללים עמו שיייתן לו את הארבעה מינים במתנה עלימנת להחזיר כדי שיכול לצאת בהם ידי חובתו. לאחר ביורו הדבר נתברר, שבערב סוכות היה לו אתרוג מהודר ביותר, אך אז הגיע לאזנו קול יללה הבוקע ועולה מביתה של שכנתו הקרובה אליו, ומשדפק על דלת ביתם לשמוע מה קרה נודע לו שהילד הקטן הפיל בטעות את האתרוג של אביו חורגו, והאם ובנה חוששים מאוד מתגובת האב שבוודאי יתרגז עליו ויענישו עונש חמור. ויהי כשמוע הגה"צ מטעפליק את צרתה חזר לביתו ונטל את האתרוג שלו והושיטו להם, כשהוא מורה להם להודיע לאביהם, שהרב ביקר בביתם וראה את האתרוג שלו וקבע שאינו ראוי לברכה, על כן מסר לו אתרוג אחר כדי שיוכל לצאת ידי חובתו למהדרין. ועל כגון זה נאמר "אתרוג כנגד הלב", כי ביותר חפץ הקדוש ברוך הוא בלב טהור, ומידות טובות כאלו עולות עשרת מונים מנטילת לולב ואתרוג נקי ומהודר ללא כתמים.

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכזי זי"ע היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר. פעם אחת בדרכו לקנות את 'האתרוג' פגש ביהודי פשוט הבוכה מאין הפוגות, וכה היו דבריו: "הנה, לפרנסתי הנני משמש כ'בעל עגלה' המעביר חפצים וחבילות ממקום למקום, ועתה מת עלי ה'סוס' בפתע פתאום ונשבר מטה לחמיי..." בירר הרה"ק לכמה מעות הוא צריך כדי

לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר. וממחשבה למעשה - קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב. וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם והודיע להם שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו ולכן הוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר. שמעו אלה את בקשתו וניסו להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבנייה, ועל כן יוותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג... אך הלה אטם אוזניו משמוע, והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן.

כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה התחילו לזעזע על השכן שיש בו מידת סדום, וכי מה אכפת לו להחנות את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא על-פי כללי דחושן משפט ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישגיח בדברי

לקנות סוס חדש, ונקב הכפרי בסכום גדול העולה כמעט כאותו הסכום שהכין עבור האתרוג. ללא אומר ודברים הוציא את כל צורו כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני משפחתו: "כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר...".

כאותו מעשה היה גם אצל השרף רבי אורי מסטרליסק זי"ע, ובחג הסוכות שחרית התפלל השרף 'אצל הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, והרגיש הרבי ר' אלימלך שריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו וניגש אליו ושאלו איך זכה לכך? בלית ברירה סיפר את כל אותו המאורע, והסכים עמו הרבי ר' אלימלך, שמחמת מצוה גדולה זו זכה שגם אתרוג שאינו כשר כי אם בדיעבד יריח בריח של גן עדן.

סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הוותרנות המצלת ממיתה משונה. ומעשה שהיה כך היה: אחד מיקירי קרית דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכת ילדים, שכאשר גדלו הילדים

למורדים הרי דינו כדינם וחלקו עמהם, קל וחומר במידה טובה שהיא מרובה, שעלידי הישיבה בשיעורי תורה בסמיכות לתלמידי חכמים, ויקשב ה' וישמע, שבוודאי לא יגרע חלקי בעלמא דאתי".

ומעתה, אף מי שאינו מוצא טעם בשיעור והוא נרדם ועייף וכדומה, אל ישתמט מן הציבור אלא ישכים ויעריב לבית המדרש; וכדוגמת הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אך כל זמן שהיא אגודה עם שאר המינים מנשקים אותה ומחבבים אותה בחיבוב מצוה.

ומהאי טעמא צריך להשיגה מאוד להתחבר עם יראי שמים, והם יוכלו לסייע בעדו בעבודת ה'. הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל, אב"ד דק"ק 'חוג חתם סופר', היה אומר בשם הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, הדנה הערבה אין בה לא טעם ולא ריח ובכל זאת נוטלים אותה בחיבובות יחד עם שאר המינים, ומנענעים אותה בסילודין; אולם בהושענא רבה כאשר הערבה יוצאת מן הקבוצה, ולא עוד אלא שהיא מתחברת עם עוד רבות דוגמתה שאין בהן לא טעם ולא ריח, אזי מיד חובטים את כולן, כי אסור להתקרב לחבורה של רשעים.

כיוצא בזה מספרים על בן בליעל, שכאשר הוכיחו הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע על עוונותיו, השיב בעזות מזה: "הרי הרבי הוא בבחינת האתרוג שיש בו טעם וריח, ואילו אני הריני כערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אף סוף סוף הא בלא הא לא סגיא, ואם ייטול איש אתרוג מהודר שבמהודרים מבלי שיצרף ביניהם את הערבה לא יקיים ידי חובתו לעולם; אם כן, מה בין ביני לבין רבינו, הלא שנינו זקוקים זה לזה, וכל אחד בפני עצמו אינו שווה כלום". השיב לו הרה"ק מפרמישלאן כאילוולתו: "החילוק פשוט מאוד, הן אמת שבוודאי לכתחילה ראו שיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו יתברך שמו בלבב שלם, אולם כאשר הרשע מוציא עצמו מן הכלל ומתחבר עם חברים כמותו אזי נוטלים את כל כדי הערבות בצוותא חדא וחובטים אותן בקרקע עד אשר יצא נפשם....

ענין נפלא בזה אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שיחות ה'חפץ חיים', מכתבי הרב הגדול ר' אברהם אב אקאסאווסקי אב"ד ביאנאוו, עמ' קלג) וזה לשונו: "שמעתי מפי הקדוש בענין הארבע מינים, זה טעם וריח, זה טעם ולא ריח, זה ריח ולא טעם וזה לא טעם ולא ריח, יבואו אלו ויכפרו על אלו וכמאמרם על הכתוב (עמוס ט, ו) 'ואגודתו על ארץ וכו'". וכה אמר: האתרוג אשר הוא במדרגה הכי גבוהה, נתלמד חכם, גם הוא צריך להיות אגוד לשאר המינים. אבל השלושה מינים קשורים ביחד תמיד כל היום, אבל האתרוג מתדבק להם בשעת עשיית המצוה ואח"כ הוא שב למקומו והענין נפלא עד מאוד, עד כאן לשונו. ולמדנו כאן, כי הרבה יש להיזהר להדבק רק בחברים טובים, וזה האתרוג - השמור, ייזהר עצמו ביתר שאת להימצא רק בסביבת 'אתרוגים' (ואף מי שאינו בדרגת 'אתרוג' ייזהר מהפחיתים ממנו).

(הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א - באר הפרשה)

אין בהן לא טעם ולא ריח. כיוצא בזה יש בין בני ישראל מלאים בתורה ומצוות, בתורה בלי מצוות, במצוות בלי תורה, וגם אלה שאין בהם לא תורה ולא מצוות.

וכך אמרה תורה לאגד יחדיו את כל ארבעת המינים יחדיו, ויבואו אלה ויכפרו על אלה. וכיוצא בזה, בבני ישראל כאשר הם באחדות ואגודה אחת משלימים הם זה את זה.

מספרים, שבימי הקומוניסטים ברוסיה אסרו על היהודים לקיים תורה ומצוות, והיו רבים העוסקים בתורה ומצוות בסתר במסירות נפש ממש, ובאחד המרתפים הייתה חבורה של תלמידי חכמים שלמדו תורה בצוותא חדא, ובדרך קבע הצטרף אליהם עוד יהודי עם הארץ שלא הבין כלל את הנלמד; וכיון שהיו יושבים בחדר

**במוצאי יו"ט ראשון של סוכות
באמצע הלילה נשמעו לפתע
חבטות עזות מחוץ לסוכתם
ששכנה למטה בחצר. מתוך
בהלה קמו כולם משנתם
והנה המה רואים שלוש אבנים
ירושלמיות גדולות שנפלו
מקומה גבוהה של הבנין אל
המקום שהחנה שם השכן את
רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים
מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים
את הסוכה למקום האחר והיו
ישנים באותו מקום היתה סכנה
גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול
אם היו יוצאים משם חיים וקיימים... הרי שעלידי
שהעביר על מידותיו לפני משורת הדין ניצלו
בניו ממיתה לחיים.**

קטן וצפוף היו כמה מן המשתתפים שרצו לבקש ממנו שיפסיק לבוא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו מבין כלום והוא רק גורם דוחק במקום. פעם שאלוהו בדרך כבוד: "על מה ולמה יושב מר עמנו, הרי אינך מבין מאומה!?!... נענה האיש וסיפר להם, שפעם ישב בבית המוזהג כדי ללגום מעט יין ישן ובשולחן הסמוך אליו ישבו כמה מורדים בשלטון שטיכסו מזימות ועצות למרוד בשלטון, ונודע הדבר למלכות, וכאשר ישבו שם כולם בצוותא התנפלו עליהם חיילים והתחילו להכות בהם מכות נמרצות, וכיון שגם אני הייתי בקרבת מקום הצליפו גם בי מכות אכזריות, ואף שצעקתי לעברם שאין אני נמנה ביניהם כלל, השיבו ואמרו לי: אם יושבת עמם הרי אתה כמותם ממש, ומהם למדתי שעלידי הישיבה וההשתתפות בשיעורי תורה זוכים לשכר הרבה, כי אם אותם רשעים הבינו שהיושב סמוך ונראה

השכן הרע. אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא יישב בסוכה הגורמת צער ועוגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הסוכה ולהעבירה למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שניה, ובנו שוב את הסוכה לשיעיות רצונו של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר. מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלוש אבנים ירושלמיות גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישנים באותו מקום היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים... הרי שעלידי שהעביר על מידותיו לפני משורת הדין ניצלו בניו ממיתה לחיים.

שמענו נא למעשה נורא שאירע בשנת תשע"ח בעיר התורה בני ברק (מחמת צנעת הפרט לא נפרט איזה הרחוב בו אירע המעשה): בבנין בן ארבע קומות רצה שכן מהקומה הרביעית לבנות 'מרפסת' מביתו כדי שיכול יהיה לקיים שם מצוות סוכה הנצרכת להיבנות תחת כיפת השמיים. אך כל השכנים מתחתיו התנגדו לכך בכל תוקף, באומרם ששם מקום סוכתם וסוכתו תפסול את סוכותיהם. בלית ברירה החליט השכן מהקומה הרביעית לבנות סוכתו בחצר הבנין - מה שיגרם לטרחת יתירה וגדולה, כי על כל חסרון כף או צלחת, כסא או ספר יצטרכו לטפס ולעלות ארבע קומות ושוב לרדת אותן וחזור חלילה. ויהי כי כן נכמרו רחמיו של אחד השכנים בקומה הראשונה, ויתר משלו ובא לומר לשכן מהקומה הרביעית - הוצא נא מרפסת מעל המקום אשר הייתי בונה עד היום את הסוכה ואת סוכתי אבנה מצדו השני של הבנין, וליהודים היתה אורה ושמחה... והנה, כידוע, בעיצומן של ימי חול המועד (תשע"ח) פרצו רוחות סערה בכל ארה"ק, גם על בני ביתו לא פסחה, וכאן אירע הנס הגדול שהציל נפשות מבני ישראל, כי באותה שעה נפל 'גג' גדול וכבד תלוי (המכסה בכל השנה את המרפסת, ובסוכות עומד תלוי כלפי חוץ) מהקומה השלישית היישר לאותו המקום שהיה השכן מלמטה בונה בכל שנה את סוכתו ובהאי שנת העבירה לצד אחר... נמצאו למדים, כי פעמים נראה שאיש פלוני היטיב לרעהו, והוא לא ידע שבאמת אינו אלא מיטיב לעצמו ולא גרם טובה וברכה אלא לעצמו.

ידוע כי רמז נפלא מצינו ב'ארבעת המינים' להורות כי לא יידח ממנו נידח, לכל איש מישראל יש תקוה טובה, ובתנאי שיתחבר עם הצדיקים והישרים. וכך אמרו חז"ל (ויקרא רבה ל, יב) שארבעה מינים שנוטלים בחג הסוכות הם כנגד ארבע מדרגות באנשים - 'אתרוג' יש בו טעם וריח, 'לולב' יש בו טעם (שהוא מעצי דקל שגדלים עליהם תמרים) אך אין בו ריח, 'הדסים' יש בהם ריח אך אין בהם טעם, ואילו 'ערבות'

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: 'מצטער פטור מן הסוכה', פירש הרה"ק הצמח צדיק זיע"א: פירוש, מי שיש לו צער ח"ו נפטר מן הצער על ידי שמקיים מצות סוכה כראוי. ועוד הוסיף בזה לומר מסוד ה' ליראיו: מן הסוכה נמשך לו רפואה על כל רמ"ח אבריו, כי 'סוכה' במילוי כזה: סמ"ך וא"ו כ"ף ה"י, גימטריא רמ"ח, ובפרט ביום ראשון שהוא אושפיזא ד'אברהם' שגימטריא רמ"ח.

רפואה בסוכות

בגניזיו של הרה"ק האמונת משה מאלכסנדר זיע"א מצויה הייתה פתקא שכתב הרה"ח ר' אברהם יוסף הכהן פאטאשניק ז"ל, ובה סיפור נפלא אשר בדידה הוה עובדא וזכה להיות "בעל הנס" אצל רבו הרה"ק הישמש ישראל מאלכסנדר זיע"א:

היה זה בערב יום טוב של חג הסוכות של שנת תרס"ח כשהרה"ק הישמש ישראל מאלכסנדר זיע"א קרא לקבוצת אברכים צעירים מאנשי שלומו וביקשם לעזור ולסייעו בעשיית הסוכה לכבוד החג הבא עליהם לטובה. שיבר הישמש ישראל את אזני החסידים כי למעשה ארבעת קירות הסוכה כבר קבועים וקיימים, וכל שעליהם לעשות הוא להביא ענפי סכך ירוקים וטריים ולסכך בהם את הסוכה.

החסידים הכירו היטב את החצר באלכסנדר, ביתו נאווה קודש של הישמש ישראל, שהתגורר בבניין בו בשעתו התגורר אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א.

הבניינים שבחצר שוקקת החיים ידעו שינויים רבים במשך השנים, ותוספות בנייה התרבו בהם. במיוחד חלו שינויים במיקום הסוכה ששימשה את הישמש ישראל עצמו במשך חג הסוכות. אם סוכת הקהל הייתה סמוך לבית המדרש הגדול, הרי שסוכת הרבי הייתה סמוכה לביתו, אלא שהיא הייתה נודדת ממקום למקום. בעבר הייתה הסוכה מוקמת על המקום שהיה קרוי 'סוכתו של רבינו הזקן', היינו המקום שבו הוקמה סוכתו של הרה"ק רבי יחיאל, אלא שלימים מקום זה נבנה והפך לחדר נוסף מהבית, והסוכה נאלצה לעבור למקום אחר. כך המשיכה הסוכה לעבור ממקום למקום, ובכל שנה בדקו מחדש היכן כדאי לבנות את הסוכה.

באותה שנה נפלה החלטה מעניינת וכפולה: הסוכה של הישמש ישראל תהיה בנויה על חדרו של הרבי הזקן, וגובה הסוכה לא יהיה גובה שגרתו כי אם גובה כפול - גובה של שתי קומות. ההחלטה הגיעה בעקבות מצבו הבריאותי של הישמש ישראל שדרש שהייה במקום מאוורר היטב. לכן הסוכה לא נבנתה על הקרקע, כי אם מעל חדרו של הרבי, וזו גם הסיבה לגובהה הלא שגרתו של הסוכה, כדי שאוויר צח ומרענן ייכנס אל הסוכה ויקל על הרבי.

את הקירות הגבוהים של הסוכה בנו זה מכבר בנאים מומחים, אולם את הסכך ביקש הרבי שניחו אברכים חסידים יראים ושלמים. הזמין איפוא הישמש ישראל את החסידים שנבחרו למשימת קודש זה, והשמיע באזניהם דברי אלוקים חיים אודות עניין הסוכה ומעלתה. לאחר שסיים, ביקש הרבי להוסיף עוד עניין חשוב: הלא תדעו את אשר קבעו חכמינו זכרונם לברכה "חמירא סכנתא מאיסורא". דעו לכם שהסכך עליו

להיות מונח בגובה רב מאוד, כשמונה עשר אמות, ונפילה ממקום גבוה כזה תוצאותיה הוות אסון. עליכם להשגיח היטב על כל מעשיכם ולסכך את הסוכה במתינות ובזהירות, לבל יפול הנופל ממנו. משהגיעו האברכים לסכך את הסוכה הם חילקו ביניהם את התפקידים: חלק מהאברכים ישבו על אותם הקרשים במרומי הסוכה, אותם הקרשים שנועדו להיות ה'מעמיד' של הסכך, וחלק עמדו למטה להושיט את ענפי הסכך למעלה, אל חבריהם שנטלו מהם את הסכך והניחום במקום הראוי להם.

והנה הסוכה הנעשית לצל להגין מפני קדירת החמה, כמו שכתוב (מלאכי ג יט) 'הנה היום בא בוער כתנור', והקב"ה יוציא חמה מנרתיקה לנער רשעים מן הארץ, וכל אחד בועט בסוכתו ויוצא, וישראל עם קדושו בזכות מצות סוכה יגן עליהם מלהט יום הבא, כדאיתא במד"ר ובפייט. והסוכה הוא הצל המכסה על השמש, ורומז על הכנפים שמגינים מפני חום השמש. ועל כן אמרו חז"ל (סוכה ב.) 'סוכה דירת עראי', העולה כמספר רפ"א שהוא אלף ר"פ [כנ"ל]. וזהו 'צלתה מרובה מחמתה', כי הכנפים עולה ב' פעמים 'שמש', והוא הרוב שנים נגד מספר שמ"ש...

וממלא מקומו בקודש, הרה"ק התפארת שמואל זיע"א ועמו חתנו הגאון רבי יצחק מאיר זינגר, שניהן כרבה של העיר אלכסנדר. מיד כאשר ראו את המחזה המוזעזע רצו אליו, הרימוהו מהארץ ושאלו לשמו. האברך עוד הספיק להשיב להם: שמי אברהם יוסף הכהן בן רבקה רחל, אלא שתיכף לאחר מילים אלו פסק מלדבר ואיבד את הכרתו.

האברכים שעסקו יחד עימו במלאכת הסיכוך נטלו את האברך והניחוהו על אחת המיטות, ואילו אחד מהם פנה במהירות אל חדרו של הישמש ישראל כדי להזכיר את ר' אברהם יוסף לרפואה שלימה. אדהכי והכי גם התפארת שמואל וחתנו הגרי"מ הגיעו תיכף לבית הרבי כדי לבקש דבר ישועה ורחמים.

הישמש ישראל בראותו אותם מזועזעים ונבהלים הבין תיכף את אשר אירע, ובחכמתו שאל: אמרו נא לי מי האברך שנפל? האברך שרץ לא היה יכול לפצות את פיו מרוב בהלה שאחותו, ולכן רבי יצחק מאיר זינגר הוא שנענה ואמר: אברהם יוסף הכהן פאטאשניק בן רבקה רחל הוא זה שנפל. נענה הישמש ישראל ואמר: "הוי, התחלתי עם ר' לייביש כהן" [אשר כפי הנראה היה אביו או זקנו של אברך זה], ותיכף פנה אל אחיו התפארת שמואל ואמר לו: הרי סכנת נפשות היא זו ומפני מה אתם ממתנינים? עליכם להזדרז תיכף אל העיר לוד' ולהזמין משם שני פרופסורים גדולים שיבואו מיד ויראו כדת מה לעשות להצלת האברך.

הללו מיהרו לעשות כדבר הרבי, ולא חלפה שעה עד שכרכרה מהירה נראתה בשערי אלכסנדר ועליה צמד פרופסורים בכירים שמיהרו לבדוק היטב את האברך הנופל, אלא שהכרת פניהם לא בישרה טובות. לאחר בדיקה מעמיקה נענו הפרופסורים ואמרו פה אחד: כי לצערם נאלצים הם לקבוע שמצבו של האברך אבוד וכי אין לו תקווה. עיניהם הרואות שבמהלך הנפילה העוצמתית התהפכו כל אבריו הפנימיים של האברך, וסיכוייו להשאר בחיים נמוכים.

אחד האברכים ששמע את דברי הפרופסורים רץ במהירות אל הישמש ישראל ואמר לרבי: הפרופסורים שהרבי ציווה להזמין מלוד' הגיעו, והנה הם מייאשים אותנו לגמרי. לדבריהם, יש לו ריסוק אברים ושעותיו עלי אדמות ספורות... הרבי הקשיב לדברי האברך, אך לא הזדעזע. הרבי אף הגיב בביטול מוחלט: אהה, זה מה שהם אומרים, אנחנו עוד נראה... לאחר הרהור, המשיך הרבי והוסיף לומר: הייתה להם טעות...

מצבו של האברך היה חמור מאוד, הוא אמנם חזר להכרתו אך לא היה יכול להזיז אף אבר מאבריו. היו כאלה שניסו להאכילו בכפית, אך הוא פלט הכל מיד. הוא שכב על מיטתו בלי נוע וכמעט בלי חיות. הישמש ישראל ביקש מדי רבע

הכל היה יכול להיות על מי מנוחות עד שלפתע הגיע בחור נמרץ שרצה אף הוא לקחת חבל במלאכת הקודש ולהשתתף במצוות סיכוך סוכתו של הרבי, הוא עשה מעשה פזיז ביותר: הבחור תפס את אחד מענפי הסכך והעניף אותו באופן שהוא חשב כי הענף יפול בדיוק על מקום הסכך. אלא שהבחור לא ידע להטיל את הענף כראוי, והענף פגע בעוצמה רבה ברגלו של אחד האברכים שישב למעלה על הקרשים, ששמו היה ר' אברהם יוסף פאטאשניק. כתוצאה ממכה חזקה זו הוא איבד את שיווי משקלו ונפל בחזקה למטה. תחילה פגע בשולחן שהיה ניצב שם, ואחר כך המשיך להתגלגל עד שנפל על הארץ.

באותה שעה נכחו בסוכה אחיו של הרבי

שהוא אושפיזא ד'אברהם' שגימטריא רמ"ח. וכיוצא בזה פירש הרה"ק התפארת שלמה זיע"א: הנראה לומר, כי מצות סוכה היא לנו מחסה ומגן לכל בני ישראל להנצל מכל צרה ויגון. וזה פירוש 'מצטער פטור מן הסוכה' - על ידי הסוכה יהיה פטור מכל צער. וזה גם כן הפירוש במה ששינוי (שם) 'חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה' - שיהיו נפטרי מכל חולי ומכאוב ויתרפאו רפואת הנפש ורפואת הגוף, אמן.

ובספר 'דברי נפתלי' הביא לפרש לישנא דקרא (ירמיה לז): 'כִּי אֶעֱלֶה אֶרְכָּה לָךְ וּמִמְכֹּתֶיךָ אֶרְפָּאךָ נָאם ה' בהקדם מה שהודיענו בספר הזוהר הקדוש לדרוש 'אעל"ה בתמר' שהוא ראשי תיבות של ארבעת המינים: א' אתרוג, ע' ערבה, ל' לולב, ה' הדס, עיין שם. ובה אפשר לומר שכוונת הפסוק 'אעל"ה ארוכה לך' הוא שעל ידי אתרוג ערבה לולב הדס, ראשי תיבות: אעל"ה, מעלה ארוכה ורפואה שלימה, 'וממכותיך ארפאך נאום הוי"ה', שמקיפין בחדס ורחמים ונשמרים מכל דבר רע.

על הפסוק (בראשית יח א): 'וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כַּחַם הַיּוֹם, פִּירֵשׁ הַרְה"ק האמרי נועם זיע"א (יום א' דסוכות): בהקדם הקרא (ישעיה ד ו) 'וסוכה תהיה לצל יומם'. כי הנה כתוב (מלאכי ג כ) 'שמש צדקה ומרפא בכנפיה', ואיתא בספרי קודש, אשר הכנפים של 'שמש' הם האותיות שלפני תיבת 'שמש' ואותיות שלאחריו, הן המה הנקראים המכסה והכנפים של 'שמש', והם עולים אלף ר"פ שהוא רפ"א כשתחשוב האלף בסוד אלף, על כן כתיב 'מרפא בכנפיה'.

והנה הסוכה הנעשית לצל להגין מפני קדירת החמה, כמו שכתוב (מלאכי ג ט) 'הנה היום בא בוער כתנור', והקב"ה יוציא חמה מנרתיקה לנער רשעים מן הארץ, וכל אחד בועט בסוכתו ויוצא, וישראל עם קדושו בזכות מצות סוכה יגן עליהם מלהט יום הבא, כדאיתא במד"ר ובפייט. והסוכה הוא הצל המכסה על השמש, ורומז על הכנפים שמוגינים מפני חום השמש. ועל כן אמרו חז"ל (סוכה ב.) 'סוכה דירת עראי', העולה כמספר רפ"א שהוא אלף ר"פ [כנ"ל]. וזהו 'צלתה מרובה מחמתה', כי הכנפים עולה ב' פעמים 'שמש', והוא הרוב שנים נגד מספר שמש"ש...

על כן י"ל אשר הסוכה רומז על גלגל חמה, ועל ידי מצוה זו נמשך הרפואה, ובפרט באושפיזין של אברהם אבינו ע"ה, אשר על ידו נתלה המרגלית בגלגל החמה, שהיא הסוכה, להמשיך הרפואה והכנפים של השמש להגן מתוקף חמימות הדינים. וזהו 'וירא אליו ה' באלני ממרא', כי 'אלני' עולה 'סוכה'. ו'ממרא' עולה רפ"א - שהם הכנפים - להציל מחום היום. וזהו 'והוא יושב פתח האהל', שהוא הסוכה אהל עראי. 'כחום היום', כדי להמתיק חמימות הדינים, ולהמשיך הרפואה, וכמו שפירש רש"י ז"ל 'לבקר את החולה. וכמו דאיתא בספרים על 'השענו תחת העץ', שהוא רמז על מצות סוכה, אשר אז המשיך הרפואה והחסדים.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

מגובה כזה, זהו אצבע אלקים והשגחה פרטית, וחובה עליך להודות ולהלל לקב"ה על שגמולך טוב והצילך ממות לחיים. ועוד אמר הרבי: היום הוא אושפיזא דאהרן כהנא רבא, והוא בחינת 'הוד', והוא מלשון הודיה להקב"ה, ובפרט אתה שהנך כהן, נכדו של אהרן הכהן, בוודאי שבינים זה עליך להודות ולברך 'הגומל' בכוונה רבה.

נתן הישמח ישראל את סידורו בידיו של האברך, כשחבריו מסייעים לו לעלות אל הבימה, וכך בירך 'הגומל' בהתרגשות רבה. לגודל השתוממות החסידים, פנה אל ר' אברהם יוסף והניח את ידיו הקדושות על ראשו כשהוא עונה בקול: 'מי שגמולך טוב הוא יגמולך כל טוב סלה'.

הישמח ישראל המשיך ואמר: 'כמה לא חלי

**נתן הישמח ישראל את סידורו
בידיו של האברך, כשחבריו
מסייעים לו לעלות אל הבימה,
וכך בירך 'הגומל' בהתרגשות
רבה. לגודל השתוממות
החסידים, פנה אל ר' אברהם יוסף
והניח את ידיו הקדושות על ראשו
כשהוא עונה בקול: 'מי שגמולך
טוב הוא יגמולך כל טוב סלה'.
הישמח ישראל המשיך ואמר:
'כמה לא חלי ולא מרגיש דמארי
סייעיה', כי הנה להשאר בחיים
אחרי נפילה שכזאת מגובה של
שמונה עשר אמות הוא ממש
חסדי השי"ת. ושוב הניח את
ידיו הקדושות על ראשו של ר'
אברהם יוסף וברכו ברגש: אני
מברך אותך שתחיה ותחיה
זאלסט לעבען און לעבען און
לעבען."**

ולא מרגיש דמארי סייעיה', כי הנה להשאר בחיים אחרי נפילה שכזאת מגובה של שמונה עשר אמות הוא ממש חסדי השי"ת. ושוב הניח את ידיו הקדושות על ראשו של ר' אברהם יוסף וברכו ברגש: אני מברך אותך שתחיה ותחיה ותחיה "זאלסט לעבען און לעבען און לעבען".

על דברי חז"ל (סוכה כה): 'מצטער פטור מן הסוכה', פירש הרה"ק הצמח צדיק זיע"א: פירוש, מי שיש לו צער ח"ו נפטר מן הצער על ידי שמקיים מצות סוכה כראוי. ועוד הוסיף בזה לומר מסוד ה' ליראיו: מן הסוכה נמשך לו רפואה על כל רמ"ח אבריו, כי 'סוכה' במילוי כזה: סמ"ך וא"ו כ"ף ה"י, גימטריא רמ"ח, ובפרט ביום ראשון

שעה להודיעו מה שלומו של האברך, ואכן פעם בחמש עשרה דקות מיהר שליח להודיע לרבי את מצבו של האברך, שכמעט ולא השתנה.

לפנות ערב שלח הרבי להודיע לקהל החסידים כי תפילת מנחה של ערב יום טוב בבית המדרש תתקיים היום מוקדם מן הרגיל. גם תפילת ערבית תהא מיד לאחר מכן, ואף הוא עצמו ייכנס לערוך את שולחנו הטהור מיד לאחר סיום התפילה.

עם סיום התפילה פנה במהירות אל הסוכה הגדולה שהייתה סמוכה לבית מדרש וקידש על היין. לאחר הקידוש הביט הישמח ישראל ויפן כה וכה עד שראה את אותו אברך שבא ראשונה להודיעו על נפילתו של האברך וקרא לו בקול: גש הנה, מבשר שלי! הרבי הושיט לו גביע שבתוכו היה מעט מיין הקידוש ואמר לו בזה הלשון: לך עתה אל ביתו של האברך שנפל, ותודיע לו שאני גוזר עליו בגזירה חמורה שישתה את יין הקידוש ששלחתי עבורו. אל תשנה ולא כלום מדבריי אלו, ולאחר כן תפתח את פיו ותשפוך לתוכו את היין.

מיהר האברך לעשות כמצוות הרבי ולמרבה הפלא, החולה אכן שתה את היין. אם כל דבר מאכל או משקה שניסו לתת לו, הוא היה מוציא ופולט מפיו, הרי שאת היין שהרבי שלח, הוא שתה עד תומו.

בראותו כי כן, רץ השליח בחזרה ובישר לרבי את אשר אירע, שהאברך נענה לציווי ושתה את היין. הישמח ישראל בשמעו זאת נענה ואמר בקול: ברוך השם, הוא שלנו! לאחר שהגישו לרבי קערת דגים מבושלים ברוטב צח, מזג הרבי מעט מהרוטב אל תוך גביע ושלח להשקות את החולה. גם את מעט רוטב הדגים שתה האברך ולא הוציא מפיו.

משחזרו והודיעו זאת לרבי, נענה הרבי ואמר: אל תתפתו לנסות להאכיל ולהשקות את האברך, כי בשלב זה ראוי שלא יתנו לו כל מאכל ומשקה. חלפו כמה דקות והאברך שקע בשינה עמוקה שנמשכה כל הלילה.

למחרת בבוקר, ביום טוב ראשון של חג הסוכות, הצליח האברך להוציא כמה מילים מפיו, והוא ביקש מהאברכים שטיפלו בו לשאול את הרבי: האם הוא יכול הוא לבוא לבית המדרש להתפלל וליטול לולב? השאלה הובאה בפני הרבי שענה בתקיפות: חס ושלום! אמרו לאברך שלא יהיו לרדת ממיתו עד שאשלח לקרוא לו.

רק באמצע ימי חול המועד, ביום האושפיזין של אהרן כהנא רבא, כשמצבו של האברך כבר הלך והשתפר, פנה הישמח ישראל לאברכים שטיפלו באברך ואמר להם כי על האברך לבוא לבית המדרש.

היות והאברך היה עדיין חלוש מאוד, הוצרכו לעזור לו בהליכה אולם הוא הצליח להגיע ולשבת בבית המדרש. לפני קריאת התורה פנה אליו הרבי ואמר לו: אברהם יוסף, צריך אתה לברך ברכת 'הגומל'! המשיך הרבי והוסיף בדברי כיבושין והתעוררות: הלא תדע עד כמה צריך אתה להרגיש ולחוש את הנס הגדול שנעשה עמך ולהודות להקב"ה על רוב חסדו. בגמרא מבואר כי בור של עשרה טפחים יש בו כבר בכדי להמית, על אמת כמה וכמה כאשר מדובר בגובה עצום של שמונה עשר אמות, וכשאדם נותר בחיים לאחר נפילה

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

**בענין לצאת לטייל בחג הסוכות לבטל ממ"ע
דסוכה | מי שנטל לולבים מסוחר ושוב לא מצאו
ולא שילם לו | אשה האם יוצאת מצות נטילת לולב
(ביום הראשון) בשאל**

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

על פי הדין דתשבו כעין תדורו כתיב, וחלילה
לדירת כל השנה שתהא כ"כ בהכרח שלא לזוז
ממנה כלל".

ועל דרך זה י"ל דרשאי לצאת מהסוכה כדי
לטייל ולהיפטר מהסוכה כדן הולכי דרכים, ולא
אמרין דכיון דיכול לטייל קודם החג או לאחריו,
עליו להימנע מלהיות הולכי דרכים הפטורים
מסוכה, אלא כיון שטבע האדם שבימי חוה"מ
שהוא פנוי מעסקיו חושק ביותר עם ב"ב לצאת
ולטייל, אם נימא דעליו להימנע מלטייל, אינו
מרגיש בסוכה כבביתו, רק מרגיש שהוא בסוכה
כעין אסיר בבית הסוהר שאינו רשאי לצאת משם
לטייל כרצונו, וזהו נגד רצון התורה שרצתה
שהסוכה יהא כעין דירתו דוקא, ולא שיהא בה
כבבית הסוהר, וכמ"ש לעיל מרבינו החזו"א
והגאון האדר"ת. ומש"כ המג"א דעליו להימנע
בחג מלהקיז דם או לשתות משקה המשלשל כדי
שלא יהא מצטער הפטור מסוכה (ולכן אם הקיז
או שתה אינו נפטר מהסוכה), היינו דוקא בכגון
הקזת דם או שתיית משקה המשלשל, שאם נמנע
מכך בחג לא איכפ"ל ליה כ"כ, ואינו מרגיש עי"ז
שהוא כבול לסוכה כמו אסיר בבית הסוהר.

מיהו אי"ז דרך הראוי שיבלה כל החוה"מ
בטיולים ויבטל ממצות סוכה, רק כמו שאמרו
ביום טוב חציו לה' וחציו לכם כך בחוה"מ ישתדל
בכל יום לזכות למצות סוכה, ולכן יקפיד לאכול
כל יום סעודת היום בסוכה, וקודם הסעודה או
לאחריה יצא לטייל עם אשתו ובניו.

אמנם יש צדיקים ואנשי מעשה שמדקדקים לא
ליבטל ממצות סוכה בכל משך החג, וזהו שמחתם
שזוכים לקיים במשך כל היום מ"ע דסוכה,
והנשים יוצאות עם הילדים לטייל, וכל הלבבות
דורשים את ה'.

עמו, שמצוה שיצא לטייל עמם (שזוכה גם לקיים
מצותו לשמח אשתו וב"ב, שזהו מעיקר חובת
שמחת יום טוב שישמח אשתו וב"ב וכמו דאיתא
בגמ' פסחים (קט א) וברמב"ם פ"ו דיו"ט).

ועוד י"ל דהנה ראיתי מובא שהיה אחד שנהג
שלא לצאת כלל מהסוכה, ורבינו החזו"א פקפק
ע"ז דאי"ז כעין תדורו, שהרי"ז כמו בית הסוהר.
וכ"כ בספר נפש דוד להגאון האדר"ת זצ"ל וז"ל
"מצות סוכה היתה חביבה עלי מאוד, כל קור וכל
רוח לא הרפוני ולא גרשוני מן הסוכה וכו', עד
כי בכל פעם עלה במחשבה לפני אולי ג"כ אינו

בענין לצאת לטייל בחג הסוכות לבטל ממ"ע דסוכה

שאלה: האם מותר או ראוי לצאת לטייל
בימי חול המועד, או שיש ענין להיות בסוכה עד
כמה שיוכל?

תשובה: בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי'
צ"ג) כתב דהא דאיתא בגמ' דהולכי דרכים ביום
פטורין מן הסוכה ביום, הולכי דרכים בלילה
פטורים מן הסוכה בלילה, מיירי כשהוא הולך
בדרך לצורך גמור כגון לצורך פרנסה, אבל ההולך
לטייל שאי"ז צורך, אין לו פטור דהולכי דרכים
ואסור לאכול חוץ לסוכה סעודת קבע. וכן דעת
הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הובא בספר הסוכה),
והוכיח כן ממש"כ המג"א (סי' תר"מ סק"ד) בשם
הגהות אשר"י דהמקיז דם חייב בסוכה אף אם
הוא מצטער לישב בסוכה, מפני שהיה יכול להקיז
דם לפני החג או לאחריו, ולמד מזה המג"א דה"ה
מי ששותה סם המשלשל אף על פי שמצטער
הרבה, חייב בסוכה דהו"ל לעשותו קודם החג
או לאחריו. ומסיק הגרש"ז אויערבאך דא"כ ה"ה
דהמטייל לא נפטר מלאכול בסוכה משום הולכי
דרכים, דהו"ל לטייל קודם החג או לאחריו, וא"צ
לטייל בחג עצמו.

ולענ"ד נראה דלמש"כ היראים (תכ"ז) שמקיימין
מצות שמחת החג בכל דבר שהיא שמחה וקורת
רוח אצלו, א"כ כיון שנהנה מטיול, מקיים בזה
מצות שמחת יום טוב. ולכן מותר לטייל בחג
ולהיפטר מסוכה, שאין יכול לדחות הטיול לפני
החג או לאחריו, אלא זהו צורך לו לטייל בחג
דוקא, כדי לקיים מצותו לשמוח ברגל. וכ"ש במה
שמצוי שאשתו וב"ב הקטנים משתוקקים לטייל

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א
בעל מנחת אשר
ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

קנין ומשום כך יכול לברך על ציצית של אחרים אלא דבולוב מקפיד שלא יפסל.

וכך נקט גם בקצוה"ח בסי' רס"ב ס"ק א' בדבר מצוה מהני כלך אצל יפות אף בלא שוי' שליח וביאר בדרך זה את שיטת הרמב"ם בפ"ד מתרומות ה"ג, וחדש עוד לפי דרכו דאדם יכול לבטל חמצו של חברו שלא מדעתו משום דמסתמא ניח"ל דליעבד מצוה בממונו ע"ש. (אך בדבר זה נחלקו עליו רבים ע"ש בנתיבות ועונג יו"ט סי' ל"א ואכמ"ל).

אך המג"א בסי' י"ד ס"ק ח' כתב דכונת הרמ"א דלא מהני ביום הראשון ליטול לולב של אחרים משום דבעינן לכס ואף שמותר לו ליטול לולבו של חברו שלא מדעתו מ"מ אינו קונה, וגם בציצית אין בו מצוה ואעפ"כ יכול לברך כמי שאינו מצווה ועושה וכנשים במצוות עשה שהזמ"ג, ומבואר מכ"ז דשאלה זו אם יכול לקנות לולב של חברו מטעם ניחא ליה לאיניש במחלוקת היא שנויה.

אמנם נראה לכאורה דיש עוד צד להקל בני"ד דיש לתלות דמסתמא יודע הסוחר וזוכר שזה לקח לולבים ע"מ לשאול עליהם ובודאי ניחא ליה שיוכל לקנותם כדי שאחרי החג ישלם לו, אבל אם לא יקנה ולא יוכל לצאת בהם יד"ח לא ירצה לשלם לאחר החג (וגם הקונה העריך שהסוחר מן הסתם יזכרהו ולא שכחו אלא שלא היה לו כדאי להמתין עד שיחזור לשלם לו).

ועוד דהמג"א סתר לכאורה את דברי עצמו שהרי בסי' תרנ"ח ס"ק ג' כתב דאשה יכולה למכור את לולב בעלה לאחרים שיצאו בו יד"ח אפי' ביום הראשון דמסתמא ניחא ליה בכך וכ"כ האליהו רבא שם, ולכאורה סתר המג"א בזה את דברי עצמו. וצ"ל דשאני אשה דיש ניהותא כללית של הבעל למה שאשתו תיתן לאחרים כמנהג העולם וזה עדיף מן ההנחה הכללית דניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה בממונו. ואפשר דגם בסוחר לולבים יש כונה מסוימת בלבו דניחא ליה שיוכלו לקנות ולצאת יד"ח כדי שאחרי החג ישלמו לו, וצ"ע.

ג.

ואף אם נאמר גם בזה דאינו יכול לקנות שלא מדעת הסוחר ונחשוש לשיטת המג"א בסי' תרמ"ט, מ"מ אפשר דיכול למכור לולב זה לאחרים ואותם אחרים שפיר קונים אותו בשינוי רשות, וכ"כ המחנה אפרים בהלכות קנין משיכה סי' ב' לגבי מי שקנה אתרוג במשיכה ועדיין לא נתן כסף דאף דחיישין לש"י ר' יוחנן דמעות קונות מה"ת ולא משיכה מ"מ מי שיקנה ממנו קונה בשינוי רשות, והכ"נ בני"ד, יכול ליתן לאחרים, ואותם אחרים שוב יחזירו לו את הלולבים שיצא בהם יד"ח.

דנקנה מיד ללוקח. ומ"מ עיקרא דדינא דבכה"ג קונה מיד ויש תנאי שייכול לחזור בו, ונראה דכך הוא גם בני"ד, וא"כ אין על הלוקח אלא חוב כספי לשלם למוכר אחרי החג או במהלכו.

אמנם כל זה ניחא רק אם בסוף הדברים ימצא את המוכר וישלם לו אבל אם לא ימצאנו לכאורה בטל קנינו דרך ע"מ שישלם מכר הלה את הלולב, ועוד יש לעיין בני"ד דהלא לקח שני לולבים ואם התנה עם המוכר שיקח רק אחד משיניהם, רק אחד הוי שלו והשני אינו לקוח בידו כלל אבל אם התנה שאם ימצאו הלולבים כשרים ומהודרים אפשר שיקח את שניהם, א"כ קנה את שניהם וחייב לשלם תמורתם.

ב.

ואף אם נניח שלא קנה כלל אף אחד מן הלולבים בשעה שנלקחו לשאול לחכם על כשרותם, יש לעיין אם יכול לקנותם עכשיו משום דמסתמא ניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה בממוניה, אמנם באמת נחלקו הפוסקים אם סברא זו דניח"ל דליעבד מצוה בממוניה מאפשר קנין או אינו אלא היתר להשתמש בממונו.

דהנה כתב הרמ"א בסי' תרמ"ט סעיף ה' דבשאר הימים מלבד היום הראשון יכול ליטול אתרוג של חברו שלא ברשותו משום דניח"ל וכו', ומשמע מדבריו דביום הראשון לא מהני בכה"ג, ונחלקו בטעם הדבר. ה"ט"ז בהלכות ציצית סי' י"ד ס"ק ה' כתב דמה דלא מהני ביום הראשון הוא משום דביום הראשון דהוי דאורייתא מסתמא מקפיד טפי שלא יפסלו את אתרוגו ולולבו ולא ניח"ל שיטלו שלא ברשות, וכתב ליישב לפי דרכו מה דמבואר שם דלגבי ציצית מהני מה דניח"ל לאיניש דליעבד מצוה בממוניה דשאני לולב ואתרוג דמקפיד עליהם טפי ביום הראשון. ולמדנו מדבריו דבאמת מהני מה דניח"ל לאפשר

מי שנטל לולבים מסוחר ושוב לא מצאו ולא שילם לו

שאלה: אחד נטל מסוחר לולבים ב' לולבים ואחר שהלך בהסכמת המוכר לשאול שאלת חכם כשחזר לאחר שעה שוב לא היה המוכר במקום ולא הצליח לאתרו, האם יכול לצאת יד"ח בלולבים אלה.

תשובה: יש לדון בשאלה זו בד' סוגיות וספיקות ואבאר כונתי.

א.

ראשית דבר יש לדעת כיצד מתפרש הנהגה זו, האם קנה את הלולב מיד על תנאי שהמורה הוראה יכשירנה ואז ישלם, או שמא פקדון הוא בידו ורק כשהוא חוזר לשלם לאחר שנשאל לחכם הוא קונה את הלולב, ולפי הצד הראשון לכאורה הוי לכם אלא שיש עליו חוב לשלם תמורתו, אבל לצד השני עדיין לא קנה כלל ולא הוי לכם ואינו יכול לצאת בו יד"ח ביום א' דחג.

ולכאורה שאלה זו תלויה בסוגית הגמ' בנדרים ל"א ע"א וב"ב פ"ז - פ"ח בלוקח כלי ע"מ לבקרו ולקנותו אם ימצא ראוי ומבואר שם דחייב באונסין וכתב רש"י בב"ב מ"מ שם דהוי לקוח בידו מיד, הרי דהוי כקנין גמור על תנאי, אמנם בתוס' שם בב"ב נחלקו בזה, דעת הר"י דהוי לקוח מיד אבל הרשב"א ס"ל דחייב באונסין משום דכלל הנהגה שלו והוי כשואל, וגם הרשב"ם שם הביא בזה שני דרכים אלה, ולפי"ז לא מהני להיות "לכם".

(ובמנחת אשר ב"ב ביארתי עפ"י דהריטב"א דאכן שני דינים יש בזה, דין לוקח אם קייץ דמיה כמבואר בב"ב פ"ח ע"א, ודין שואל בזבינא חריפא כמבואר בנדרים שם, והרי חזינן דבב"ב מבואר דבעינן קייץ דמיה, אבל לא חילקו שם בין זבינא חריפא לרמי על אפיה, ובנדרים אמרו דאינו חייב אלא בזבינא חריפא ולא חילקו בין קייץ דמיה או לא, והלא דבר הוא, ונראה מזה דאכן שני דינים יש כאן).

ובחו"מ סי' ר' סעיף א' איתא בשו"ע דאם היו דמיו קצובין חייב "שהואיל ודמיו קצובין מעת שהגביה נעשה ברשותו" הרי שנקט דהוי כלוקח ממש. אמנם שוב כתב המחבר דאין זה אלא בזבינא חריפא דהיינו במכר שיש לו קונים הרבה ומיד יכול למכרו וכל הנאה ללוקח אבל חפץ שהמוכר קץ בו וקשה למוכרו לא, ובני"ד לכאורה לא הוי ביד המוכר למוכרו מיד דיש הרבה לולבים שאינם נמכרים, אמנם אם היו לולבים מהודרים מסתבר דהוי כדבר הנמכר מיד, וכזבינא חריפא

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

לו ולהרבות נכסיו וכ"כ במרכבת המשנה פ"ו מגירושין, ולשיטתם צ"ל דדין זה דמכירת אבידה מדין הפקר ב"ד הוא, דכיון שכך תקנו חכמים לקיים מצות השבת אבידה בזה האופן נתנו תוקף למכירה זו.

ואם יסוד מכירה זו מצד זכין ברור דהוי מה"ת ומהני אף לענין "לכס", ואף אם יסוד מכירה זו משום הפקר ב"ד נראה עיקר דמהני אף לענין לולב, דדעת רוב הפוסקים דקנין דרבנן מהני לדאורייתא, ובפרט כאשר הקנין עצמו דאורייתא היא אלא שחכמים נתנו רשות למוכרו.

ועוד דנראה עיקר לדינא לא כשיטת הקצות לגבי זכין מאדם אלא כמו שהוכיח הבאר יצחק או"ח סי' א' ענף ג' דגדר זכין לאדם מהני אף לקנות ממנו וזה שיטת התרה"ד שהביא הקצות שם שמשורת יכולה להפריש חלה מן העיסה במקום שזכות היא לבעה"ב, וממילא מתבאר שקנין לולבים אלה מהני מה"ת משום הזכות שיש בו, ומצד מצות השבת אבידה.

מסקנא דמילתא, על הלוקח לשום דמיהן של הלולבים ולהניח הדמים ולקנותם, ולרווחא דמילתא ראוי שימכור אותם או יקנה אותם לאחרים ואם ירצה יחזור ויקנה מהם.

של הבעלים הראשונים עליו והוא מעותד לחזור לרשותם, אך דעת החזו"א לב"ק סי' ט"ז אות י"ח דכיון דמתעמ"ל שמה מתנה לכל דבר ה"ה דהוי שינוי רשות עי"ש בדבריו.

ד.

והנראה עיקר בשאלה זו, דבאמת נראה דלולבים שנתח"י הלוקח דינם כאבידה כיון שאינו מכיר את המוכר, וכיון שאחרי ימי החג אין להם כל ערך דינם כפירות המרקבים או כבהמה האוכל ואינו עושה שעל מוצאם למוכרם ולהניח דמיהם לבעלים, וכך צריך לעשות בלולבים אלה, וכיון שדמיהם קצובים אינו צריך למכור לאחרים אלא יכול לקנותם בעצמו ושם דמיהם ומניחן.

ולכאורה נראה ברור ופשוט דכאשר אמרו חז"ל שמצוה למכור אבידה כדי שלא יפסידו בעליו הקונה אבידה זו מן המוכר קונה אותה קנין גמור. ודבר זה אפשר לבאר בשני דרכים, מטעם זכיה או מטעם הפקר ב"ד, מטעם זכיה דזכין לאדם שלא בפניו וכיון שזכות היא לו שאבידה זו תמכר כדי שלא יפסידנה לגמרי מהני המכירה מדין זכין לאדם וכו', אמנם לשיטת הקצות בסי' רמ"ג לא מהני זכין למכור דבר של אדם אלא לקנות

אך מעודי היו דברי המחנ"א נשגבים מבית דמה ענין שינוי רשות למקח וממכר ולכא' פשוט דרק גנב וגזלן קונה בש"ר ורק בהדי יאוש וא"כ מה ענין ש"ר אצל לוקח שעדיין לא נתן כסף, וכמדומני שכבר תמהו בזה על המחנ"א דלא שייך שינוי רשות אלא בגזלן ולא במקו"מ. ואף בני"ד דלכאורה הוי כאבידה צ"ע אם קונה ביאוש וש"ר, ולכא' זה תלוי בשני דרכי ההבנה ביסוד גדר קנין שינוי רשות, דאם הוי מדיני שינוי וכשינוי מעשה ושינוי השם לא מהני אלא בגזלן, אבל אם מהני משום דאצל הלוקח הוי בהיתרא אתי לדידה לכאורה מהני אף באבידה דאף באבידה קונה ביאוש ולוי דבאיסורא אתי לדידה כמבואר בב"ק סי' ע"א (ועיין מש"כ במנחת אשר בב"ק סי' מ"ב בעיקר גדר יאוש וש"ר).

אמנם אם באנו לדון מכח ש"ר עדיף שיקנה להם לפני החג ולא בתוך החג, דהנה המגן אברהם בסי' ש"ו ס"ק ט"ו הקשה איך מותר להקנות ד' מינים לאחרים ביו"ט והלא אסור להקנות בשבת ותיירץ בשני דרכים, א. שיתן במתנה ע"מ להחזיר ואין איסור מתנה ביו"ט במעמ"ל, ב. כיון שנותן לצורך מצוה לא גזרו חכמים, ואם יתן מתעמ"ל ביו"ט דעת הגר"ש קלוגר בחכמת שלמה חו"מ סי' שני"ו דלא הוי שינוי רשות כיון שעדיין שמו

הגאון רבי יעקב גרינוואלד שליט"א
רב ביהמ"ד בעלזא "זכרון רפאל" בני ברק
וחבר הביד"צ דקהל 'מחזיקי הדת' באר"י

לקטן קודם שיצא בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה וכו', ואם תופס עם התינוק, כיון שלא יצא מידו שפיר דמי'. ואכן רוב מפרשי השו"ע (ראה מגן אברהם ס"ק ח; פרי מגדים א"א שם; חיי אדם כלל קנב סעי' יא) נקטו, שדבר זה מועיל רק לגבי זה שיוכל הגדול לצאת בו אחר כך, אבל הקטן לא יצא בנטילה זו, מאחר שאין הלולב שלו ולא הוי 'לכס'. אך המשנה שגם ברורה (שם ס"ק כח) הביא, שיש סוברים שגם הקטן יוצא בזה ידי חובתו, כיון שמצות חינוך מתקיימת גם בשאול, שהרי גם בזה מתחנך הבן למצוות. וכתב שכן משמע במרדכי (סוכה פ"ג סי' תשנט) בשם הראב"ן.

ויתכן שגם בזה הטעם כנ"ל, שאף שלעולם מצד מצות חינוך יש לחנך את הקטן לקיים את המצוה בכל פרטיה, זה רק למה שנוגע לעצם המצוה, שאם יש פסול גמור במצוה אין יוצאים כן במצות חינוך, אבל 'דין לכס' שאינו פסול בעצם המצוה, בזה יש לומר שיוצאים אף בלא דין זה מצות חינוך, מאחר שסוף סוף הבן מתחנך במצוה.

ובעצם דברי התהלה לדוד, בביכורי יעקב (סי' תרנ"ז ס"ק ה) מבואר שלא כדעתו, אלא סובר שאין אשה יכולה לברך על הלולב אלא אם הוא 'שלה'. עיין שם שדן באיכות כיצד שייך דין לכס באשה נשואה. אך על כל פנים מבואר בדבריו, שאם אין זה 'לכס' לא שייך לברך, וכפי שהיה פשוט להדרך החיים, וכן היא סתימת כל האחרונים, ודברי התהלה לדוד מחודשים מאד.

מחויבת בנטילת לולב, שוב יכולה לברך אם אינו 'שלה', שרק מי שמחויב בדבר ואינו עושה המצוה כתיקונה אינו יכול לברך על אתרוג השאול, אבל נשים שאינן מחויבות, ובכל זאת מברכות גם על מצות עשה שהזמן גרמא, יכולות לברך גם על אתרוג השאול.

וביאור דבריו נראה, שאף שלעולם כשהנשים מברכות על מצוה שהזמן גרמא, יש להם לקיים את המצוה כתיקונה בכל פרטיה, אמנם דין זה של לכס, מאחר שאינו פסול בעצם מצות לולב, אלא דין על האדם שצריך שהלולב יהיה שלו, לכן הקילו בו יותר לענין נשים.

ומצאנו כעין זה גם לענין קטן, שבשו"ע (או"ח סי' תרנ"ז סעי' ו) נפסק: 'לא יתנונו ביום ראשון

אשה בלולב שאול

שאלה: האם אשה יכולה לברך על אתרוג השאול. והיינו שמאחר שאשה אינה מחויבת בנטילת לולב, שוב יכולה לברך אם אינו 'שלה'?

תשובה: המגן אברהם (סי' יד ס"ק ח) פסק, שהלוקח טלית של חבריו שלא מדעתו מברך עליה, שדומה הדבר למי ששאל טלית שאינה מצויצת והטיל בה ציצית, שכתבו התוספות (חולין קי: ד"ה ציצית) והרא"ש (שם פ"ח סי' כו) שיכול לברך עליה, אף שפטור, וכמו נשים שמברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא אף שפטורות.

אך בדרך החיים (מהדו"ח סי' ח אות ד; וראה עוד ברבי עקיבא איגר בהגהות שו"ע שם; השמטות שם, מה שציין על דברי המגן אברהם, ונראה שגם הוא כיוון לכך) תמה על המגן אברהם, שבאופן ששאל בגד עם בציצית, הרי הוא כמו אתרוג השאול, שוודאי אין לברך עליו.

וכתב התהלה לדוד (סי' יד אות ז) ביישוב דברי המגן אברהם, שמה שאין מברכים על אתרוג שאול הוא, משום שמחויב ליטול אתרוג שאינו שאול והוא נטל אתרוג שאול, אבל השואל טלית מצויצת הרי הוא אינו מחויב כלל בציצית, לכן יכול לברך אף בציצית שאולים.

על פי דבריו אלו מסיק התהלה לדוד חידוש גדול: 'ויצא לנו מזה, דאשה יכולה לברך על אתרוג השאול'. והיינו שמאחר שאשה אינה

מסכת בבא בתרא דף קיז-קכג

כתב צוואה שהבן שילמד תורה מתוך הדחק עשרים שנה יירש את ביתו

בגמ': דתניא ר' יאשיה אומר ליוצאי מצרים
נתחלקה הארץ וכו', ר' יונתן אומר לבאי הארץ
נתחלקה הארץ. (בבא בתרא קיז, א).

שאלה. יעקב חילק נכסיו לבניו כדת וכדין
תורה. אך הוסיף בצוואה שאת ביתו יתנו לאותו
בן שילמד תורה מתוך הדחק במשך עשרים שנה,
ושהרב המרא דאתרא, יפקח על סעיף זה והוא
יחליט מי מבניו לומד תורה מתוך הדחק, וגם הוא
יכול להחליט כפי דעתו על כל פרטי סעיף זה.
והנה אחד הבנים שם לילות כימים בלימוד התורה,
במיעוט שנה ובמיעוט תענוג, וגם סבל מדקדוקי
עניות וגם מקושי בגידול בניו שהיו חולים, והוא
התאמץ מאוד שלא יתבטל מתלמודו, אבל עדיין
לא עברו עשרים שנה, אלא עשר שנים. האם
אפשר לצרף את התלאות והצרות במשך עשר
שנים כאילו היו נמשכים עשרים שנה, ולהביא לו
את הדירה כבר עתה?

תשובה. במסכת ב"ב דף קיז ע"א נחלקו
התנאים, רבי יאשיה עם רבי יונתן אם ליוצאי
מצרים נתחלקה הארץ או לבאי הארץ. וכתב
המאירי ולפי הנראה מן הגמרא בדף קיז ע"א
הלכה ליוצאי מצרים, יעו"ש שהוכיח זאת מצעקת
בנות צלפחד שהיו צווחות ליטול חלק אביהן
שהיה מיוצאי מצרים, ואם נאמר שלבאי הארץ
נתחלקה הארץ, מה להן לצעוק, והלא אביהן לא
היה בכניסת הארץ כדי לתבוע חלקו.

וצ"ב למאי נפק"מ לדינא, אם ההלכה שלבאי
הארץ נתחלקה או ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ.
הרי מה שהיה היה, ומה שייך לכתוב על כך
'הלכה'. ואולי אפשר להסביר זאת, על פי ביאורו
של הבן יהוידע בפלוגתא זו, וזה לשונו: נראה לי
בס"ד טעם לשני סברות אלו, דמצינו שהקב"ה
הבטיח לאברהם אבינו את מתנת הארץ, אך תלה
אותה בשעבוד ארבע מאות שנה, דאחר שהיו
בגלות ארבע מאות שנה יזכו בארץ, והם לא
היו במצרים ארבע מאות שנה, אך י"א שקושי
השעבוד השלים המנין, וא"כ בזמנא יצאו, וכאילו
עבדו ארבע מאות שנה וחלה מתנת הארץ,
לכן ס"ל ליוצאי מצרים נתחלקה. אבל ר' יונתן
לית ליה האי טעמא דקושי השעבוד השלים,
אלא השלימו המנין בשעבוד מלכויות, ולדידיה
כשיצאו ממצרים עדיין לא זכו במתנת הארץ,
אך הקדוש ברוך הוא הקדים ליתן להם הארץ,
קודם שהשלימו הזמן בשעבוד מלכויות, משום
דזכר להם חסד זה שהלכו ארבעים שנה בארץ
לא זרועה בבטחונם בו, לכן הקדים ליתן להם את
הארץ בזכות זה שהלכו בארץ לא זרועה, עכ"ד.

ואם כן יתכן שלפי השיטה שליוצאי מצרים
נתחלקה הארץ, אפשר להחשיב את קושי השעבוד
כשנים נוספות, ולפי זה בנידוננו, למרות שהבן
למד רק עשר שנים, בכל זאת אם לפי ראות עיני
הרב הוא למד מתוך דוחק גדול במיוחד, ששזה
ללימוד מתוך הדחק רגיל במשך עשרים שנה,

הוא יוכל לזכות בדירה לפני תום העשרים שנה.
משא"כ לפי רבי יונתן שלבאי הארץ נתחלקה
הארץ, כי קושי השעבוד לא השלים את הארבעים
מאות שנה, אם כן אף בנידוננו, קושי הדחק לא
משלים את השנים לעשרים שנה, והבן לא יקבל
את הדירה עד שלא יעברו עשרים שנה. ומכיון
שפסק המאירי שליוצאי מצרים נתחלקה הארץ,
יוכל הבן לזכות בדירה לפני תום העשרים שנה
(חשוקי חמד).

עין הרע

בגמ': עצה טובה קא משמע לן דאיבעי ליה
לאיניש לאיזדוורי מעינא בישא. והיינו דקאמר
להו יהושע, דכתיב (יהושע יז טו) 'ויאמר אליהם
יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה', אמר להו,
לכו והחבאו עצמכם ביערים שלא תשלטו בכם עין
רע (בבא בתרא קיח, א).

כיצד פועל עין הרע, ידועים דברי החזון איש
(חו"מ לקוטים ב"ב סי' כא) שכתב, מסודות
הבריאה, כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים
נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל
לשמש גורם להרס ולחורבן של גשמים מוצקים,
וכמבואר בסוגיין לא מסתפי מר מעינא בישא,
וכיוצא"ב, ובשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות
מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה, ומ"מ
הכל בידי שמים וכל שלא נגזר עליה בדין שמים
לאבדון, הדבר ניצל, אבל כשנגזר הדבר לאבד
מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על
הדבר וע"י זה הוא כלה, אע"ג שאין אדם מת בלא
דין, משום שהשטן מקטרג בשעת הסכנה ואדם
נידון בכל יום, וגם בדין יוה"כ קובעין לפעמים
להניחו אחר טבע העולם ולא לעשות לו נס.

על 'עין הרע' אמר רב במסכת בבא מציעא
(קז:): תשעים ותשע מתים בעין הרע, ואחד בדרך

ארץ. במקומות רבים בש"ס נמצא אזהרה לאדם
שיזהר מעין הרע, (עיין ברכות כ. נה: ב"מ פד.),
וכן ישנם כמה וכמה הלכות הנובעות מתוך זהירות
מעין הרע, כמבואר בהלכות קריאת התורה (או"ח
סי' קמא ס"ו) שאין מניחים לשני אחים לעלות
לתורה זה אחר זה, וכן לבן אחר אביו מחמת עין
הרע. ובשו"ת אדני פז (הו"ד בפתחי תשובה יו"ד
סי' קטז סק"ו) כתב שיש לחוש משום עין הרע
בקריאה לשני בנים בשם אחד.

ובשו"ת אגרות משה (אבהע"ז ח"ג סי' כו) כתב,
בענין עין הרע ודאי יש לחוש, אבל אין להקפיד
הרבה כי בדברים כאלו הכלל מאן דלא קפיד לא
קפדינן בהדיה, כמו שמצאנו בזוגות בפסחים
(ק:). עוד כתב שעין הרע שייך רק בדבר שלא
מצוי לפי דרך העולם, ולא בדברים מצויים.

חילול שבת כדי שיראה שאינו יהודי

בגמ': וראויה היתה פרשת מקושש שתכתב
ע"י משה אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו
ללמד שמגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי
חייב (בבא בתרא קיט, א).

בשו"ת תורה לשמה (סי' קכג) כתב, יהודי
היה הולך מעיר לעיר ובאמצע הדרך עשה שבת
בפונדק אחד העומד בדרך בשביל עוברים ושבים,
והנה היה לביל שבת רוח חזק קר וקשה מאד וקשה
לישב במקומות הפתוחים לחצר הפונדק מחמת
תוקף הרוח שהיה שולט שם, והוא היה חולני
ומזיק לו הרוח, לכן נכנס בתחלת הלילה בתוך
חדר גדול שיש בתוך אותו הפונדק שחלונותיו
סגורים ומתוקנים היטב ואין נכנס שם רוח כלל.
והנה אחר ב' שעות מן הלילה באו לפונדק ההוא

יקיים חיובו מחמת שגם אחיו הגדול לא מקיים את חיובו, ואף שמה שאינו מקיים הוא מצד האונס שלא נודמנה ההוגנת לו, מ"מ לא שייך שלכן יתבטל גם הצעיר ממצוותו זמן בלתי ידוע, וכל האיסור שהובא בפוסקים אינו אלא באופן שעומדים שני האחים לעשות נישואין שכבר נשתדכו שניהם, והנידון הוא רק לענין כבוד איזה נישואין יעשו תחלה, שבוה כתבו הפוסקים שיעשו נישואי הגדול תחלה, אף שהקטן גדול בחכמה, אבל אם הגדול אין לו עדיין אשה לישאנה, אף שהגדול הוא גם ת"ח גדול ממנו, אין צריך לחכות עד שישגי הגדול אשה, שאף איש פשוט אין לו לבטל מצוותו בשביל ת"ח, וגם כבוד לא שייך אלא בקדימה כשיכולים שניהם לעשות, אז צריך ליתן קדימה וכבוד לגדול ממנו, ולא כשאחד מהם אינו יכול לקיים כעת את המצווה.

כיוצא בזה בשו"ת דברי יציב (אבה"ע סי' ט) ביאר את דברי השו"ע (שם) שמהלשון ובמסיבה של משתה או של נישואין הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש, משמע שהנישואין הולך על המסיבה, ומשמע ששניהם נישאים ביום אחד ועושים מסיבות נישואים נפרדות, אז צריך להקדים המסיבה של הגדול לפני הקטן, אולם אין הכוונה שבשידוכים צריך להקדים את הגדול.

יש לציין מה שכתבו הפוסקים שמחילת הבכירה מועלת ומתירה להשיא הצעירה לפניה, (עיין שו"ת אבני חפץ סי' כה, ועוד). וכמוכן שיש להיזהר שההסכמה תהא אמיתית ולא רק משפה ולחוץ, כמסופר שהרב מפנוביץ' שאל את בעל הדברי יואל מדוע קיי"ל כדעת לבן שלא לישא הצעירה לפני הבכירה, ולא כדעת יעקב שרצה לישא את רחל לפני לאה. ותירץ לו בעל הדברי יואל (הו"ד בספר ברך משה פרשת משפטים אות ו) שטעם הדבר שאין לשאת הצעירה לפני הבכירה, היא כדי שלא לצערה, ולכך אם היא מסכמת ומוחלת, שפיר דמי. וגם יעקב אבינו סבר כן, ובדואי ביקש לשאת את רחל רק בהסכמתה ומחילתה של לאה. אולם על זה אמר לו לבן, לא יעשה 'כן' במקומינו, על דרך (במדבר כז ז) 'כן' בנות צלפחד דוברות, שפירשו ענין אמת, כלומר

מבואר גם ברשב"ם בסוגיין שביאר שלפיכך נישאו בנות צלפחד לפי סדר גדולתן בשנים.

ובאגרות סופרים (סי' כט) הובא מכתב מהחת"ס על הצעה לשידוך לבתו הצעירה לפני אחיה, וכתב, והיות קשה מאד לעבור על דבר מפורש בתורה ובפרש"י, להורות נתן קיום וחזיון למנהג שקודם מתן תורה, שלא לתת הצעירה לפני הבכירה, וגם סיפר לי מו"ר גאון ישראל מו"ה נתן אדלר זצ"ל מעשה שהיה אצלו ונכשל, על כן אין דעתי לעבור ע"ד תורה מפני שיחת נשים.

אמנם בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קלו) כתב, שאיסור זה הוא רק בכלל נימוס ודרך ארץ, והגם שבשו"ע הובא דבר זה מ"מ אינו דין גמור, ולפי"ז כתב שבשעת הדחק מותר לעשות כן, וכתב שמהתוס' רואים שעל הטעם של שארית ישראל לא יעשו עולה יש לסמוך יותר מהטעם של לא יעשה כן במקומו, ולכן אם הצעירה השתדכה כבר, ובפרט אם הבכירה כבר מבוגרת, מותרת הצעירה לינשא לפני הבכירה.

כיוצא בזה מבואר בשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ו סי' קב) שאין להתבטל ממצות פריה ורביה זמן רב משום זה.

יש שכתבו שדין זה, הוא דין על האב שלא ישיא את הצעיר לפני הגדול ממנו, אך אינו דין על החתן עצמו. תולדות יעקב (עמוד שכא) בשם הקהילות יעקב. וכך מבואר בשו"ת בית יחזקאל (סי' ס) שכתב שאם האב נותן נדוניה לבנותיו, בודאי אין נכון להשיא בתו הצעירה לפני הבכירה, אבל אם אין האב נותן משלו מאומה, אין חשש אם בא אחד ומקדש את הצעירה לפני הבכירה.

אך בילקוט אברהם (ליפשיץ, אות פא על יו"ד סי' רמד) כתב להיפך, שדין זה אינו אלא כשהבנות עושים את הנישואין לעצמם, שאז אסור לצעירה להקדים לפני הבכירה, אך אם הקרובים דואגים עבורם להוצאות הנישואין, לא נאמר דין זה.

בשו"ת אגרות משה (אבה"ע"ד ח"ב סי' א) כתב מהלך חדש באיסור זה, ולביאורו אף לכתחילה יכול אח צעיר לישא אשה לפני אחיו הגדול, שהרי הוא מחוייב לישא אשה, ואיך שייך שלא

אורחים גוים תקיפים ונכנסו גם הם בתוך החדר הגדול ההוא לישן שם אך הוא יודע כי אלו הגוים הם צוררים מאד ושונאים היהודים בתכלית ואם יכירו בו שהוא יהודי לא יניחוהו לישן באותו החדר בלילה ההוא מפני אכזריות וצוררות שלהם ובלי ספק היו מגררים אותו ומוציאין אותו בעל כרחו כי הם תקיפים, ומאחר שהוא חולני וקשה עליו הישיבה בחוץ כי יזיק לו הרוח לכן מה עשה, התחכם בכסלותו להדליק נר בפניהם כדי שיבינו שהוא אינו יהודי ולא יבדקו אחריו, והוא לא היה צריך לנר כלל כי היה אור בחדר ההוא של אותם הגוים והוא היה רוצה לישן ואדרבה קץ באותו הנר שהדליק במקומו סמוך לו אך כל זה עשה בעבור כדי שיבינו שהוא אינו יהודי ולא יבדקו אחריו להוציאו משם, ועתה בא לשאול אם עבר בזה איסור תורה מאחר שהוא לא היה צריך לאותו הנר כלל ואדרבה היה קץ בו.

בתשובתו כתב הבן איש חי שנראה דהוי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה. יסוד דבריו מדברי המהרש"א בסוגיין שהביא מתרגום יונתן גבי מקושש שכוונת צלפחד היתה להודיע עונש המקושש עצים ביום השבת, וביאר המהרש"א שכיון שעשה מעשיו לצורך זה הרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה, והוי כמו חופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה. ואם כך יש ללמוד גם לגידון זה שהדלקת הנר כדי שיחשבו שאינו יהודי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, כי לא היה צריך להדלקה זו עצמה אלא עשה כן כדי שיבינו הגוים וידעו שהוא אינו יהודי ולא יבדקו אחריו ויגרשוהו מן החדר לחוץ. א"כ לרבי שמעון שסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, אין כאן איסור תורה, ולרבי יהודה שסובר שחייב איכא איסור תורה, וידוע שהרמב"ם פסק שחייב כר"י, ושאר פוסקים פסקו כר"ש דפטור.

בסיום דבריו כתב שודאי אותו יהודי שהדליק את הנר צריך כפרה, אם לדעת ר"י שיש בזה איסור תורה, ואם לדעת ר"ש שלדעתו הוא פטור על מעשה זה אבל אסור, ואפילו שלפי דבריו של זה האיש היו מוציאין אותו בודאי ולא היה אפשר לפייסם בתחנונים וכיוצא, מ"מ היה לו לקבל לצאת ולסבול צער ונזק זה ולא יחלל שבת בידים כי ודאי לא היה נזק בדבר שיש בו חשש סכנה ח"ו כלל.

נשואי צעירה לפני המבוגרת ממנה

בגמ': להלן מנאן הכתוב דרך גדולתן וכאן דרך חכמתן וכו'. (בבא בתרא קכ, א).

בשו"ע (יו"ד סי' רמד סי"ח) כתב המחבר, במסיבה של משתה או של נישואים הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש.

בביאור דברי השו"ע כתב הש"ך (ס"ק יג) בשם הב"ח שאם יעשו נישואין לאחים או לאחיות, אע"ג שאחד גדול מחבירו בחכמה, לא יקדימו לעשות נישואים לקטן בשנים מפני שהוא גדול בחכמה, אלא יקדימו לעשות נישואים לגדול בשנים.

יסוד דין זה מבואר בתוס' בקדושין (נב. ד"ה והלכתא) שכתב שדרך ארץ שלא תקדים הקטנה להשתדך ולהינשא לפני אחותה הגדולה ממנה בשנים, וכמו שנאמר (בראשית כט, כו) 'לא יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמֹנוּ לְתֵת הַצְעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה'. וכך

פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

שהרמב"ם והחינוך השמיטו ברייתא זו של בן בג בג, ואפשר שדעתם שמכיון שבלשון יחיד נשנית נראה שרבים חולקים עליה ולכן לא פסקו כן. אך הסמ"ג (ל"ט סי' קנה) הביא דין זה, ונראה שסובר שהוא מן התורה. ובתורת חיים (ב"ק כז:) כתב שברייתא זו של בן בג בג עוסקת כשאין לו הפסד בינתיים ממה שהחפץ שלו שוהה בבית חבירו, מה שאין כן כשיש הפסד אינו נראה כגב שצריך להיכנס שלא ברשות כדי להציל את שלו. ועוד כתב, שדברי בן בג בג אינם אלא בדרך עצה טובה ושלא כרבינו יונה הנ"ל. ובאמרי בינה (ח"מ דיני דיינים סי' ט) הביא ראיה לדבריו, וכתב שלכן השמיטוהו הרמב"ם והטוש"ע.

וכתב בשו"ת רב פעלים (ח"ג חו"מ סי' ה), שכל מחלוקת הפוסקים בזה אם מותר לאדם להיכנס לבית חבירו כדי להציל ממנו את ממונו, אינה אלא כשאותו גבב אינו אדם רמאי, אבל אם רמאי הוא וגבר אלים שאי אפשר להוציא ממנו את הממון בגלוי, כולם מודים שיש לו לעשות תחבולות בערמה כדי להציל את ממונו. וכן מפורש בפסקי הרי"א (ברכות פ"א ה"ב אות ו), שכתב שמי שהיה הארץ שלו חשוד שגונב מממונו ונוטל יותר מחלקו, אינו רשאי ליטול ממנו כלום, אלא נותן לו כל חלקו משלם, שאין אדם רשאי ליטול מממון חבירו אלא על פי בית דין. אבל אם היה חברו אדם ונוטל משלו באונס, רשאי להתנהג בו בדרך מרמה כדי להציל את שלו, שנאמר 'ועם עקש תתפל', וכמו שאמר יעקב לרחל בסוגייתו אחיו אני ברמאות, שגם לצדיקים מותר להתנהג בכגון זה ברמאות [וראה לשון הריטב"א והמאירי בסוגיין]. והוא כדברי הרב פעלים שאם השכנגדו מתנהג ברמאות מותר גם לו להתנהג ברמאות כדי להציל את ממונו.

שיחה ומילה ואיד נתקן דווקא לאותה מצוה ולא לענין אחר.
ועיין באר יצחק (יו"ד סי' יט) שכתב שאף כשמתחילין מצוה יש לעשות סעודה והוי סעודת מצוה.

אמירת שקר כדי להציל ממונו מיד עושקו

בגמ': דכתיב (בראשית כט, יב) וַיֵּגֶד יַעֲקֹב לְרַחֵל פִּי אֶחָי אֶבְיָהָ הוּא וְכִי בֶן רַבְקָה הוּא וְהָלַךְ בֶּן אַחֻת אַבְיָה הוּא אֲלֵא אֲמַר לָהּ מִיִּנְסַבֶּת לִי אֲמַרָה לִיָּה אֵין מִיָּהוּ אַבָּא רַמָּאָה הוּא וְלֹא יִכְלֹת לִיָּה וְכו'. (בבא בתרא כגא, א).

בגמרא מבואר שכשידבר יעקב עם רחל מענין נישואיהם אמר לה, הינשאי לי, אמרה לו, כן, אבל אבא רמאי הוא ולא תוכל לו. אמר לה, אחיו אני ברמאות. אמרה לו, ומי מותר לצדיקים ללכת ברמאות, אמר לה, כן, 'עם נבר תתבר ועם עקש תתפל' (שמואל ב' כב כז).

והנה בגמרא (ב"ק כז:) נאמר, בן בג בג אומר, אל תיכנס לחצר חבירך ליטול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל. וכן הוא בירושלמי (סנהדרין פ"ה ה"ג), בן בג בג אומר, לא תגנוב את שלך מאחר הגנב, שלא תראה גונב. וכתב בשער משפט (סי' שמח סק"א) בשם הסמ"ק (סי' רסא) בשם רבינו יונה, שדברי בן בג בג אינם עיצה טובה גרידא, אלא איסור הם שאסור לאדם לגנוב את שלו מאחרי הגנב כדי שלא יראה כגנב, והלכה כבן בג בג, ותמה על שהשמיטו הרמב"ם והטוש"ע דין זה. ובמנחת חינוך (סי' רכד) כתב

שבמקום הזה הוא מקור השקר והמרמה ואין במקומינו ענין אמת כלל, ואף שהבכירה מסכתא בפיה, אי אפשר לסמוך על זה כי פיהם דיבר שוא, ולכך אין לשאת הצעירה לפני הבכירה.
ועיין בשו"ת בית דוד (לייטער, סי' ז), בשו"ת אפרקסתא דעניא (אבהע"ז סי' רסו) מה שכתבו בעניין זה, ובקובץ אגרות (ח"א סי' קסו).

שמחה בגמר מצוה

בגמ': רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפוסקין בו מלכרות עצים למערכה. (בבא בתרא קכא, ב).

ברמ"א (יו"ד סי' רמו סכ"ו) כתב, כשמסיים מסכתא מצוה לשמוח ולעשות סעודה ונקרא סעודת מצוה.

והנה בסוגיין רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו, יום שפוסקין בו מלכרות עצים למערכה. ומפני שבאותו יום היו משלימים ומסיימים המצוה היו עושים שמחה גדולה. וכתב הנמוקי יוסף ללמוד מכאן שהוא מנהג לשמוח בענין מצוה עד שכשהשלימה עושים שמחה ומשתה ויום טוב.

וכן הוסיפו הפוסקים סמך למנהג לעשות סעודה בגמר מצוה מהמובא במדרש (ריש שיר השירים רבה) על שמחת שלמה 'אמר רבי יצחק מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה, וכן נהג אב"י כמובא במסכת שבת (ק"ח): שהיה עושה יום טוב לתלמידים כשאחד מהם השלים מסכתו.

ומצינו אצל צדיקי הדורות שהיו נוהגין לעשות שמחה גדולה בסיום מסכתא, ובספר דברי יחזקאל החדש עמ' (כז) מובא מהרה"ק מנאסויד ז"ע שאמר בשם מרן הגה"ק משינאווא ז"ע

שבסעודת סיום מסכתא צריך שיהיו דגים. ובספר אוצר יד החיים הביא משמיה דהגה"ק בעל לב שמח זצ"ל שאמר כי חותנו הרה"ק השר שלו' מבעלזא ז"ע היה בוצע בכל סעודת מצוה על ב' חלות.

ועיין ביש"ש (ב"ק פ"ז סי' לו) שכתב כי לפי דעתו היה נראה לומר בסעודת סיום 'שהשמחה במעונו' כי אין לך שמחה ורינה לפני הקב"ה יותר משמחה של תורה, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, וכתב המהרש"ל וכן הוריתי פעם אחת הלכה למעשה ונתבלבל השמחה במהומות גדולות על ידי סיבות קשות ותליתי הסרחון בי שעברתי על דברי רבותי שלא שמעו מעולם דבר זה וכו', אבל במצוה אחרונה לא, ובודאי כל דבריהם בקבלה ובסודות פנימיות על כל

ש"ס עוז והדר מניקה

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שיעון 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחניות הספרים המובחרות

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות

ליכמן יפה

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
להרה"ק רבי מנחם נחום זע"א מטשערנאביל
בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ☎

הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע המגיד מקאזניץ, בעל עבודת ישראל י"ד בתשרי תקע"ה

עם חולשת גופי, לייגע את עצמי בעבודה ותפלה על עמך בני ישראל, ולך ה' הגדולה והגבורה, וכי קשה עליך לומר שתי תיבות, 'סלחתי כדברך'.

והוסיף עוד לדבר, ריבון כל עלמין, אולי תאמר כי מסיבת חסרון הצדיקים עלי תבל תמנע לומר 'סלחתי כדברך', הלא יש לך ברימינוב את רבי מענדלי מפריסטיק השקול כנגד כל צדיקי הדור, ואם מפאת חסרון האורים ותומים תמאן באמירת שתי תיבות אלו, הלא בלובלין יש לך את רבי איציק'ל המאיר כאורים ותומים.

אפשר תאמר כי חסרים לך בעלי תשובה עלי תבל, הנה אנכי עם חולשת גופי, מוכן לעשות תשובה בעד כל קהל ישראל, ונא אבקש ממך שתאמר 'סלחתי'. כך חזר ושנה ושלש דברים אלו בתחנונים. אחר ציוה למנעימי זמירות לשיר בקול נעים גילה ורנן, וישב על כסא קדשו בדביקות עצומה כשעיניו הקדושות זולגות דמעות, אחר התנשא כארי וקרא בקול אדיר וחזק, 'ויאמר ה' סלחתי כדברך'.

כששמע זאת הרה"ק רבי ישראל מרוזין נענה ואמר, אני מאמין באמונה שלימה שהרב המגיד שמע כביכול מפיו יתברך 'סלחתי כדברך', כמשה רבינו ע"ה, לולא זאת לא היה ממשיך בתפלתו (עשר אורות)

החזוה זיע"א צפה ברוח קדשו באותו ליל יום כפורים על עבודת רבינו, לאחר תפלת ערבית אמר, מי יתן כי יפנה היום, ונתבשר בשורות טובות מקו'ניץ, כי החולה השוכב על מטתו הרעיש כל העולמות. ויהי כעבור ארבעה ימים מיום הקדושה, התחיל רבינו להכין עצמו בהכנה דרבה בקדושה ובטהרה לקראת עלותו השמימה, דיבר עם בנו כמה ענינים גבוהים ורמים מענין הסתלקותו, ובסיימו את דבריו, עלתה נשמתו בסערה השמימה בערב סוכות תקע"ה, ומנו"כ בקו'ניץ.

(תולדות המגיד - רבי חכם צבי הלברשטאם)

גרמה שמצב בריאותו לקה ביותר, עד שהיה קורא לעצמו "שק עצמות".

ביום הכפורים האחרון לחייו בשנת תקע"ה, נדברו שלשת הצדיקים, רבינו, הרה"ק מלובלין והרה"ק רבי מנדל מרימינוב, לפעול לקירוב גאולתם של ישראל. אך בעוונותינו הרבים גבר אויב, ונסתלקו שלושתם במהלך אותה שנה.

אותה שנה בעת תפלת כל נדרי, כשהגיע 'ויאמר ה' סלחתי כדברך', החל מתרצה לפני קונו, ואמר, "רבונו של עולם, גודל גבורתך מי יוכל לספר ולמלל, אחת שאלתי מאתך אותה אבקש, מה זאת כי עלי נקל הדבר לקחת עול בניך בני ישראל,

הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע נולד בשנת תצ"ג באפטא, לאביו רבי שבת. הוא נולד בברכת מרן הבעש"ט זי"ע, ולפי בקשתו נקרא ישראל.

בגיל צעיר נתקבל לתלמיד אצל הג"ר דב בעריש כ"ץ אב"ד אפטא, ונתעלה לגאון אדיר בתוה"ק.

לאחר נישואיו עבר להתגורר בעיר מגורי חותנו - פשיסחא, שם התגורר המגיד הרה"ק רבי אברהם משה מפשיסחא מתלמידי הבעש"ט.

המגיד מקאזניץ דבק בו ולמד ממנו הרבה תורה. כן הסתופף בצל רבותיו הק' המגיד הגדול ממעזריטש, הרבי ר' אלימלך זי"ע, הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג והרה"ק מבארדיטשוב.

בשנת תקכ"ה לערך נתמנה לכהן כמגיד בקאזניץ, ולאחר הסתלקות הרבי ר' אלימלך החל להנהיג עתו בקאזניץ, כשגדולים וטובים מכתתים רגליהם להסתופף בצל קדשו ורבים נושעים מברכות קדשו.

בערב חג הסוכות תקע"ה נסתלק לחיי העוה"ב ומנו"כ בקאזניץ.

השאייר אחריו ברכה ספרי קודש: "עבודת ישראל" עה"ת, "אור ישראל" על תיקוני זהר, "נר ישראל", "תהילות ישראל" על תהלים, "גבורות ישראל", "בית ישראל" על הש"ס ועוד, כן נדפסו בס' "כתר כהונה" מתשובותיו לבעל ה"הפלאה".

יום הכיפורים האחרון לחייו

כל חייו היה חלוש וכחוש, עד שהרופאים תמחו איך בכלל ביכולתו לחיות, מלבדו היו תפוחים מנייר, תמיד עטפו גופו בעור ארנבת וכרים וכסתות, מחמת חלישות גופו לא היה בכוחו לעמוד על רגליו וללכת, ונשארו על כסא מביתו עד בית המדרש, אולם בהגיעו לפתח בית המדרש היה קופץ מכסאו, ורץ אל הקודש פנימה כאברך צעיר.

בערוב ימיו גברה חולשתו, מיעוט אכילתו

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמריין | הרב שלמה חיים רוזמריין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל אבד"ק טארנא בעל אמרי יושר ט"ו בתשרי תרפ"ו

בשעת מעשה לא הבינו מה מתרחש פה, מה קרה לו לרב מיאזלוביץ', וכי המלך בכלל דנין אותו, ומי הוא אותו אדם שהרהיב להטיל דופי באיש האלקים, כאילו התנהג כלפיו שלא כשורה או גרם לו עוול, אבל הרבי הקדוש שהתייחס להזמנה במלוא הרצינות, היסה אותם, ומינה על אתר איש אמונים לדבר בשמו ונתן בידו יפוי כח לייצג אותו בדין תורה שייערך אצל הרב והדיינים ביאזלוביץ' כדת, בהבהירו כי המשפט לאלקים, וככל שיפסקו שמה כך יקום, ואם יחייבו אותו ימלא אחרי הפסק.

לקראת שבת הראשונה אחרי הדין תורה, נסע רבי מאיר לטשארטקאב להסתופף בצל רבו, וכל אותה שבת היה הרבי הקדוש מראה לו אותות חיבה גלויים שלא כהרגלו, וחלק לו כבוד דרך הפלגה לעיני כל קהל החסידים.

אמרו אז בטשארטקאב - הטעים הגאון מטשעבין - שיש קשר בין המאורעות, אם כדי להפגין ברבים שאין בלבו חלילה שמץ של טרוניא עליו, ואם ביתר עמקות, מפני שניתוספה בלבו חיבה יתירה כלפי רבי מאיר וכח התורה שלו אשר קיים מקרא מלא "לא תגורו מפני איש כי המשפט אלקים הוא!"

כאמור, חיבב רבינו זצ"ל ביותר את הסיפור הנפלא הזה, והיה מזכיר אותו תכופות כדוגמא חיה אשר עלינו ללמוד מארחותיהם של גדולי הדורות הקודמים.

(לפיד האש, ח"ב עמ' תקב)

שמעו במה מדובר ומה טיבן של הקובלנא והתביעה, שלח את שמש בית דינו למסור הזמנה בחצר בטשארטקאב, כי פלוני תובע לדין תורה את הרבי בכבודו ובעצמו, והבירור יתקיים ב"מותב תלתא" במועד הנקוב בהזמנה.

וכשהגיע שמש ביה"ד דיאזלוביץ' אצל הרבי, כאילו ניטלה הלשון מפיו מרוב פחד ואימה, רק בקושי רב גימגם והפליט קטעי מילים אחדות מענין ההזמנה, החסידים והמקורבים שנכחו

רבינו נולד בהרימלוב שבגליציה (כיום באוקראינה), לאביו הג"ר רבי אהרן יהודה, דור חמישי לט"ז.

למד אצל מו"ר הגה"ק יעקב ווידנפלד, בעל "כוכב מיעקב". לאחר שעזב המהרש"ם את העיר יאזלוביץ', התמנה רבינו הגר"מ לרב העיר, וכיהן בה עשרים ושבע שנים. לאחר מלחמת העולם הראשונה התמנה לרבנות בטארנא.

התפרנס בדוחק גדול, אך עובדה זו לא הפריעה לשקידתו. מיעט לעסוק בצורכי ציבור וגם דחה הצעות רבנות של ערים גדולות.

היה מרבני גליציה המפורסמים בדורו. היה חסידים של הרה"ק רבי דוד משה מצ'ורטקוב, ובנו הרה"ק רבי ישראל מצ'ורטקוב. אדמו"רים רבים שלחו אליו שאלות הלכתיות.

רבינו נתבקש בישיבה של מעלה בט"ו בתשרי שנת תרפ"ו, בשהותו בסוכה, ונקבר בטארנא.

לא תגורו מפני איש - כפשוטו

כשביקר הרה"ק השפע חיים מצאנז זי"ע אצל הגאון מטשעבין זצ"ל הפליגו שניהם בשיחה ארוכה אודות חסידי קדמאי, ובתוך הדברים סיפר לו הגאון - שהוא ואבותיו מקושרים היו לגזע אדמורי"י רוזין וטשארטקב - את סיפור המעשה הבא, שרבינו זי"ע חזר עליו בשנים הבאות כמה פעמים מתוך חביבות יתירה, הסיפור קשור היה בשמו של הגאון המפורסם רבי מאיר אריק זצ"ל

בעל אמרי יושר שרבינו השכים לפתחו בימי נעוריו.

הגר"ר מאיר, עם שאחוזתו אחילו בכל עת שנזכר מרבו הצדיק מטשארטקאב רבי דוד משה זי"ע, הרי כבוא הרגע שראה את עצמו מחויב למלא חובתו חובת רב בישראל לשפוט צדק בין איש לרעהו, או אז נאפד במדת הגבורה.

ומעשה שארע בהיותו יושב על כסא הרבנות בעיירה יאזלוביץ' השוכנת בעיבורה של טשארטקאב, שבא לפניו יהודי פשוט מדלת העם, ואמר שרוצה לקרוא את האדמו"ר מטשארטקאב לדין תורה באשר יש לו תביעה כספית נכבדה ממנו, לא היסס רבי מאיר אף לרגע, ואחרי

הרה"ק רבי מרדכי לייפער מנדבורנא זי"ע ט"ו תשרי תרנ"ה

כל תרופה למחלה זו, והיו שניסו את כוחם במתן שיקויים שונים, כאלה העשויים מצמחי מרפא המיובאים ממדינות רחוקות בשילוב עם מיני סגולות שונות. אך שום שיפור לא ניכר במצבו של הילד, ואדרבה, מצבו החמיר מיום ליום.

יום אחד מבחינה האמא כי מצבו של געציל הוא קריטי וכי כלו כל הקיצין, ומתוך שהבינה כי כבר אין לו מה להפסיד, נטלה את בנה על ידיה ויצאה אל עבר העיירה בישיטנא שהייתה סמוכה למקום מגורם.

בבישיטנא התגורר הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע א שהיה ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ, ולשם עבר בערוב ימיו. אל העיירה בישיטנא היו נוהרים אלפים ורבבות שביקשו לשמוע דברי אלוקים חיים ולקבל עצות והדרכות בעבודת השי"ת. גם מבקשי ברכות ודורשי רפואות הגיעו לשם, כשהכל יודעים שמשם יצאו ומבוקשם בידם.

האמא הבוכיה נשאה את הילד ועשתה את דרכה לבישיטנא כדי לבקש את הרבי שיאיל להתפלל עבור בנה שיזכה לרפואה בתוך שאר חולי ישראל, אלא שלמגינת ליבה, באמצע הדרך היא רואה שבנה החל מחרחר, נשימותיו נעשו כבדות יותר ויותר עד שפסקו לחלוטין. האמא הבינה כי בנה מת בידיה, אלא שהיא סירבה להתייאש, לא בדקה את מצבו, אלא המשיכה והלכה אל ביתו נאוה קודש של הרה"ק מנדבורנא בבישיטנא.

עם הגיעה לביתו של הרבי, היא לא הסתכלה אנה ואנה. מבלי לשאול את המשמשים בקודש או את בני הבית, ניגשה תיכף אל חדרו של הרבי, פתחה את הדלת בתנופה, והניחה את הילד על רצפת החדר. הרבי שראה את מעשי האשה לא אמר לה דבר, אלא קם מיד ממקומו וסגר את הדלת על מנעול ובריה. האשה הבוכיה תפסה לעצמה מקום באחת

רבינו חזר על דבריו שנית, ואחר כך אמר "נו", חזר בשלישית, ולא נענה. אחר כך אמר בזה הלשון, פעם ראשונה, ושתק קמעא, פעם שניה, שוב שתק מעט ואמר, פעם שלישית. אף אחד לא הבין כוונתו, אך ביום א' דסוכות, נוכחו הכל לעדת שהרבי לקח על עצמו להיות כפרה עבור כלל ישראל.

כשאמר "השכיבנו" בליל ראשון של חג הסוכות תרנ"ה, חש בליבו ונפל לאחוריו, הביאוהו למיטתו והרופאים קבעו שזוהי התקפת לב. רבינו צעק בקול שהוא מקבל את יסוריו באהבה, הרבנית מיהרה אל החסידים שיתפללו עבורו, ורבינו אמר שלא יצעקו, כי קולם מבלבל אותו.

הביאו לו שני אתרוגים, נישקם ובכה, ואז שלח לקרוא למשמשו ר' חיים יצחק שיינר לומר לו את צוואתו. משעה אחת עשרה בבוקר לא דיבר, ואחר חצות נסתלק מיד, בלי גסיסה. אוהלו נבנה מעצי סוכתו.

צינו הקדוש מפורסם לדורות עד עצם היום הזה כמקום פקידה לכל חולה ומר נפש. בשנים בהן הרסו הערלים את כל הקברים באזורו, ניסו להוציא כמה אבנים מקברו ונענשו על כך, ומאז לא העיזו לגעת בצינו של ולא נגעו אף בקצהו. דברי תורתו נאספו בספר 'מאמר מרדכי'.

החיה את המת בגשמיות וברוחניות

הרופאים שעמדו סביב מיטתו של הילד 'געציל' אמרו נואש לחיו. הילד חלה במחלה אנושה מזה זמן רב, וכל סממני הרפואה שניתנו לו שוב ושוב, לא הועילו מאומה. הוריו האומללים כיתתו רגליהם מרופא לרופא כדי למצוא מזור ומרפא לבנם האהוב, אך העלו חרס בידם. היו רופאים שמראש ייאשו את ההורים והודיעו שאין

אורו של הרה"ק רבי מרדכי נולד בשנת תקפ"ה ביום י"ט אייר, בעיר בישטנא בבית אביו, הרה"ק רבי ישכר בער מנדבורנא זי"ע א.

משנות נעוריו, הצטיין בהתנהגותו, בדרכו הקדושה, בתפילותיו הארוכות ובהתמדתו העצומה בלימוד התורה במסירות נפש ממש תוך שהוא מדיר שינה מעיניו וכל כולו קודש קדשים לה'.

דודו זקנו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע א, היה מחבבו ביותר ומראה זאת בכל הזדמנות לעיני כל, מרבה לדבר אודות נשמתו הגבוהה. כאשר פגש באבי רבינו אמר לו, מבקש אני ממך שתשגיח עליו, הוא ממעט באכילה.

נתייתם מאביו בגיל רך, ומאז גדל בבית דודו זקינו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן, אשר הסמיכו להיות בעל רוח הקודש ופועל ישועות לאלפים, לפי הוראת דודו, נסע בזאת חנוכה תר"ט להרה"ק מרוזין זי"ע שגם הוא סמך ידי עליו.

כיון שאחיו הגדול הרה"ק רבי אהרן אריה לייב זי"ע א הנהיג עדתו בנדבורנא, נדד רבי מרדכי בכמה קהילות בגאליציה, עד שהתיישב במארמרוש שבהונגריה בשנת תרכ"ה בעיירה בושטינא.

צדיקי דורו העריכוהו כעובד ה' מופלא, סלל דרך בחסידות משלו אשר רבים לא הבינו, היה למעלה מן הזמן בתפילותיו וגם בסעודותיו. חלונות ביתו אטומים היו בקרשים, ונרות גדולים דלקו בו, כאשר אין היושבים בו יודעים אם יום או לילה עתה.

סעד ליבו פעם ביום, והמעט באכילתו ביותר, אכל מאכלים שאחרים לא היו מסוגלים לאוכלם, שתה מים בלבד, לפעמים לא נגע במזון כלל, וסעודות כל השבוע הצטברו על שלחנו עד ערב שבת קודש. כמעט שלא ישן. חי בענווה ובצמצום ונהג בפרישות ובנקיות. בעל צדקה גדול, את כספו חילק לעניים, ותושבי עיירתו קיבל ממנו חנם עצים להסקה.

עמל להשריש אמונה בקרב הבאים אליו, נסע למקומות רבים לקרב יהודים, ופיזר הון תועפות למזונותיהם ולכל מחסורם.

בשנה האחרונה טרם הסתלקותו מן העולם, אמר, הלא הקב"ה מקיים כל התורה, איך מקיים השי"ת מצוות אתרוג. אלא השי"ת לוקח אליו את הצדיק הנמשל לאתרוג הדר, ומריח ממנו, אז הוא מקיים מצוות אתרוג. איש מהנוכחים לא הבין למה ירמוז דבריו הקדושים.

מספר חודשים טרם הסתלקותו, אירעו כמה רעידות אדמה באזור. רבינו התבטא, "נתוודע לאדמה את מי עתידין להטמין בתוכה, והחלה לרעוד מרוב פחד".

ביום כיפורים האחרון, עמד והכריז בפני קהל עם ועדה, "יש לא עלינו גזירה קשה על כלל ישראל, האם אי מי מוכן לקחת זאת עליו, להיות כפרה עבור כלל ישראל". איש לא ענה, כולם נבהלו וניתק הדיבור מפיהם, ארכובותיהם דא לדא נקשן.

החליט געציל להעדיף את עונש הגיהנום, באומרו, מוטב לי לסבול שלשה חודשים בגיהנום מאשר לרדת עוד פעם לעולם הזה, בו איני יודע אם לא אקלקל יותר מאשר אתקן. בית דין של מעלה הסכים לכך שגעציל ילך לגיהנום, ולאחר שירצה את עונשו על חטאו הראשון, ישוב בית דין שוב ויעיינו בהמשך דינו על שאר חטאיו.

הדבר יצא מפי בית דין של מעלה וגעציל נלקח על ידי מלאך מיוחד כדי לרצות את עונשו. לאחר שהלכו יחדיו כמה דקות התחיל געציל להרגיש בחום רב, ולשאלתו את המלאך: האם כאן הוא הגיהנום, פרץ המלאך בצחוק גדול, וענה לו: מהיכי תיתי עלה כך על דעתך, והרי עד הגיהנום יש עוד מרחק רב ללכת! החום שאתה מרגיש עתה אינו כי אם השפעת האש החזקה של הגיהנום, שכוחה יפה לחמם למרחקים עצומים.

המשיכו געציל והמלאך ללכת עד שלפתע נעצר געציל ואמר למלאך: איני מסוגל להמשיך בהליכה, שכן הקרקע רותחת תחת. געציל התחיל לקפוץ מרוב יסורים, ושאל את המלאך: האם כאן הוא הגיהנום? פרץ המלאך בצחוק בשנית ואמר לו שעדיין יש עוד הרבה זמן ללכת עד שיגיעו לגיהנום עצמו.

שמע זאת געציל ואמר למלאך: אני מתחרט על כך שבחרתי בעונש של גיהנום! אין בכוחי לסבול בשום אופן את גודל היסורים מהחום הנורא השורר כאן, ולכן מעדיף אני את האפשרות השניה שהוצעה לי ורצוני לשוב לעולם הזה כדי לתקן את כל חטאי.

השיב המלאך לגעציל ואמר לו: אני איני אלא שליח בית דין ויכול אני לעשות רק את מה שיצו לי, אך זאת אעשה לך: אלך ואשאל את פי בית דין של מעלה האם יכול אתה לחזור כך מבחירתך, ואם יסכימו שאחזיר אותך - אעשה כדבריהם.

נשאר געציל לעמוד על מקומו, ממתין ומחכה בכליון עיניים לשובו של המלאך שהלך אל בית דין של מעלה, ולאחר זמן רב שב המלאך כשבפיו בשורה טובה: בית דין של מעלה הסכים לקבל את בקשתך, ועל כן שוב תשוב עתה לעולם הזה, אך בתנאי קודם למעשה שאתה נכון לקבל על עצמך לתקן באמת כל מה שפגמת בחטאך.

געציל הסכים והמלאך החזיק בו ונתן לו חבטה עזה להפילו ארצה, ומעצמת המכה התעורר געציל משנתו, והנה הוא רואה את עצמו שוכב על הארץ באין אונים כשעל גופו סימנים טריים של מכות קשות עד זוב דם.

געציל זכר היטב את הבטחתו. הוא עדיין נזקק לשכב מספר שבועות במיטתו עד שהתרפא הפצעים וגופו החלים מכל המכות שקיבל, אולם תיכף ומיד עזב את מקום עבודתו בבית החרושת של העצים ונעשה בעל תשובה גמור. באותם הימים כבר הסתלק הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה, וגעציל שהפך לתלמיד חכם מובהק הסתופף בצילו של נכד רבינו הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א, ומפעם לפעם היה געציל חוזר ומספר את סיפור חייו כדי לעורר את ישראל ליראה ולאהבה את השי"ת למען ישמעו ויראו ולא יזידון עוד.

(ספיר ויהלום פר' וישלח פ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לפתע הגיע אליו מלאך גדול בעל כנפיים ושרביט של אש בידו. המלאך הכה בשרביט האש על הקבר הטרי ושאל את המת לומר לו את שמו. געזא בתמימותו נענה ואמר: שמי הוא געזא! אלא שהמלאך בשומעו את תשובתו של געזא היה נראה כועס מאוד על תשובה זו. הוא הכה בכפלים על הקבר וחזר ושאל אותו עוד פעם: מה שמו? וכשהוא ענה לו: שמי געזא, לקח המלאך את שרביט האש והכה את הקבר במכה נוראה עד שהרגיש שכל הקבר והאדמה שתחתיו עומדים להתפורר מתחתיו. או אז נזכר בשמו האמיתי ואמר למלאך: שמי הוא געציל!

כיון שנענה געציל ואמר את שמו האמיתי, תפס אותו המלאך בידו והוליכו לבית דין של מעלה לתת דין וחשבון על כל מעשיו. התחיל הדיון בענייניו של געציל, נענו חברי בית הדין של מעלה ואמרו: משנה ערוכה היא במסכת אבות (פ"ד מ"ב): 'שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה'. עלינו איפוא לברר ולחקור מה

הייתה העבירה הראשונה שבה חטא געציל שהיא זו שגררתו והביאתו לעבירה הנוספת עד שהלך מדחי אל דחי וירד לדיוטא התחתונה.

לאחר בירור רב נמצא שהחטא הראשון של געציל היה שהקל לומר את סדר קרבנות של קודם תפילת שחרית בלי תפילין, ולא היה מניח תפילין אלא לפני שהתחיל 'הודו'. עבירה זו היא הייתה הפתח הראשון להתדרדרותו, ובגללה התחיל לזלזל גם באמירת שיר של יום, עד שבסופו של דבר התפלל בלי תפילין, ואחר כך כבר לא התפלל כלל, עד שנעשה פורק עול רח"ל.

ישבו בית דין של מעלה וקבעו שהגם שעבירה זו שהייתה ראשונה במעשיו הרעים אינה נחשבת לעבירה חמורה כל כך, היות שהיא גררה אחריה את שאר העבירות, הרי שעליו להעניש עליה בעונש חמור. וניתנת לו הברירה לבחור באיזה עונש הוא רוצה: האם להיות שלשה חודשים בעונש של גיהנום או שמו ישר ברצונו לרדת עוד פעם לעולם הזה ולתקן את כל חטאיו.

הפינות בבית, והחלה אומרת מזמורי תהלים כשדמעות חמות זולגות על פניה. לא עבר זמן רב ודלת חדרו של הרבי נפתחת והילד יוצא מהחדר כשהוא חי וקיים, בריא ושלם, כאחד האדם וכאילו לא קרה מאומה. האמא כמעט התעלפה למראה עיניה, שהרי יודעת הייתה היטב כי בנה כבר היה בעולם האמת, והנה היא עדה כאן למעשה של תחיית המתים כבימי אלישע הנביא. בלב מלא שמחה וגיל הודתה האשה לרבי על הנס המופלא ומיהרה לחזור לביתה, שם ערכה סעודת הודאה גדולה אליה הוזמנה את כל מכירי וידידי המשפחה וסיפרה להם על הנס הגדול שעשה עמהם הקב"ה בזכותו של הרבי ר' מרדכי מנדבורנה.

ימים רבים חלפו מאז מעשה הנס. געציל הלך לתלמוד תורה ועשה חיל בלימודיו, אלא שברבות השנים התפתו הוריו לעצת אחיתופל שקבלו ושלחו את בנם לאוניברסיטה של גויים בתואנת שזוהי שכן יוכל לנצל את כשרונותיו העילויים. געציל התגלה ככשרון מבריק ביותר והוא רכש ידע רב בתחומים שונים.

בתחילה היה הנער מקפיד על קלה כבחמורה, אך ככל שחלפו הימים הוא התדרדר יותר ויותר. אם לעת כניסתו לאוניברסיטה היה הנער חובש כיפה, מניח תפילין ומתפלל שלש תפילות ביום, הרי שבמשך הזמן הוא ירד מהדרך הישרה והגיע לדיוטא תחתונה של ממש וכל הליכותיו כשל גוי גמור. את שמו היהודי געציל הוא זנח לחלוטין ואימץ לעצמו שם גויי מובהק: 'געזא'.

עם סיום תקופת לימודיו השיג געזא שכבר היה לאיש משרה בכירה כמנהל בית חרושת גדול לעיבוד עצים. בתפקידו היה געזא אחראי על בחירת העצים המשובחים, כריתתם לגזעים גדולים, והכנתם בהתאם להזמנה של הקונים, באותו בית חרושת שהיה יחיד בכל האזור. געזא עשה כסף רב, וכאובה כסף שאינו שבע כסף, ביקש להגדיל את הונו והפעיל את בית החרושת עבד גם בשבתות ובמועדים רח"ל, וכל האמצעים היו כשרים בעיניו כדי לעשות כסף יותר ויותר.

לילה אחד, לאחר יום עבודה עמוס, געזא שוכב על מיטתו, והנה הוא רואה בחלומו יהודי זקן עטור זקן לבן ופיאות ארוכות. הזקן שמקל רבני היה אחוז בידו, פתח ואמר: אני הוא מרדכי"ל מנדבורנה! דע לך געציל שבהיותך ילד קטן הביאה אותך אמך אלי כדי שאפעל לך ברכה וישועה. כשהגעת אלי כבר לא היית בין החיים, ואני החייתי אותך בתחיית המתים! הזקן הרים את קולו וצעק בקול מבהיל: האם אל הנער הזה התפללת? האם אל הנער הזה פעלת את הישועה מעל לדרך הטבע? האם עשיתי זאת כדי שיהיה מחלל שבת ויעבור במזיד וביודעין על כל מצוות הבורא יתברך?!

תוך כדי שהזקן צועק על געזא בשנתו, הניף הזקן את מקלו והתחיל להכותו מכות עצומות ונמרצות. געזא הרגיש שהוא אינו מסוגל לסבול את המכות האיומות הללו, עד שהרגיש שנשמתו עוזבת אותו. כיון שבני משפחתו גילו את מותו, הם לקחו אותו לקבורה. הלבשוהו תכריכים והטמינוהו בקבר אשר כרו לו.

עם סיום ההלויה נשאר געזא לבדו בתוך הקבר. איש כבר לא היה בבית הקברות כאשר

הרה"ק רבי יעקב יצחק מפשיסחא זי"ע

היהודי הקדוש י"ט תשרי תקע"ד

מדרגה אחר מדרגה וצוללת אל תוך המים, וליבו פג בקרבו: הימים ימי החורף, המים קפואים ביותר ושכבה דקה של כפור עליהם, והקערה נמצאת אי שם במעמקי המקווה.

לא חלפו דקות עד שרבי משה הגיע להחלטה ברורה: יעבור עלי מה, ואני אמצא את הקערה. זוכר היה רבי משה את דיבוריו הרבים של רבו היהודי הקדוש אודות הקערה וציפייתו לאכול בה בימי החנוכה, ואיך ישא פניו אליו ויאמר כי הקערה נאבדה ואיננה. בהחלטתו האמיצה ירד רבי משה אל תוך מי המקווה הקפואים וחיפש את הקערה, אלא שלצער הרב לא הצליח למצואה.

כשראה רבי משה שחייו נמצאים בסכנה, הן מחמת השהייה במי המקווה העמוקים והן מחמת הקור העצום ששרר בתוך המקווה ומחוצה לה, החליט לוותר. הוא יצא מהמקווה ופנה אל ביתו של היהודי הקדוש. אלא שתיכף עם כניסתו לבית כבר שמע רבי משה את היהודי הקדוש כשהוא משוחח ומדבר בשבחי קערת הכסף שממנה יאכל בימי החנוכה.

שמע רבי משה את געגועיו של רבו לקערת כסף זו, ומיד הבין את אשר לפניו, מה גרוע יהיה מצבו כשיתברר שהוא זה שאיבד את הקערה היקרה ברשלנותו הרבה. הוא עזב את הכל ורץ חזרה אל המקווה, ירד את מאת המדרגות וחיפש שוב ושוב, אלא שעם כל זאת הוא לא מצא את הקערה.

כך חזר הדבר ונשנה פעמים רבות מאוד באותם הימים. רבי משה חיפש את הקערה בכל כוחו, וכמו במעשה שטן ולהכעיס, הוא לא הצליח למצוא את הקערה. בכל פעם שרבי משה שמע את היהודי הקדוש מדבר אודות הקערה הוא שב אל המקווה, משוכנע שהפעם הוא יצליח למצוא את הקערה. הביא אתו רבי משה מקלות ארוכים ומיני ברזלים מעוקלים שסייעו בידו לחפש ולמצוא את הקערה, אלא שהעלה חרס בידו.

גם בצהרי ערב חנוכה, רבי משה הלך עדיין אל המקווה כדי למצוא את הקערה. שמע רבי משה את היהודי הקדוש מודיע כי יש ברצונו להזדרז ביותר בהדלקת נרות חנוכה, תיכף עם הרגעים הראשונים שניתן להדליק. מבקש הוא להתפלל תפילת מנחה בהקדם ותיכף לאחר הדלקת נרות חנוכה יש בדעתו לסעוד סעודת חנוכה עם קערת הכסף החדשה. אלא שכפי שכבר ניתן להבין, הקערה לא נמצאה.

בדחילו ורחימו פנה היהודי הקדוש להדלקת נרות חנוכה, ולאחר שסיים את עבודת הקודש והתפלל תפילת ערבית ביקש שיערכו לפניו את סעודת החנוכה, תוך שהוא מורה שתחילה יגישו לפניו את החלה והדגים ותיכף לאחר מכן יגישו את המרק בקערת הכסף. מיד לאחר שהיהודי הקדוש נטל ידיו ואכל כזית מהחלה, התחיל לשמוח מאוד ואמר: ברוך ה' אשר זיכני והגיענו לזמן הזה, ובוודאי אין ראוי להתמהמה עתה אלא

מלכות, ובמופלא מהם לא דרשו.

המופקד בחצר קדשו של היהודי הקדוש על כל הליכות הבית הגדול, המוציא והמביא ועל פיו ישק כל דבר, היה החסיד המפורסם רבי משה מווישגראד, שמלבד היותו מופלג בתורה ובחסידות היה איש רב פעלים לנהל את תהלוכות בית הרבי על הצד היותר טוב. רבי משה מווישגראד הוא זה שקיבל את קערת הכסף מידי של היהודי הקדוש כדי להניחה עד ימות החנוכה, וכשקברו ימי החנוכה, ורבי משה שמע שוב ושוב אודות הקערה שיש להתחיל להשתמש בה, עלה בזכרונו שכדי שיוכלו להשתמש בה הרי צריכים להקדים ולטבול אותה במקוה טהרה כדת וכדין.

חושש היה רבי משה מווישגראד שזאם ישכח לעשות זאת בערב חנוכה והחליט להקדים את טבילת הקערה כבר לאותו היום בו נזכר מזה. הוציא רבי משה את הקערה מהארון בו הוא הניחה, ופנה אל המקוה בעיר פרשיסחא על מנת לטבול את הקערה.

אם כל המקוואות הקדמוניות והעתיקות היו נבנות כשהן עמוקות מאוד, הרי שהמקווה בפרשיסחא הייתה ידועה כשהיא עמוקה ביותר: מאה מדרגות היו לה כדי לרדת אל המקווה! ואף המקווה עצמה הייתה עמוקה ביותר. אמנם באחת פינות המקווה הייתה מדרגה שעליה ניתן היה לעמוד ולטבול, אך שאר המקווה הייתה עמוקה מאוד.

איתרע מזלו של רבי משה ומבלי משים, בשבריר רגע של חוסר תשומת לב, החליקה קערת הכסף של רבי משה ונפלה מידו אל תוך מעמקי המקווה. רבי משה עוד עמד בתחילת גרם המדרגות היורד אל המקווה, כשהקערה נשמטה מידו והתגלגלה במורד המדרגות, ומשם אל עמקי המקווה. שומע היה רבי משה את צליל הקערה כשהיא נופלת

הרה"ק "היהודי הקדוש" נולד בשנת תקכ"ו לאביו רבי אשר שכיחן כמגיד מישרים בעיר פשעבורז ואב"ד גראדזיסק, והיה מגזע ה"מגלה עמוקות" וה"שיטה מקובצת", לאחר פטירת אביו למד אצל גדולי דורו ובישיבתם בלט במיוחד, והיו מכנים אותו "העלוי מפשעבורז". כשהגיע לפרקו נלקח לביתם של בעלי יכולת באפטא, הם שעמדו על גדלותו ולא מנעו ממנו כל שבקש, וכך היה מחלק מה שקבל מזה לעניים, בהיותו שם עמוד החדש והצדקה. באפטא נגה עליו אור החסידות כשהופיע שם הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב, שם נתקרב גם אל הרה"ק ה"אוהב ישראל", עד שלבו נקשר לנסוע ללובלין ודבק ברבו המובהק ה'חזוה' זי"ע.

הרה"ק מבארדיטשוב גילה כי נשמת רבנו תם שוכנת בקרבו. נודע כנאון דורו ומילא את מקום רבו רבי אריה לייב הלפרין באפטא, שם הרביץ תורה לתלמידים בישיבה שהיתה לו, והיו תלמידיו למאורות בכרם ישראל.

נסתלק בשנתו המ"ח ב"ט בתשרי תקע"ד, כשהוא שרוי בדבקות עצומה באמצע ה"הושענות". רבו ה'חזוה' מלובלין התאבל מאוד על פטירתו בדמי ימיו. ומנו"כ בפשיסחא.

קערת הכסף שנתנה במתנה ליהודי הק'

היו אלה הימים של אחרי חג הסוכות. אל הרה"ק היהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע הגיע אדם עשיר ובידו מתנה נכבדה מאוד לרבי: קערת כסף טהור, בה יאכל הרבי על שולחן מלכים הדומה למזבח. היהודי הקדוש שמח מאוד עם המתנה ולאחר שהודה לנדיב הלב על תשורתו ובירכו מעומקא דליבא הוסיף ואמר: קערה זו נחדש א"ה בשמונת ימי החנוכה הבאים עלינו לטובה! יש להטמין את הקערה במשך החודשים הבאים, ובימי החנוכה נוציא אותה ונתחיל להשתמש בה במשך כל ימות השנה.

גם לאחר שהעשיר נפרד מהיהודי הקדוש לחיים ולשלום, חזר היהודי הקדוש ואמר שוב לבני ביתו ולמקורביו: קערה זו מיועדת עבור ימי החנוכה הבאים עלינו לטובה, ויש לשמור על הקערה היטב עד בוא ימים אלו, שכן החל מימי החנוכה נשתמש בה. וככל שקברו ימי החנוכה שמעו יותר ויותר את היהודי הקדוש עוסק בעניינה של הקערה החדשה ואומר כי הוא עומד ומצפה לימי החנוכה כדי שיוכה לאכול בקערה זו. החסידים ששמעו את היהודי הקדוש מרבה לשוחח אודות קערת הכסף הבינו שיש דברים בגו וכי טובא גניז בגוויה. אין זה חלילה רצון גשמי לכלי כסף וזהב, דבר שהיהודי הקדוש - שנקרא כן על שם שהיה מתעלה בכל יום ויום כמו ממזריגה של גוי ליהודי - היה רחוק הימנו לחלוטין, אלא עניינים נשגבים וגבוהים, מכבשי דרחמנא, בסוד מה שאמרו בספרי הקבלה שהקערה היא בחינת

הרף עתה מרבך ובוא יחד עימי אל בית המדרש. יצא רבי משה יחד עם הרה"ק מלעלוב ופנו אל בית המדרש הסמוך שם נישג הרה"ק מלעלוב אל ארון הספרים והוציא את ספר הזוהר הקדוש, ופתח בפרשת השלח על שלשת הפסוקים הפותחים במילים: 'ויסע' - 'ויבוא' - 'ויט', הלא הם הפסוקים הללו (שמות יד ט-כא): 'ויסע מִלֶּאֱזָר הָאֱלֹהִים הַלֵּלָהּ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיֵּסַע עֲמוּד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעָנָן וַהֲחֹשֶׁךְ וַיָּאָר אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה. וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הָאֵשׁ וַיִּזְלַךְ ה' אֶת הָאֵשׁ בְּרִיחַ קִדְמֵם עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיֵּשֶׁם אֶת הָאֵשׁ לַחֲרֹבָה וַיִּבְרָקוּ הַמָּיִם'.

אמר הרה"ק מלעלוב לרבי משה: הנח את אצבעך הקטנה על השן הכואבת ותאמר שלש פעמים את דברי הזוהר הקדוש על פסוקים אלו, ומובטח לך כי תתרפא מהיסורים לגמרי תיכף ומיד!

עשה כן רבי משה ובאורח פלא פסקו כל יסוריו. באותה שעה הבין רבי משה, לתדהמתו הגדולה, כי שאלתו של הרה"ק מלעלוב ליהודי הקדוש על סכנת איש ישראל הייתה עליו והשכיל כי הוא היה מתכוון לכל אותו סיפור שהתרחש עמו בערב ימי החנוכה, שבגלל דיבוריו הבלתי פוסקים של היהודי הקדוש על קערת הכסף ועל רצונו לאכול מזה בחנוכה, נאלץ רבי משה להסתכן בנפשו שוב ושוב, לרדת אל מעמקי המקווה הקרה בפרשיסחא ולחפש אחרי הקערה. וידע רבי משה כי הכל גלוי וידוע בפני הצדיקים, וכל מה שנעשה היה בכוונה גדולה ומרוממת.

(ספיר ויהלום פר' בשלח פ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לא היו בלובלין, ורבי משה נמנה וגמר שעליו להזכיר את כאב שיניו בפני הרבי שיתפלל עליו שהשי"ת יקל מעליו את היסורים.

יודע היה רבי משה מווישגראד את גודל עבודתו בקודש של היהודי הקדוש בימים אלו של קודם חג השבועות, ובשל כך לא הרהיב עוז בנפשו להפריע לו בהזכרות מענייני דעלמא, ברם כיון שיסוריו לא הניחו לו, נאלץ רבי משה לפנות אל החדר באכסניה בו יודע היה שהיהודי הקדוש שוהה בו בשעה זו.

בחרדת קודש ובדחילו ורחימו פתח רבי משה מווישגראד את דלת החדר במעט וראה כי הנה היהודי הקדוש יושב שם ומשוחח עם ידידו ורעו הרה"ק רבי דוד מלעלוב בעניינים גבוהים ונשגבים. פיק ברכיים אחז ברבי משה מפחד רבו ולא המשיך לפתוח יותר את הדלת, אלא האזין לסוד שיח שרפי קודש שעלה ונשמע מתוך החדר. והנה הוא שומע את הרה"ק מלעלוב שואל את היהודי הקדוש: ילמדנו רבינו, איך מסכנים איש ישראל עד כדי כך? והיהודי הקדוש נענה ואומר לו: רצוני היה לבחון ולראות עד כמה ועד היכן באה ומגיעה אהבתו אלינו.

באותם רגעים לא הבין רבי משה אודות מה מדברים הצדיקים ביניהם, אולם משראה כי לרגע הם השתתקו, הרהיב עוז בנפשו, פתח עוד את הדלת ונכנס אל החדר לנוכח שני הצדיקים שהביטו בו משתאים לדעת על מה הוא נכנס עתה. פתח רבי משה וסיפר בפני רבו על כאב שיניו הקשה וביקש ממנו שיתפלל לרפואתו.

ויהי כאשר שמע הרה"ק מלעלוב את דבריו, עוד בטרם הספיק היהודי הקדוש להשיבו, קם ממקומו ויתפוס בידו של רבי משה, באומרו אליו:

לאכול בזריזות, כדי שנוכל כבר לאכול את המרק בקערה שקיבלתי.

ברגעים אלו הבין רבי משה כי עתה זו הפעם האחרונה שהוא יכול להציל את עצמו ולהביא את הקערה מהמקווה. הוא רץ כל עוד נפשו בו ובבהלה גדולה ירד אל מי המקווה, הפך בהם והפך בהם מצד לצד עד שלפתע הרגיש ברגלו את הקערה עומדת ומונחת בקרן זווית. במהירות רבה עלה רבי משה חזרה כשהקערה בידו, הוא שב אל ביתו של היהודי הקדוש, וברגע האחרון הספיק למזוג בתוכה את המרק ולהעלותה על שולחן מלכים.

למרבה הפלא, מני אותו רגע ואילך, הפסיק היהודי הקדוש לדבר אודות קערה זו. לא הילל אותה ולא שיבח אותה. אוכל היה היהודי הקדוש מהקערה כאילו היא קערה רגילה ככל הקערות, ללא שום ייחוס וכיוצא בזה. ויהי הדבר לפלא גדול, בפרט אצל רבי משה שמסר נפשו בשליחותו וסיכן עצמו פעמים רבות כל כך עבור הקערה, והנה, למרבה הפלא, הרבי אינו מדבר כלום אודות הקערה, בעוד שבתקופה האחרונה כמעט ולא פסיק פומא מלהפליג במעלתה.

רבי משה עצמו חסיד נאמן היה ולא הרהר אחר רבו ולא כלום. הוא כמוהו לא סיפר כלום אודות אבדן הקערה והפעמים הרבות שהלך אל המקווה כדי למוצאה, וכל המעשה היה אמור להשכח ולרדת אל תהום הנשיה, אלא שבחג השבועות של אותה שנה, נועדו הצדיקים: היהודי הקדוש עם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, בעת שהותם יחד בעיר לובלין, בצילא דמהימנותא של הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, ושם התברר כי סוד ה' ילראיו ובריתו להודיעם.

רבי משה מווישגראד שהיה יד ימינו ונאמן ביתו של היהודי הקדוש, לא זו בלבד שכל זמן היותו היהודי הקדוש בפרשיסחא היה רבי משה גלווה אליו ומשרתו בכל הנצרך אליו, אלא שגם בשעה שנסע אל רבו החוזה מלובלין היה רבי משה מצטרף אליו בצוותא חדא ועומד לסייעו על הצד היותר טוב.

באותה נסיעה, באחד משלשת ימי הגבלה שקודם חג השבועות, בהיותו בלובלין, חש רבי משה מווישגראד בשיניו והיו לו יסורים קשים מאוד. תחילה ניסה רבי משה לטפל בזה בעצמו והניח רטיות ספוגי יי"ש על שיניו להקל על מכאוביו, ואולם ללא הועיל, ייסוריו לא עזבוהו. רופאים מומחים

להיות בפרשת השבוע עם האוצר הפלום

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

לגעת בקצה המטה
של תורתו הטהורה של
הרה"ק רבי ישראל דוב בער
מווילעדיק דע"א

ה'קלאמקע'

הספר הקדוש 'שארית ישראל' המבואר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ☎

ההקפות של הרבי במחנה

הוציא מכיסו סכום כסף ואמר לרופא: קח לך סכום כסף זה ותדאג לכך שהרבי ייצא לעבודה ככל יתר עובדי הכפייה של המחנה.

הרופא שעמד משתומם מול דברי ר' משה אליעזר נטל את הכסף, הנהן בראשו והבטיח בלחשה: אכן כך יהיה, והרבי ייצא לעבודה. לא נחה דעתו של הרופא והוא הלך אל הרבי ששהה באותה שעה עדיין בבלוק של בית החולים, והודיע לו שיחזור למקומו הרגיל, שכן מחר הוא יוצא לעבודה כרגיל. הרבי ניסה להתחנן על נפשו, אולם הרופא נענה בפסקנות ואמר לרבי: משועבד אני להבטחה שנתתי לסיים עמכם את ה'חגיגה'. הכל מתואם ומסודר עם ר' משה אליעזר, והחל ממחר לא תופיעו עוד ברשימת החולים.

הרבי, נדהם לחלוטין מהתפנית שאירעה, חיפש את ר' משה אליעזר ברחבי המחנה, וכשמצא אותו גער בו במילים חריפות מאוד: יודע אני, אמר הרבי, שביטלת לי את ימי המחלה לימי הושענא רבא, שמיני עצרת ושמחת תורה, ואפילו שלמת כסף על כך. גם איש שלומי אשר בטחתי בו - הגדיל עלי עקב! לא הייתי מאמין על ידיי טוב שכמותך שיעשה כדבר הזה, וכך גער בו הרבי בדברים קשים ביותר.

גם מול הדברים הקשים ביותר שהטיח הרבי בפניו, לא ענה ר' משה אליעזר ולא השיב מאומה. שמע הוא את דברי התוכחה הקשים ומילא פיו מים.

אכן ביום הושענא רבא יצא הרבי לעבודת הכפייה, אלא שכחלוף זמן נודע לו מה אירע באותם שעות בהם הוא לא היה בבלוק בית החולים: המפקח הראשי של מחנה הכפייה "האובסרפרהר" החליט לעשות ביקורת מקיפה בבלוק של בית החולים. הוא ביקש לבדוק אם יש שם כאלו שאינם חולים ועושים עצמם כאילו הם חולים, ומצד שני, לבדוק אם יש שם חולים המצויים על ערש דווי ונוטים למות. אלו כאלו ביקש מפקד המחנה לסלק מהבלוק ולהשאיר בו רק את החולים שיש להם סיכוי לחזור לעבודה רגילה.

כדי לבצע את ביקורת זו ואת הסלקציה בין החולים הזמין מפקד המחנה את הרופאה ד"ר פלוקאן, אשה מרשעת ואכזרית ידועה לשמצה, כדי שתבדוק את החולים ותתן לו את האבחנה המדויקת עליהם. אותה רופאה רעת מעללים ושוונאת ישראל הייתה מנצלת את המבדקים הללו כדי לשלוח יותר ויותר אל הקרימטוריום בדאכאו. בכל ספק הייתה קובעת לחומרא ומוציאה אותו מבלוק בית החולים.

באותו יום הושענא רבא שלחה הרופאה המרשעת עשרות יהודים, חלשים וחולים, אל מותם בכבשני האש, רח"ל. רוב אלו שהיו בבלוק בית החולים לא ניצלו מרשעותה של אכזרית זו.

כשנודע לרבי כל זאת, הוא הבין כי חייו ניצלו בנס. אילו היו מוצאים אותו בבלוק בית החולים אין ספק שאף הוא היה עושה את דרכו אל דאכאו. ואכן, זה היה סודו של ר' משה אליעזר, אותו לא גילה לאיש, ואפילו לא לרבי. בבוקר יום ערב הושענא רבא, אחד מעובדי המחנה, מידידיו של ר' משה אליעזר, גילה את אוניו בסוד כמוס, כי מחר, יום הושענא רבא, עתידה להתקיים ביקורת בבלוק בית החולים, ומעטים הם הסיכויים לצאת משם בחיים.

ידע ר' משה אליעזר כי אסור לו לרבי להיות נוכח בבלוק בית החולים בשעת ביקורת זו, אלא שגם הוא לא יכול היה לומר זאת לרבי. אילו הסוד היה דולף היו חייו בסכנה מוחלטת. לפיכך מיאן ר' משה אליעזר לגלות את סודו לרבי ולרופא. הוא העדיף לשמוע חרפתו ולא להשיב, ובלבד שחיי הרבי ינצלו. ואכן, הרבי בהתוודעו לכל זאת, הזדרז ובא לפייס את ר' משה אליעזר ולהודות לו על מסירותו אליו.

ועיקרו של הסיפור עדיין לפנינו:

אם ביום הושענא רבא הלך הרבי אל עבודת הכפייה, הרי שביום שמיני עצרת החליט הרבי בנחישות רבה: יעבור עלי מה, לא אלק בשום פנים

מקרני האור שזרחו להרה"ק הדברי יציב מצאנו קלויזנבורג זיע"א באותם ימים קשים ואפלים בהם שהה במחנה השבויים 'מיהלדורף' על אדמת ארץ הדמים גרמניה ועבד בעבודת כפייה אותה ניהלו הנאצים ימ"ש באכזריות רבה, היה מקורבו ר' משה אליעזר איינהורן שעשה בכל יכולתו להקל על הרבי את קושי השיעבוד.

ר' משה אליעזר עצמו קטוע יד היה, ובשל נכותו הועסק במחנה כ'שומר לילה' וכאחראי על המחנה בשעות החשיכה. ר' משה אליעזר היו לו קשרים טובים עם אישים בהנהלת המחנה, והוא ניצל כל הזדמנות כדי להקל על הרבי ולהוריד ממנו, ולו במעט, את המעמסה הקשה, אם על ידי השגת אישור רפואי שהקנה זכות לימי מנוחה, או על ידי הבאת מנה נוספת של מאכל עבורו, פרוסת לחם או מעט ירקות ממטבח המחנה.

לא תמיד הצליח לכוון ר' משה אליעזר לדעתו הקדושה של הרבי. היה פעם שר' משה אליעזר הצליח להשיג סכום כסף נכבד מאוד. היה זה בעת שר' משה אליעזר מילא את תפקידו בפירוק ופינוי הריסות של בניין בית חרושת מופצץ. לפתע גילה ר' משה אליעזר בין ההריסות מעטפה ובה סכום כסף נכבד. באין רואים ושותפים לגילוי זה, הייתה זו עבורו מציאה כשרה ממש והוא לקח הכסף לעצמו. בתחבולות שונות יצר ר' משה אליעזר קשר עם גוי פולני מסוים שתמורת הכסף הגדול היה מביא לו מזמן לזמן ככרות לחם ובקבוקי יי"ש כדי להחיות את נפשו.

לא החזיק ר' משה אליעזר טובה לעצמו והיה פורס לרבי מלחמו וממשקהו, כשהוא מפציר בו לאכול ולשתות שיתחזק קימעה. הרבי התפלא לנוכח מאכלים ומשקאות אלו, שהיו בבחינת 'כל יראה וכל ימצא' בימים טרופים אלו, ורבי משה אליעזר סיפר לו גופא דעובדא היכי הוה, כיצד עולה בידו להשיג לעצמו כל זאת. כשמוע זאת הרבי, נענה לו ואמר: מותר אני על כל זה, ובמקום זה אבקש ממך דבר הנוגע לי בציפור הנפש: אולי יכולים אתם להיעזר בגוי זה כדי להשיג עבורי לחם משנה לכבוד שבת קודש.

לקראת ימי חג הסוכות פעל ר' משה אליעזר בעצה אחת יחד עם רופא המחנה, ד"ר גרינבוים, יהודי לפי מוצאו, אשר הסכים לצייד את הרבי באישור רפואי מיוחד כי הוא זקוק למנוחה למשך תשעה ימים. ואכן הרבי עשה את ימי החג

בבלוק של בית החולים, כשהוא עובד את קונו בדחילו ורחימו. אמנם ארבעת המינים לא היה ניתן להשיג במחנה העבודה, וגם סוכה כשרה לא היה ניתן לבנות שם, אולם את קרבת אלוקים שבערה ברבי איש לא יכול היה לכבות.

בדעתו של הרבי היה לנצל את ימי החופשה עד תומם ולשהות בבלוק של בית החולים גם בימים האחרונים של החג, בהושענא רבא, שמיני עצרת ובשמחת תורה. אלא שבערב יום הושענא רבא חלה תפנית של ממש בכל התוכנית. ר' משה אליעזר ניגש לרופא המחנה ד"ר גרינבוים והפציר בו לדאוג שהרבי לא יישאר עוד בבלוק של בית החולים כי אם יצא לעבודת הכפייה כמדי יום ביומו.

מלבד נייר השחרור שד"ר גרינבוים הנפיק לרבי היה על רופא המחנה להוציא מדי יום ביומו נייר מסודר ובו שמות כל החולים שפטורים לצאת לעבודה מול רשימת שמות של כל אלו שיוצאים לעבודה כרגיל. ר' משה אליעזר ביקש איפוא מרופא המחנה שכבר ליום המחרת, יום הושענא רבא, יוציא את הרבי מרשימת החולים ויכתוב אותו ברשימת העובדים הרגילים.

תהה רופא המחנה מול ר' משה אליעזר ושאל אותו: לכתחילה מה קסב ולבסוף מה קסבר? בתחילה ביקשת והתחננת בפני שאפטור את הרבי מעבודה למשך כל ימים אלו, והנה עתה חוזר אתה בכך ותובע ממני במפגיע שאשלח את הרבי לעבודה?! האם לא מוטב היה שהרבי ירוויח עוד מספר ימים את הפטור מעבודה עם הדיווח על מחלתו.

ר' משה אליעזר משך בכתפיו כאילו אינו מבין את דברי הרופא. הוא

אם ביום הושענא רבא הלך הרבי אל עבודת הכפייה, הרי שביום שמיני עצרת החליט הרבי בנחישות רבה: יעבור עלי מה, לא אלק בשום פנים לעבודה ביום טוב, כי קדוש היום לאדוננו! יום טוב הוא ולא אחללנו במלאכות האסורות!

חסר חסידי לשמחת תורה

המחזה המרעיד כשהרבי עורך הקפות מתחת לאפם של הצוררים, אחרי יום קשה של מכות ודם שעבר עליו, בבחינת 'הן יקטלני לו אייחל' גרם להתרגשות עצומה בקרב האסירים. אפילו יהודים מתבוללים שהיו מעובדי המטבח של המחנה התפעלו מגבורתו הנפשית של הרבי עד כדי כך שהחליטו להכין עבורו, בסתר, קוגל מיוחד לכבוד יום שמחת תורה. לא היה זה קוגל מהשורה כי אם גיבוב של שאריות מירקות שונים שהיו במטבח, אך שם וצורה של קוגל היו לזה.

כשר' משה אליעזר הביא בפני הרבי את הקוגל המאולתר, שאלו הרבי: מהיכן ידעו עובדי המטבח שהיום חל בו חג שמחת תורה? השיבו ר' משה אליעזר באירוניה: כאשר התרעמתם עלי בנוגע לשחרור מעבודה טענתם הלא יום הושענא רבא ושמיני עצרת לפנינו, ומי אינו יודע שאחרי יום שמיני עצרת חל יום חג שמחת תורה!?

אף הרבי עצמו הזכיר כמה וכמה פעמים במהלך שנים הבאות את הרפתקאותיו באותו יום שמיני עצרת. וכך נהג לומר בנימה של סיפוק: אמת הוא הדבר שספגתי הרבה מכות, כמעט לא נותרה בי רוח חיים, אך בסופו של דבר ניצחתי את הרשעים! לא יצאתי לעבודה בשמיני עצרת!

על הפסוק (זכריה ג ב): 'גער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלם', פירש הרה"ק העטרת ישועה מדזיקוב זיע"א: הנה ידוע אשר בכח תקיעת שופר בראש השנה מבטלין כח השטן והמקטרג ולית ליה רשות לאסטוני, וכמו כן על ידי הריקודין של מצוה בדיבוק חברים מבטלין גם כן כח השטן. וזה נרמז בפסוק זה, כי 'ירושלם' הוא סוד 'השופר' העולה ככה, וגם תיבת 'גער' עולה 'רגלים', וזהו 'גער ה' בך השטן', שיהיה בכח הריקודין ב'רגלים' העולה 'גער' לבטל כח השטן, כמו 'גער ה' בך הבוחר בירושלם', כמו שמבטלין כח השטן על ידי תקיעת שופר הנרמז בתיבת 'ירושלם', כמו כן על ידי הריקודין של מצוה יתבטלו הקליפות והסטרא דמסאבא.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לעבודה ביום טוב, כי קדוש היום לאדוננו! יום טוב הוא ולא אחללנו במלאכות האסורות!

בשעה שכל עובדי הכפיה יצאו לעבודתם בבוקרו של יום, נשאר הרבי בצריפו כדי להתייחד עם בוראו ולהתפלל לפניו כדת היום. אלא שבמפקד של כל העצירים המגויסים לעבודה, בהתאם לרשימה שהנפיק ד"ר גרינבוים רופא המחנה, התברר חיש מהר כי אדם אחד חסר. לאחר בדיקה נוספת התברר כי זהו הרבי אשר לא הגיע יחד עם כל העובדים. מיד נשלחו חיילים אחדים לחפש אחריו, ואכן לא ארך זמן רב עד שהחיילים מצאו אותו עומד בקרן זווית, שקוע בתפילתו וכלל אינו מבחין בנעשה סביבו. החיילים אחזו ברבי וסחבוהו באכזריות רבה אל מקום המיסדר, שם הודיע המפקד על העונש החמור שיקבל על עריכתו מכלל העובדים: עשרים וחמש מלקות בכפליים לעיני כל העצירים.

הא כיצד לוקה אדם מלקות בכפליים? הרבי נכפת בשלשלאות של ברזל, מזה ומזה העמידו עליו שני חיילים נאצים ימ"ש ובידיהם מגלב ארוך. עם הנתן האות החלו לספור עשרים וחמש, כאשר כל אחד מהחיילים מצידו היכה ברבי במגלבו ללא רחם.

כעת היה הרבי זכאי לחזור אל בלוק בית החולים בדיון ולא בחסד: הרבי יצא מתחת ידי החיילים ומגלביהם כשהוא פצוע וזב דם, וכמעט לא נותרה בו נשמה. בבלוק בית החולים ניתן לרבי טיפול רפואי בסיסי, או פחות מכך, אך הרבי בכוחות עליונים ניצל ונותר בחיים.

היהודים האומללים, עובדי הכפיה, שראו במחזה הנורא קודם צאתם לעבודה בבוקר יום שמיני עצרת, היו משוכנעים שהרבי לא החזיק מעמד אחרי מכות מגלב אימות אלו, ובדאי כבר נפח את נשמתו מרוב יסורים. אלא שלהפתעתם, כשחזרו אל המחנה אחרי שקיעת החמה, אחרי שסיימו את עבודת הפרך, לא זו בלבד שמצאו את הרבי חי וקיים, אלא שלגודל תדהמתם ראו אותו כשהוא מדדה עם רגליו הכואבות סחור סחור סביב שרפרף נמוך והוא מחזיק בידיו דפים אחדים מספר משניות קטן וקרוע. באותם רגעים הבינו הצופים הנרגשים: הרבי עורך עתה הקפות של שמחת תורה.

אור החיים המבואר במתיקנות ועדיבות טוב התורה

אור החיים המבואר
מבואר על פי חזונו של רבינו ר' חיים וואלפיש
לשון אור - ספר קטן וחדש
מבואר - ספר מלא ומעמיק

אור החיים המשולב
המבין קטן ומעמיק וזאת מאחר ור' חיים וואלפיש
באר בספרו שם מובא בלשון אור וחדש
[המבין - ר' חיים וואלפיש]

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

חיים של תורה

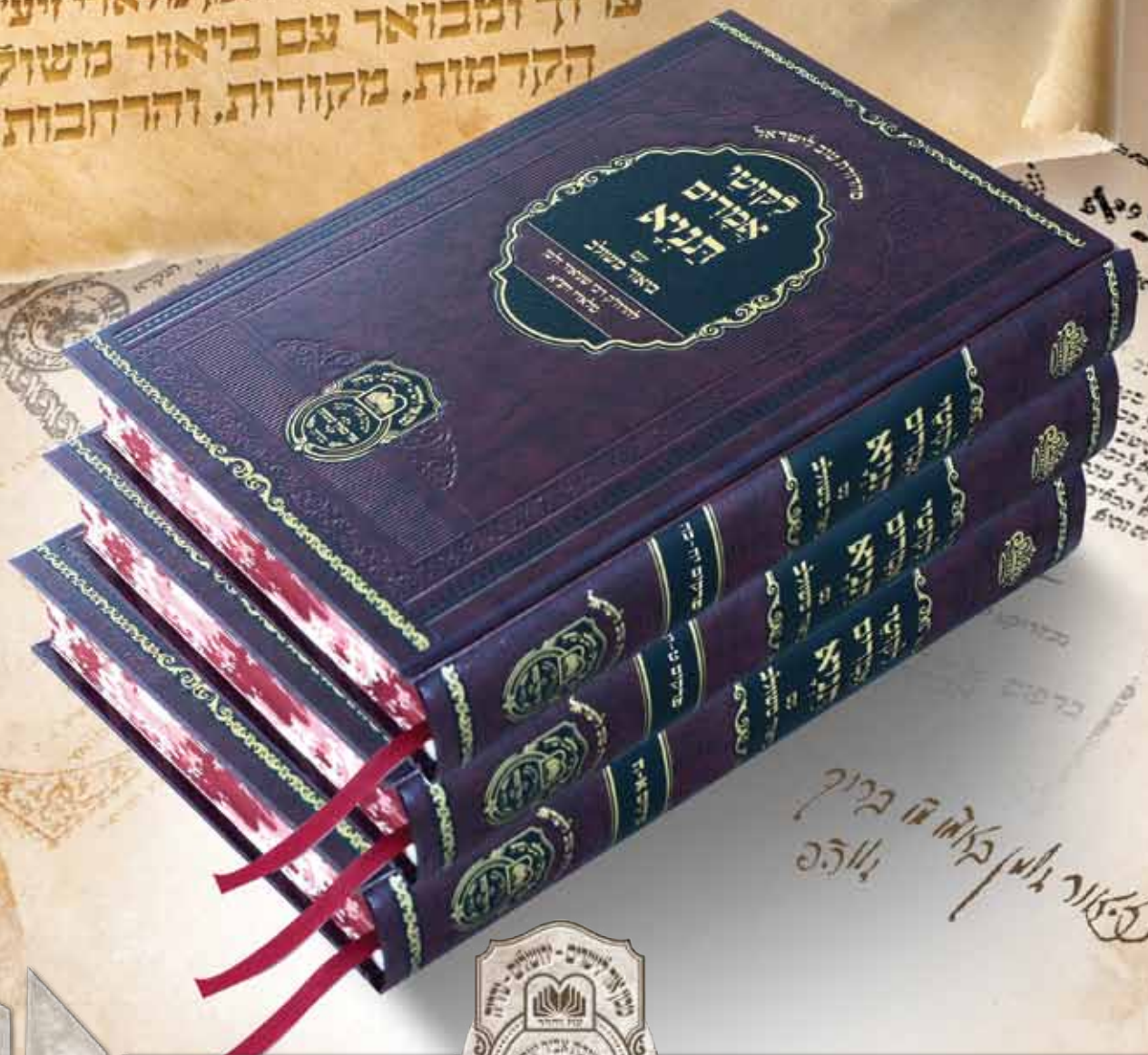
לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגיליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

יצא לאור חלק ג':

תניא

ספרן של בינונים

להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א
ערוך ומבואר עם ביאור משולב
הקדמות, מקורות, והרחבות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

בש"ה גרין מ"ו

כונני הצלה במעגל השנה

צריך לחזור לתחילת קריאת המגילה, בלא ברכה, ואם שהה שם פחות מכדי לגמור כולה, חוזר למקום שהפסיק.

יז. שמע קריאה במכשיר הקשר באמצע קריאת המגילה

שמע קריאת המגילה ובאמצע קיבל קריאה להצלה, והיה זקוק להקשיב או לצפות בהודעה, אזי אם בעת ששמע את הקריאה במכשיר, לא שמע כמה תיבות מהבעל קורא, יראה להשלימו מיד אפילו בחומש, ויראה שלא להקשיב לבעל קורא בעת שמשלים את התיבות שלא שמע, כדי שלא יהיה בכלל הקורא את המגילה למפרע [שלא יצא], אלא ישלים את התיבות שלא שמע עד שיגיע למקום שאוחז הבעל קורא, ורק אז ימשיך להקשיב לבעל קורא. [ע"פ פמ"ג, והוראת הפוסקים].

יח. כונן שקיים מצות "עד דלא ידע" בפורים

כונן הצלה שקיים מצות עד דלא ידע בפורים, לא ינהג ברכבו, ולא יצא לקריאות הצלה, ולכן במקום שזקוקים לו, יראה לשתות רק יותר מלימודו, כדי שיוכל להרבות בשמחה, אך יראה שלא לשתות יתר על המדה, כדי שיוכל להמשיך בעבודת הק' בהצלת חיים, ובפרט בימי הפורים שיש ריבוי קריאות להצלה.

קיצור הלכות התרחקות מעריות

הוא מכירה, אמנם הוראת גדולי הפוסקים דמכוער הדבר, ולמעשה צריך להחמיר בזה. [מנחת יצחק ושבת הלוי, הו"ד במ"מ].

ג. אל תרבה שיחה עם האשה.

א. איתא בגמרא עירובין [נג:] דרבי יוסי הגלילי פגש את ברוריה אשת רבי מאיר ושאלה איך נלך ללוד, אמרה לו גלילי שוטה, לא כך אמרו חכמים אל תרבה שיחה עם האשה, היה לך לומר באיזה ללוד. ומבאר הבן יהוידע שהיה עליו ב' טענות, א' מדוע האריך בלשונו, ב' מדוע אמר "נלך" ולא אמר אלך.

ב. היוצא לדינא, דאיש שצריך לדבר עם אשה זרה בענין עבודה וכיו"ב, יראה לצמצם בדיבורו, וידבר רק ההכרח ממש. בדרך פיקודיך תמה, מדוע באמת אין אנשים מודדים כל תיבה בעת שמדברים עם אשה, ולכן כתב שהירא את דבר ד', כשצריך לדבר לאשה זרה, לכל הפחות יראה שלא יביט לעברה אלא כמדבר לאדם אחר. [הו"ד בספר מלבושי מרדכי על צניעות ודרכי קדושה מהגר"מ גלבר].

ג. ראוי להיזהר שלא לקרוא לאשה זרה בשמה. [ט"ז, נודע ביהודה, אגרא דכלה, בן יהוידע]. אך במקום הצורך, יכולים לקרוא לה בשם משפחתה, ויותר טוב לומר גברת עם משפחתה בלא הזכרת שמה.

ד. מצד מידת חסידות ראוי לשנות נוסח הדיבור כשמדבר לאשה זרה, וידבר בלשון רבים, כגון שלא יאמר אתן לך, אלא אתן לכם.

ד. איסור שאילת שלום.

א. כתב השו"ע [אהע"ז כא ס"ו] דאסור לשאול בשלום אשה זרה. וטעם האיסור, יש אומרים משום שזה מביא לידי קירוב וחיבה. ויש אומרים דחוששים שהאשה תענה וקול באשה ערוה, ואפילו להמקילים בדיבור לבד, באופן שהאשה משיבה שלום דרך חיבה גרע טפי.

ב. גם על ידי בעלה אסור לשלוח לה פריסת שלום. [וכאן המקום לעורר, לאלו שמשתמשים במייל לצורך פרנסה בהיתר ממורה צדק, שצריכים זהירות יתירה שלא להתכתב עם אשה זרה בענין שלא קשור לעבודה, ובפרט אם יש בזה חשש של שאילת שלום והתקרבות, כי הנסיון מוכיח שהתכתבות שלא לצורך, מביא לדברים לא טובים, ואפשר להיכשל ח"ו על ידי זה באיסורי תורה].

ג. אמנם מותר לשאול לבעלה בשלום ב"ב, ובפרט אם ב"ב לא הרגישה טוב. ד. אסור לומר לאשה מה שלומך, מה נשמע, שלום לך, שלום עליכם, דזהו בודאי בכלל איסור שאילת שלום.

ה. ומטעם זה, איש זר שאמר לאשה שלום, אין לה להשיב, וכן אשה זרה שאמרה לאיש שלום, אין לו להשיב, ודי שינענעו בראשם.

יד. ילבש כיום כיפור נעליים כלי עוד כדי שיוכל לרוץ להציל, ושיכול לרחוץ כל ידיו בשביל רפואה

כונן הצלה צריך ללבוש נעלי יום כיפור [בלי עור]. כך שיוכל לרוץ להציל חיים. וכן מותר לשטוף ידיו כשצריך לטפל בחולה, וחושש שידייו אינם נקיים לגמרי.

טז. בידך להדליק נר חנוכה וקיבל קריאה רחופה

בירך הברכות כדי להדליק נר חנוכה, וקיבל קריאה רחופה להצלת חיים, ידליק רק נר אחד, מה שחייבים מעיקר הדין, וירוץ להציל, ואחד מבני המשפחה ימשיך להדליק את שאר הנרות. [ע"פ שו"ע או"ח סימן תרע"א ס"ב].

טז. יצא להציל באמצע קריאת המגילה

א. הפסיק באמצע מקרא מגילה כדי להציל, אם מקום האירוע היה נקי, אפילו שהה שם כדי לגמור כולה, חוזר לקרוא את המגילה ממקום שהפסיק, בלא ברכה.

ב. ואם המקום היה לא נקי כמו בבית מרחץ, ושהה שם כדי לגמור כולה,

א. איסור הסתכלות בנשים.

א. כתב המשנה ברורה [סימן עה סק"ז]: לענין איסור הסתכלות, לכולי עלמא המסתכל באשה אפילו באצבע קטנה כיון שמסתכל בה להנות, עובר בלאו דלא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ואמרו שאפילו יש בידו תורה ומעשים טובים לא ינקה מדינה של גיהנום. וראה בעלמא לפי תומו בלא נהנה שרי אם לא מצד המוסר, ובספר מנחת שמואל הוכיח דאדם חשוב יש לו להיזהר בכל גווניו. [עכ"ל. ובשו"ע אהע"ז כא ס"א כתב, דהמסתכל באצבע קטנה של אשה להנאתו, כאילו מסתכל בבית התורף שלה]. ומבארים הפוסקים, דהיתר לפי תומו הוא רק באופן שאינו מתבונן על צורתה ויפיה רק נראית בעיניו כאדם בעלמא.

ב. כתבו הפוסקים, דההיתר הסתכלות לפי תומו הוא דוקא במקומות המגולים, אך במקומות שהנשים הולכות פרוצות, אסור אפילו בראה בלא התבוננות, ואי איכא דרכא אחרינא, אסור לילך שם אפילו בעצימת עינים ובגמרא איתא דרשע מקרי, ואי ליכא דרכא אחרינא, מותר לילך שם, אך יראה שלא להגביה עיניו מד' אמותיו, ובדאפשר יעצום העינים.

ג. אם הראיה לפי תומו מביאתו להרהורים, אסור להסתכל אפילו לפי תומו.

ד. גם בתמונות נשים אסור לראות שמביא לידי הרהורים ואפילו כשאינו מכיר את אותם הנשים. [חוט שני אהע"ז כא].

ה. הגם שאין שום היתר להסתכל על חמותו, כלתו, דודתו, במקום צורך גדול יש מקום להקל כשהראיה בלא התבוננות ורק לעיתים רחוקות.

ב. קול באשה ערוה.

א. כתב בדרך פקודיך [מצות ל"ת לה חלק הדיבור אות יב]: "...קול באשה ערוה", והגם שהקילו האחרונים ואמרו דוקא קול שיר, עם כל זה הרבה מהראשונים מחמירים גם בקול פשוט, ויש למנוע שלא בעת המצטרך... ויש ללמד את בני ביתו שידברו בנחת שלא להשמיע קולם ברמה, ואז טוב לו ולהם.

ב. יש לעורר לנשים שלא לדבר בפלאפון במקומות ציבוריים ובפרט באוטובוס, אלא מה שמוכרח, ובשקט. [וברמב"ם הל' אישות פ"ג ה"א כתב: גנאי הוא לאשה שתהיה יוצאה תמיד... ויש לבעל למנוע אשתו מזה, ולא יניחנה לצאת אלא כמו פעם אחת בחודש או פעמים בחודש כפי הצורך, שאין יופי לאשה אלא לישוב בזוית ביתה שכך כתוב כל כבודה בת מלך פנימה].

ג. אשה שצריכה לדבר עם איש זר, כגון במקומות עבודה, תדבר רק מה שחייבת. ואפילו טלפנית, לא תוסיף משפטי חיבה וכיו"ב.

ד. הגם שיש מקילים בשמיעת קול אשה ממכשיר הקלטה באופן שאין

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו
במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות
הערות וצייונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה
מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

מולין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה רא חזרתא

חזרתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מילתא דפליאה

השמחה בחג הסוכות משפיע פרנסה לכל השנה

ללבוש' (לעיל כח כ), ועל כן בחג הסוכות זמן שמחתנו שהוא כנגד יעקב אבינו אכן הקדוש ברוך הוא ברחמי וחסדיו המרובים מזמין פרנסה ברווח ושפע טוב לזרעו של יעקב.

מידת התפארת של יעקב אבינו מכריע לטוב ומשפיע פרנסה

והנה מידתו של יעקב אבינו מדת התפארת שהוא קו הממוצע, והוא מכריע בין מידת החסד של אברהם אבינו למידת הגבורה של יצחק אבינו, ועל שם זה נקרא בפסוק 'איש תם', אי"ש ראשי תיבות י"מין ש"מאל א'מצע, שהוא כולל את כל האבות הקדושים, ובתיבת אי"ש שעולה בגימטריא אמצע ימ"ן נרמז שהאמצעי נוטה לצד הימין להכריע לטוב כמו שכתב באמרי נועם (תולדות ד"ה בפסוק מכרה כיום), ולכן מאז ומתמיד בזכות יעקב אבינו נשפע משמי מרום שפע טוב.

שרו של עשו נלחם נגד שמות הפרנסה

ומבואר בזוהר (וישלח קעא). שבמיוחד על הדבר הזה נלחם שרו של עשו כשפגם בירך יעקב ונגע בגיד הנשה, שהיתה עיקר כוונת השר לפגום בחינת הרגלים שהם תומכי אורייתא ולקלקל פרנסת ישראל, וכדרכו בקודש רמזו האמרי נועם (ריש פרשת ויחי) בפסוק (שם לב כה) 'ויאבק איש עמו', כאשר איש עמו עם הכולל עולה חת"ך, ולא עוד אלא גם 'ותקע כף ירך יעקב' (שם פסוק כו), 'יעקב' עולה בגימטריא ב' השמות פא"י סא"ל, ומכאן שכל כוונתו ללחום נגד שמות הפרנסה.

רמז בברכת 'פרנסה ברווח'

גם מה שרגיל בפי העולם לברך איש את רעהו בברכת 'פרנסה ברווח', המתיק הרה"ק ר' יוסף מקאסאן ע"ה (בני שלשים וילקט יוסף אות קד) בדרך רמז, כי כשהפרנסה מתרחבת דהיינו שכותבים פרנסה במילוי כזה פ"א רי"ש נו"ן סמ"ך ה"א, המילוי לבד בלי הראשי תיבות עולה בגימטריא שם הפרנסה חת"ך. ולא זו בלבד אלא גם ברו"ח נוטריקון ב' רו"ח, ב' פעמים רו"ח בגימטריא חת"ך.

עצה טובה שלמדנו רבותינו כיצד בידינו להמשיך ההשפעה, כאשר אמר הרה"ק רבי ברוך ממעזיב' ע"ה שעצבות מקלקלת את הפרנסה, ולכן יראה כל אדם שיהיה בשמחה. ונרמז הדבר בתורה, שסופי תיבות 'והיית א'ך שמ'ח' (דברים טז, טז) הם 'חת"ך', שהוא השר הגדול של פרנסה.

בכלל דברי הרבי ר' ברוך ע"ה ניתן לומר, שדווקא משבעת ימי הסוכות נמשך פרנסה לכל השנה על ידי שם חת"ך, מאחר שימים אלו הם זמן שמחתנו, שנצטוונו עליהם בתורה הקדושה שלש פעמים לשמוח בכל שבעת הימים, ומזה נלמד גם אנחנו לתמיד שהדרך להמשיך השפע הטוב ממרום הוא על ידי שהאדם בשמחה.

ואפשר להוסיף עוד רמז לענין הפרנסה הנשפע בחג הסוכות, דכתיב (תהלים טז יא) 'תודיעני אורח חיים, שובע שמחות את פניך, נעימות בימינך נצח', ובמדרש (ויק"ר ל ב) דרשו פסוק זה על חג הסוכות, אל תקרי 'שובע' אלא שבע שמחות, והכוונה לשבע מצות שבחג, ד' מינין שבלולב, וסוכה, וחגיגה, ושמחה. והנה הרה"ק ר' יוסף מקאסאן ע"ה כתב, שסופי תיבות 'נעימות בימינך נצח' הם חת"ך, וכן האותיות הקודמות בלי הסופי תיבות שהם נעימ'ו בימינ' נ"צ בגימטריא חת"ך. ואין זה אלא ללמד שהשמחה בימי הסוכות משפיעה וממשיכה שפע טוב ופרנסה טובה על כל העולם על ידי השר הממונה חת"ך.

השפעת הפרנסה בחג הסוכות בזכות

יעקב אבינו

יסוד ענין הפרנסה הנשפע בחג הסוכות נראה לבאר על פי דברי הטור (או"ח סי' תיז) ששלשת הרגלים הם נגד שלשה אבות, פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק, וחג הסוכות כנגד יעקב אבינו. והלוא מצינו בתורה הקדושה שיעקב אבינו ע"ה התפלל על הפרנסה, באמרו 'ונתן לי לחם לאכול ובגד

הכנה למצוה גדולה מהמצוה עצמה

יום ראשון של חג הסוכות - 'ראשון לחשבון עוונות'

בכל מצוה ומצוה, גדולה היא ההכנה למצוה עוד יותר מהמצוה עצמה. כך מוכח מדברי הגמרא (יומא כד:) שהדלקת המנורה אינה נקראת עבודה, אך הטבת הנרות עבודה היא ויש לעשותה רק ע"י כהן (ראה רמב"ם ביאת מקדש פ"ט ה"ה, ז), והכיצד יתכן כזאת, שעצם המצוה דהיינו הדלקת המנורה כשרה זו, אך ההכנה למצוה בהטבת הנרות פסולה בזר, הרי לנו מפורש שהכנה למצוה גדולה אף מהמצוה עצמה.

עוד מצינו בספרים הקדושים על שנקרא יום ראשון של חג הסוכות 'ראשון לחשבון עוונות' וזאת לאחר שבארבעת הימים שלאחר יום כיפור כתב בטור (או"ח סי' תקפא): במוצאי יום הכיפורים עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עוונות, לכך קורא יום טוב ראשון 'ראשון לחשבון עוונות'. והקשה הט"ז כיצד בהכנה למצוה אין עושים עבירות וכשמגיעה המצוה עצמה ביום טוב ראשון של סוכות אז הוא ראשון לחשבון עוונות.

אלא, כי אכן זו כוחה של הכנה למצוה, שכאשר מתכווננים למצוה אין מקום לחטאים עוד יותר מזמן המצוה עצמה, וכלשון הרה"ק בעל שפת אמת ע"ה (האזינו תרל"ד ד"ה בטור): אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והצלה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. ומבאר שני טעמים בדבר: האחד, כי עשיית המצוה היא רק לשעה וההכנה היא לעולם. ועוד, כי מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה. אבל הרצון והכנה להמצוה הוא לעשותו כרצונו יתברך, ולזאת ההכנה והשמחה לבוא להמצוה חשוב מאוד.

וכאן מוסיף השפת אמת לימוד גדול: ויש לדון קל וחומר ממה שאמרו ז"ל (יומא כט.) הרהורי עבירה קשים מעבירה, כל שכן מדה טובה הרהורי מצוה, שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת ה' יתברך טובים מהמצוה ושומרים האדם וע"י זה אין עושין עוונות.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כפי ההדרגה בעבודתו זוכה להתעלות יתירה במועדים

את ה' גם במעשה, וכך יוסיף לטפס במעלות העבודה עד שיבוא אל השלימות. הרעב למאור התורה מרגילים אותו מעט מעט

כן כשמגיע האדם להתמסר לעסק התורה, יתעלה מן הקל אל הכבד, וכמו שאמרו חז"ל (יומא פג.) מי שאחזו בולמוס, והוא חולי הבא מחמת רעבון ועיניו כהות, והוא מסוכן למות מחמת חוליו, מאכילים אותו אפילו מאכלות אסורות, ומתחילים להאכילו מאיסורים קלים תחילה, עד שיאורו עיניו. ופירש **החתם סופר** (דרשות ח"ג עמו' מ ד"ה גם) שעיקר הרעב הוא לדברי תורה כמו שכתוב (עמוס ח יא) 'לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", והוא רמז על הרעב וצמא לתורה אשר עיניו כהות מראות האמת, וכשהוא שב בתשובה צריכים להאכילו מלחמה של תורה עד שיאורו עיניו. ומאכילים אותו מן הקל הקל תחילה, והוא רמז שלא יכבידו עליו בבת אחת בדרכי התשובה, כי לא יהיה בו כוח להתמיד בכך, אלא ילמדו אותו להתחיל בדברים הקלים, ולאט לאט יוכל להוסיף עוד בעבודת ה', עד שיתרפא ויאורו עיניו במאור התורה.

נאמנה להתעלות מעט מעט בעבודת השי"ת, ועל ידי שמקדש את עצמו כפי ערך מדרגתו יזכה שיושפע עליו מן השמים שפע קדושה, ויוכל אחר כך לקבל על עצמו להתנהג בפרישות יתירה. כמו שאמרו (שבת לא.) על נכרי שבא לפני שמאי כדי שיגיייר אותו כשהוא עומד על רגל אחת, וביאר **בבניה לעתים** (דרוש סח) שהיה הנכרי רוצה להיטיב דרכיו בפעם אחת, ודחה אותו שמאי הזקן כי אין זו הדרך הנכונה, אלא מעט מעט ייטיב דרכיו ומעשיו כדי שיתקיים בידו.

ממחשבה יתעלה לדיבור ומדיבור למעשה

וזהו שכתוב (דברים ל יא-יד) 'כי המצוה הזאת וגו' לא נפלאה היא ממך וגו', לא בשמים היא וגו' ולא מעבר לים וגו', כי קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך לעשותו, והזכיר כאן שלושה עניינים, 'בפין' 'בלבבך' ו'לעשותו', והם מחשבה דיבור ומעשה, שתחילה יעבוד את ה' במחשבתו שיהיה רצונו חזק לעבודתו יתברך, ואחר כך יוסיף גם לעבוד את ה' בדיבוריו, עד שיוסיף חוזק ואומץ לעבוד

וְשִׁמְחָתָ בְּחֻגָּהּ... וְהֵייתָ אֶךְ שִׂמְחָה (דברים טז, יד-טו)

בכל זמני התעלות כמועדים וימים טובים ישגיח בעצמו להתעלות רק כפי דרגתו, כמו שנרמז בלשון הכתוב (דברים טז טו) 'והיית אך שמח' שבא לרבות ליל יום טוב האחרון לשמחה (סוכה מח.), ולכאורה קשה הרי כל 'אך' לשון מיעוט הוא והיאך דרשו כאן שבא 'לרבות' יו"ט אחרון. אלא הכוונה היא, שיום טוב הוא זמן עליה והתרוממות, אבל צריך להיזהר שלא לצאת חוץ למדרגתו, ועל זה בא הרמז בלשון 'אך' שהוא מיעוט שלא להתעלות יותר ממעלתו, ועל ידי כן יהיה לעבודתו קיום ויזכה לרבות גם את ליל יום טוב האחרון לשמחה.

דרך התשובה תהיה גם כן בהדרגה

וכן בבוא האדם לשוב בתשובה צריך להיזהר שיהיו מעשיו בהדרגה, שכן כתוב (איוב ח ז) 'והיה ראשיתך מצער', ועל ידי כן 'ואחריתך יסגה מאוד', כי אי אפשר לאדם מגושם ובעל תאוה להתעלות פתאום למדרגה גבוהה בעבודת השי"ת, אלא יתאמץ תחילה בעבודה ובהשתדלות

ברכת משה רבינו לישראל בכח התורה

מקרה, דהיינו, לא רק ציווי מונח כאן, אלא הוראת העתיד שכן יהיה. הרי זה כמו 'רבי' המברך את תלמידיו 'ברוכים תהיו', כך כביכול הקב"ה פונה אלינו ואומר לנו 'אני מברך אתכם שתהיו קדושים'. וכן כתוב בברכת משה רבינו לבני ישראל **וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל**, וביארו צדיקים ע"ה, שזאת היא הברכה שבירך משה רבינו את ישראל - שיהיו 'איש האלקים' כמותו שיתעלו אף הם להיות קדושים ומזוכים כאיש האלקים הדבוק ביוצרו בכל רגע ורגע.

הזה תאריכו ימים על האדמה' 'בדבר הזה' עם התיבות בגימטריא 'ברכה', כי כל הברכה היא בכח דברי תורה.

משה רבינו נתן כח לכל ישראל להיות קדושים בבחינת איש האלקים

שמעתי ממור' **אבי ע"ה** ביאור על הפסוק (ויקרא יט ב) 'קדושים תהיו', שלכאורה היה צריך לומר 'היו קדושים' שהרי זה ציווי. אך הוא הדבר שבאה תורה ללמדנו כי הקב"ה אומר שאתם תהיו קדושים בכל

וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ (לג א).

ברכתו של משה רבינו ע"ה לבני ישראל היתה בזכות התורה הקדושה שנתן להם לישראל, וכן מבואר במדרש (ב"ר ק יב) שנאמרו ברכותיו של משה בלשון 'זאת' 'וזאת הברכה', לרמז שהם באים בזכות התורה שנאמר בה (לעיל ד מד) 'וזאת התורה'. ורמז נוסף הובא **בבעל הטורים** 'וזאת הברכה' בגימטריא 'זו היא התורה', כי בזכות התורה בירך אותם משה. וכן יש להוסיף רמז בפסוק (לעיל לב מז) 'ובדבר

פטירת משה רבינו כחוקה בלי טעם

תוספת מעלה בשעת מיתתו, ולכן היתה מיתתו כגזירה שאין בה טעם. ולכן נאמר בו **וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב על פי ה'**, שהיתה מיתתו על פי ה' כגזירה וחוקה שאין לה טעם אלא בדבר ה', 'ולא ידע איש את קבורתו', שגם הטעם למיתה ולקבורה שלו לא נודע לשום אדם אלא היה הכל בדבר ה'.

מהעולם, וזהו טעם מעולה לגזירת המיתה על כל באי עולם, כדי שלכל הפחות יזכו לראיית השכינה עובר למיתתם, אבל אצל משה רבינו ע"ה אין טעם ומיתה שנגזרה עליו, כי כבר בעודו בחיים היה זוכה 'לומר' ולא בחידות ותמונת ה' יביט' (במדבר יב ח), וכל דבריו היו נדמים לשומעים אותם כאילו הם כתובים ממש בתורה, ולא היתה בו שום

וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וְגו'. וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה (לד ה-ו).

זכה משה רבינו ע"ה למדרגה גדולה ומעולה שלא זכה לה שום ילוד אשה, ובעודו בחייו בעולם הזה היה מדבר עם הקב"ה כדבר איש אל רעהו, וזו מדרגה גבוהה שלא זכה לה שום נביא בלעדיו. שאר בני אדם אין זוכים לראות פני השכינה כי אם בשעת הסתלקותם

קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד

בשלימות בתורה ומצוות ומעשים טובים, כמו שממשיך ואומר (שם) 'לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי', ומטעם זה היה חשוב לו לדעת קצו ומדת ימיו כפי שביקש (שם לט ה) 'הודיעני ה' קיצו, ומדת ימי מה היא', שהכפל לשון מורה על רצונו לדעת מתי יהיה 'קץ' חייו, ובנוסף לזה רצה לדעת מידת ימיו המדויקת בכדי לדעת כמה מוטל עליו לעשות ולהשלים מדי יום ביומו, ואכן העיד הכתוב (מלכים א' א א) 'והמלך דוד זקן בא בימים', שמילא את דפי ספרו בתורה ומצוות וקיום רצון השם יתברך, והשלים את כל ימי חייו ותכליתו בעולם הזה בשלימות, וכדרך שפירש **בזוהר** על הפסוק (בראשית כד א) 'ואברהם זקן בא בימים', שבא יחד עם כל ימיו, והביא איתו את כל הימים בשלימות מלאים במעשים טובים ולא החסיר אפילו יום אחד, וכך צריך כל אדם לשאוף ולמלאות ימי חייו בשלימות, ואז יוכל לבוא לעולם העליון ובידו ספר ימי חייו עם דפים מלאים במצוות ומעשים טובים.

עבודה מיוחדת לכל יום ויום

והנה, העובד ה' יתברך בהתחדשות בכל יום בבחינת 'מאורסה' הנ"ל הרי הוא נמצא תמיד בהתחדשות, ומיום ליום עולה ממדרגה למדרגה ומייחד יחוד חדש בכל יום בעבודתו, וכנגדו גם הקדוש ברוך הוא מקיים מה שכתוב (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו', ומשפיע בכל יום ביומו כל בחינת שפע וברכה וחיות לכל העולמות, ועל זה נאמר (שם סח כ) 'ברוך ה' יום יום', ואמרו חז"ל (ברכות מ). כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, והכוונה כמו שפירשו בספרים הקדושים להמשיך בכל יום הברכות וההשפעות המיוחדים לאותו היום, כי כל יום ויום יש לו צינור מיוחד והשפעה מיוחדת, ובכל יום מתחדשת העבודה מיום אתמול כי יעבור, כי בכל יום מתלקטים ומתעלים בירורין חדשים וניצוצות קדושה אחרים, בירורין שלא נתבררו ביום אתמול ולא יתבררו ביום מחר.

האחד שעל ידי היגיעה יכול כל אחד מישראל למצוא בתורה לפי השגתו, והוא בחינת 'מאורסה' ההתקרבות שבא על ידי פעולות האדם ויגיעתו בתורה, ועל הבחינה הזאת נאמר (אבות פ"ב מ"ב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך'. אך יש עוד סגולה בתורה והיא ששיגור חכמים ראשי הדורות מה שאי אפשר להשיג על פי שכל אנושי, וזהו בחינת 'מורשה' שניתן לנו מסיני בלי יגיעה כמו נחלה שאין לה הפסק (ר"ה יב:), אבל לכללות ישראל נאמר 'מורשה קהלת יעקב', ואף על פי כן על ידי שזוכה האדם להכניס עצמו תוך כלל ישראל, הוא זוכה לחלק הירושה גם כן.

כל יהודי מחבר ספר ממעשי ימי חייו והנה בבחינת 'מאורסה' תואמים הדברים שנאמרו בספרן של צדיקים כי כל יהודי כותב במעשיו ספר תורה, כמו שנרמז בדברי המדרש (ב"ר כד ז) 'זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם' וגו' (בראשית ה א), בן עזאי אומר זה כלל גדול בתורה, שלכאורה יש להבין איזה כלל גדול בתורה טמון בפסוק זה. אך כתוב בתהלים (מ ח-ט) 'אז אמרתי, הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי, לעשות רצונך אלהי חפצתי, ותורתך בתוך מעי', וכוונת דוד המלך ע"ה לומר שכל איש ישראל במשך ימי חייו מחבר ספר, שתחילת הספר היא יום לידתו בעולם הזה וסיום הספר הוא יום פטירתו, וכל יום ויום מימי חייו הוא עוד דף בספרו שבו חורט האדם את מעשיו, ועם הספר הזה באים לפני כסא הכבוד אחר פטירתו, ועל זה אמר 'הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי', וזהו 'זה ספר תולדות אדם', ועל זה אמר בן עזאי זה כלל גדול בתורה, שצריך כל איש ישראל לזכור תמיד כי כל מעשיו ותולדותיו נכתבים על הספר.

דוד המלך ע"ה תיקן והביא עמו כל ימיו בשלמות

בגלל שהחשיב דוד מלך ישראל עבודת כל יום ויום בנפרד, לכן היתה שאיפתו במשך כל ימי חייו למלאות את הימים

שיש וישמחו בשמחת תורה. והנה מבואר בזוהר הקדוש (אחרי עג.) שהקב"ה והתורה וישראל אחד הם, ונראה מזה שכפי התקשרות בני ישראל בתורה הקדושה כך נתחזק הקשר בינם לקדוש ברוך הוא, וכך מבואר במדרש (שמו"ר לג א) כביכול הקדוש ברוך הוא נמכר לישראל עם התורה, ולכן בכל מקום שעוסקים בתורה יש השראת השכינה, ועל העוסק בתורה נאמר (הושע יא ט) 'בקרבך קדוש', ובני ישראל בעצמם הם בבחינת 'היכל ה' המה' (ירמיה ז ד), ומתקיים בהם 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה ח), ועליהם נאמר (לעיל לב ט) 'כי חלק ה' עמו', וגם על ידי זה זוכה להיות נקרא בן למקום.

חיבור בני ישראל אל התורה בבחי' מאורסה

החיבור הנעשה בין ישראל להקדוש ברוך הוא על ידי התורה הוא כעין יחוד חתן וכלה, כמו שדרשו חז"ל (פסחים מט:). על פסוק זה 'תורה צויה לנו משה מורשה', אל תקרי מורשה אלא מאורסה, והדימוי לאירוסין כי היא שמחה חדשה ביחוד חתן וכלה שעדיין לא נזדווגו מעולם, וכן תמיד צריך האדם ללמוד תורה בשמחה ובהתחדשות כאילו היום ניתנה, ועל ידי זה מייחד את עצמו עם הקב"ה בכל יום ביחוד חדש, שהרי הקדוש ברוך הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ובכלל היחידוש הזה מחדש הקב"ה גם את התורה בכל יום, כי התורה נקראת 'מעשה בראשית' שעל ידה נבראו כל העולמות, והקדוש ברוך הוא מחדש הלכות בכל יום, ונמצא שאין לך יום שהוא דומה לחבירו ובכל יום הוא התדבקות והתקרבות בתורה חדשה, ויחוד של היום עדיין לא היה מעולם, ומי שלומד תורה כך הוא תמיד בבחינת 'מאורסה'.

בחי' ירושה ובחי' מאורסה - ההבדל ביניהם

בעצם ההבדל בין מורשה למאורסה, מבאר **בשפת אמת** (נשא תרל"ז ד"ה באבות) שהגם שהתורה ניתנה לכלל ישראל, אמנם יש שני ענינים בתורה,

וכבר העיד הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל
על הספר באמרו כי הוא "הספר המופלא
ביותר על ל"ט מלאכות שבת"

מגן אבות

לרבינו הקדוש
רבי מרדכי בנעט
זיע"א
על ל"ט מלאכות
וסוגיותיהם

עם ביאורים וציורים
ועם הגהות בנוסח
רבי ישעיה בנעט זל"ה
ועם תולדות
וקורות חיי המחבר

היהם שולח הודיה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

מצוות שמחה ביום טוב ובלילה הראשון

מצוות שמחת יום טוב בזביחת שלמים

ולברר כיצד היא הדרך לשמח ביום טוב, דרשו חז"ל (פסחים קט). מהנאמר בהר גריזים והר עיבל 'וּבְחַתְּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ' (שם כו, ז), שעיקר מצוות שמחה היא להביא קרבן שלמי שמחה ואכילת בשר הקרבן, וכן פסק הרמב"ם (הלכות חגיגה פ"א, הל"א, ובספר המצוות, מצוות עשה נד) זה לשונו: 'והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הנקראים שלמי שמחת חגיגה, שנאמר: "וּבְחַתְּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשָׂמַחְתָּ וגו', ואף פסוק זה אינו אמור לעניין יום טוב אלא לעניין המצווה לכתוב את כל דברי התורה על האבנים בהר עיבל, כתבו רש"י (סוכה מב: ד"ה והשמחה) ותוספות (פסחים קט, ד"ה וזאת שמחתם) ד'משום דהאבן כתוב וזאת שמחתם, שכבר למדנו מכאן למדו שבכל מקום שכתוב 'ושמחת' הכוונה לזביחת קרבן שלמים.

עוד דרשו חז"ל מהפסוק 'ושמחת בחגך' (חגיגה ת). 'לרבות כל מיני שמחות לשמחה', שלמצוות השמחה אין צריכים להקריב דווקא קרבנות מיוחדים, ויוצאים ידי חובה באכילה של כל הקרבנות, אמנם באכילת קורבן העוף או מנחתו אין יוצאים, כי הם אינם ראויים לקרבן חגיגה, ורב אשי ביאר משום שאין בהם שמחה. וביארו התוספות (ד"ה ושמחת בחגך), שדרשו כן מיתור הפסוק, שכבר למדנו מצוות שמחת יום טוב גם בחג הפסח וגם בחג הסוכות ב'היקש' ממה שנאמר בחג השבועות (ספרי ראה פ"סקא קלט), ומכך שחזרה התורה לכתוב גם בסוכות דרשו 'לרבות כל מיני שמחות לשמחה'.

ונחלקו האחרונים בגדר חובת שלמי שמחה: יש אומרים כפשוטו הסוגיא שעיקר המצווה היא אכילת בשר השלמים, וחובת הבאה אינו אלא הדרך שיהיה לו בשר לאכול, ואכן יוצא ידי חובתו גם כשאוכל קרבן של חבירו, או מכל קורבן אחר. (כן כתבו בטורי אבן ראש השנה ז: ד"ה ולברר, וכן משמע בטורי אבן חגיגה ז: ד"ה ג' מצות: ובחזון איש סימן קט, מסכת פסחים ע"ג). אבל יש אומרים שעוד יש חובת בפני עצמו להביא קרבן שלמי שמחה פעם אחת ביום טוב, מלבד מצוות אכילת בשר הקדשים לשמחה בכל ימי החג, (כן כתבו בצ"ח חגיגה ז: ד"ה ועל התמימה הראשונה, ובנהגות ברור טעם על הסוגיא חגיגה שם ד"ה באבני מילואים יע"ש).

מצוות שמחת יום טוב בזמן בית המקדש ובזמן הזה

אמרו בגמרא (פסחים קט). תנו רבנן: חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך, במה משמחם, ב"ן. רבי יהודה אומר, אנשים בראוי להם, ונשים בראוי להן, אנשים בראוי להם ב"ן. המשך בעמ' ב'

ולא אעלה ועלות לה' חנם. ובוזרה הקדוש הזהיר בזה (חיי אדם כלל סו סט"ז).¹ וכתבו האחרונים כי אין אדם האתרוג שקיבל במתנה נאה יותר מהאתרוג שרכש בכסף מלא, יש להעדיף את האתרוג שקנה על פני האתרוג שקיבלו חינם.²

סוכה במקום הומה אדם

האם אפשר לברך בסוכות הממוקמות על יד חנויות מזון ברחובה של עיר, וזאת משום שאנשים מתביישים לישון בסוכה זו, וכתב הרמ"א (סימן תרמ ט"ד) שאין יוצאים ידי חובה בסוכה שאינה ראויה לשינה כעין דירה: תשובת מורנו הרב שליט"א:

למעשה נוהגים להקל ואפשר לברך שם.³

נטילת לולב לפני ברכת התורה

נוהגים לקום לנטילת לולב ביום הראשון עם הג' החמה, האם

הלכה למעשה

משולחן מורנו הרב שליט"א

עדיפות לקיים מצוות ארבעה מינים שנקנו בכסף

קניית אתרוג מהודר בעשרת ימי תשובה, ולאחר יום כיפור הודיעו בכולם בו אני לומד כי ייתן לכל אברך אתרוג לכבוד החג: האתרוג שקיבלתי הינו יפה וגידולו נאה יותר מהאתרוג שקניתי, כעת שאטלי על איזה אתרוג עדיף לברך, האם על האתרוג המהודר, או על האתרוג שקניתי וזאת משום שכידוע יש עניין לשלם כסף על קיום המצוות:

תשובת מורנו הרב שליט"א:

כתבו המקובלים שלא יעשה מצוה בחנם אלא יקנה אותה בשכר שלם, כמו שכתוב (שמואל ב כ"ד) ויאמר דוד לארונה וגו'.

1 כתב בספר חרדים (הקדמה ד"ה התנאי ה"ז): שלא יעשה המצוה בחנם אלא יקנה אותה בשכר שלם ולא יקפיד כולל כדי להעביר רוח הטומאה כדאיתא בזה"ק (פרשת תרומה) וכן לשונו: ויקח לו מאן דבעי לאשתדל במצוה ולאשתדל ביה בקוב"ה, אצטרף דלא ישתדל ביה בריקניא ובמגנא, עד כאן לשונו. ובשער המצוות למהר"ח ויטאל (פרשת עקב) כתב על תא"י הק': "ובענין הצדקה והמוצא, אל היה קצמן כלל, וכמסיל בענין ההבדלה שמבדילים בבית הכנסת שנתן ארבעה פרחים זה לצדקה, כדי שיטונו לו להביא יין להבדלה הנזכר משלם. גם כשהיה קונה איזה מצוה, כגון תפילין, או אתרוג, לא היה מקפיד לדעת כמה יתן במצוה הזאת, אלא היה פורע כל מה שהיו שואלים לו בפעם (השנייה) והיה אומר למוכר, הרי המעות לפניך, קח כל מה שתרצה, וכמ"ש בזה"ק בפרשת תרומה (דף קכב), והדברים מובאים גם בכף החיים (סימן תד וקס"ג) והגרי"ק בעל בני ישיבך כתב דע"פ דברי הו"ק' נהגו אנשי מעשה להקפיד ולשלם גם כאשר היו מכבדים אותם בחנם, וכ"כ בספר מגיד תעלומה (ברכות דף ט:) ידידתי מאנשי מעשה שאפילו היו מכבדים אותן באיה כיבוד בספר תורה ובתיה הכנסת היו נוהגין לצדקה בכדי שלא תהיה המצוה נכבדת. ובספר נוהג צאנז יוסף (דף ע"ה) הפליג בזה מאוד, והוציא ללמוד מדברי הזהר דמי שקיבל אתרוג או שאר חפצי מצוה או שאר חפצי מצוה חנם אין ספק, שילא יברך על המצווה, (הביאורו וזאת פלאי! בספר מועד לכל חי סימן כז את זכר וכן החיים סימן תרמט סק"ד) אך כבר תמה עליו בשדי חמד

(מערכת מ"ס כלל קצ) דעך כאן לא אמרו אלא לכתחילה ולא כנטל ברכה. 2 כתב בשו"ת חות יאיר (סימן רלב) עדיף לקנות קמה למצות מצוה ויין לארבע כוסות ולקידוש מלקבל חנם, אף על פי דוד שנעלה לו לדורון עדיף וטוב יותר, מכל מקום טפי הידור ודקדוק מצוה היה אם קונה הדבר מכיסו ולא היה מסיטרא דחנם, ואף דמסיטרא מלוא יש לנו דבר ראיה מהוה"ק. וכן כתב בהרן אש ח"י בספרו שו"ת תורה לשמה (סימן א) שאם אדם קנה אתרוג ואח"כ שלחו לו במתנה אתרוג יותר מהודר, לפי דברי הו"ק' נראה שהמעלה באתרוג שישלם עליו עדיפה יותר ממעלת המהודר ויברך עליו, וגם הענינועים של ההלל וההקפדות יעשה בו, ואחר כך יעניע גם באתרוג המהודר, וכל זה לעצמו, ואם אדם לאחרים שרצה ליתן להם במתנה על מנת להחזיר, ודאי אותו המהודר עדיף. ומבואר, שאף שהתורה אמרה 'פר עץ הדר', וכן דרשו חז"ל, זה קלי ואנה"ל התנאה לפנינו במצווה, מכל מקום התורה מעדיפה שאדם יעשה את המצוה בממונו, מאשר יהיה על השבון חבירו, כלומר, ממחנות, שמקבל. בשאדם משקיע במצווה היתן שלו, והמאמץ בשמים נחשב יותר. שיש עניין ביופי והידור, אבל לא על חשבון העיקר שהוא המאמץ מצד החלוקה, הוי"פ זה תוספת. ובפרט שעל פי הו"ק' שיש עניין גדול לשלם משום שהיטיב אחרת נקרא חנם וכו'. ויתכן עצה טובה שיתן את האתרוג במתנה ממורה לחבירו, ואחר כך יקנהו ממנו בכסף, ויברך בזה. 3 במשנה ברורה (פס"ק) הביא שיש מאחרונים שחולקין על

4 במשנה ברורה (סימן מס סק"ד) כתב שמוטב לעשות מצוה לפני ברכת התורה. ובביבוי יעקב (סימן תרמט סק"א) כתב שיש לברך קודם נטילת לולב, והגר"מ מ"קוטנא צריכים ברכה למפרע וכשהם חוזרים צריכים ברכה לכתחילה, וכתב הרמ"א שם דאם הניח מקצת חברים אין צריך לברך שוב, וכן אם היה בדעתו להמשיך במקום אחר לא מקרי שינוי מקום, ובתנאי ששני המקומות בבית אחד, ומבאר המש"ב (שם סק"ה) אדפלו אם עובר מחדר אחד אל תחת נד אחד ובאותו בית מותר אם היה בדעתו. וכתב בספר ירחי חלה (סוכה א' סימן פה) בשם הגר"ן קרליץ שסבוכה אם נכנס לביתו בודאי חייב לברך שוב על המשקה שכנסנו להמשיך לשלשום בסוכה, מכיון שזה נחשב שעובר מבית לבית, ואם הניח מקצת חברים בסוכה אינו צריך לברך ששחזר לסוכה בדברי הרמ"א לעיל. ואין לו ברכה לבטלה אלא אדרבה, כל זה מצטרף למאה ברכות. וכן מובא בשם הגרי"ש אלישיב (בפסקי שמוע"ת סוכה עמוד קט) שאין לו ברכה לבטלה. ובספר שמירת שבת הלהלכה (פרק נד הנהגה לז) דנראה שאם היתן עשה והסוכה הלאה מוקף גדר, כך שהכל כמו רשות אחת, דבכה"ג הוא דומה למדור אחד, דכל שמוקף מחיצות חשיב כמו מקום אחד.

ונשים במאי, תני רב יוסף בבבלי בבבגי צבעונין, בארץ ישראל בבגדי פשתן מוגהצין. רבי יהודה בן בתירא אומר, בזמן שביט המקדש קיים אין שמחה אלכוהול, בבשר, שנאמר 'איתא שמחה ואכלת שם שמחת לפני' ה' אליה, ועכשיו שאין בית המקדש קיים, אין שמחה אלא ביין, שנאמר 'ויין ישמח לבב אנוש' (תהלים קט טו).

והנה שיטת התוספות (מועד קטן יד: ד"ה עשה) שבזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואי אפשר להקריב שלמי שמחה, אין חיוב מצוות שמחה אלא מדרבנן, אמנם דעת רוב הראשונים והאחרונים שגם בזמן הזה נהגת מצוות שמחת יום טוב מן התורה ויש לעשות פעולות המביאות את האדם לשמחה, וכמבואר בדברי הרמב"ם שכתב (הלכות יום טוב פ"ו הלכה ז'-ח): 'לחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושתיין יין שאין האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבאירין בהלכות חגיגה, יש בכלל אותה שמחה לשמחה הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו, כיצד הקטנים נותן להם קליית אוגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושתיין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין'. ומבואר שבכלל מצות השמחה גם לשמחה כל אחד כראוי לו. וכן כתב בספר 'החנינו' (מצות תפח), ועוד סיים שם בפירושו שמצוה זו נהגת גם בזמן הזה, וזה לשונו: 'נהגת מצוה זו וכל הנלוים נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושתיין יין שאין המקדש', בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר על זה ואינו משמח עצמו ובני ביתו והנענים כפי יכולתו לשם מצות הרגל ביטל עשה זה'.

ובביאור שיטת הסוברים שאף בזמן הזה יש חיוב מן התורה בשאר מיני שמחות, אף שמבואר בכמה מקומות שאין יוצא ידי שמחה אלא בשלמים: כתב הרמב"ם 'אין יוצא ידי שמחה אלא בשלמים' (סוכה מב:). 'הא יתא שמחה בבשר של חולין או בשאר מיני שמחות כיון דלא אפשר בבשר שלמים, שלא אמרו שאין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המוכרח כל היתא דאפשר, אבל לא לעכב'. וכן כתב בר"ן (רי"ף סוכה כא. ד"ה והשמחה).

ובספר שאגת אריה (סימן סה ד"ה ונחזור לעניינו, הביא בשערי תשובה סימן תקטס ס"ד) לאחר שהאריך להוכיח כשיטת הסבורות שגם בזמן הזה החיוב הוא מן התורה, ומטעם זה אבילות נדחית בימינו טוב גם בזמן הזה, ביאר את מהות מצוות השמחה, שחייב דברים לשמחה על ידי מעשה פרטי כגון לאכול בשר או לשתות יין, ואינה דומה לשאר מצוות ששיות כל אדם הנשיר לא ירבה והולד לא ימעיט, אלא היא מצוות כללית של שמחה שמחוייב לשמחה ביום טוב בכל מיני שמחות שיכולת בידו לשמחה, כל אדם ואדם מחוייב לשמחה כפי יכולתו ולפי רוב עשרו, וכן האנשים בראוי להם ונשים בראוי להן, וכן את הקטנים יש לשמחם על ידי דברים המביאים להם שמחה.

והחיוב להביא שלמים הוא חיוב נוסף על כל שאר מיני שמחות, שכאשר יש יכולת בידו להביא שלמים ברגל חייב בכל נוסף על כל שאר מיני שמחות, אבל אם הוא טמא או בזמן הזה שאין אפשר בשלמים שמחה הרי הוא יוצא ידי חובתו בשאר מיני שמחות שיש יכולת בידו לקיימן, והובאו דבריהם במנחת חינוך (מצוה תפח ס"ב).

גדר השמחה שנצטוונו בה בחג

בספר הגדול עמק ברכה (לרבי אריה פומרבצ'ק זצ"ל, שמחת יום טוב אות ב) כתב לייסד: "דהא דאין שמחה אלא בבשר ויין ובגדי צבעונין לאו דמקיים בזה עירוב מצות שמחה, דחייב דברים אלו אינו אלא משום שהם מעוררים לשמחה, אבל עיקר מצות שמחה היא לשמחה בהשם כדאיתא במדרש רבה (שיר השירים פרק א) 'זה היום עשה השם נגילה ונשמחה בו, איני יודע את כל ביום או בו בהקב"ה, תלמוד לומר נגילה ונשמחה בו', כך, אין פסוק הרמב"ם (י"ט פ"ק ה הלכה ב) 'תלמוד אכול ושתה ושמח ברגל, לא ימשך ביין ובשחוק וקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה, שהשחוק וקלות ראש אינה שמחה אלא הוללות, ולא נצטוונו אלא על ידי שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, אלא למדת שהעבודה בשמחה ואי אפשר לעבוד השם לא מתוך שחוק וקלות ראש".

וכתב שיש לעיין: "אם אינא במצוה שמחת החג איזה גדר וגבול, דהא אינא מדרגות רבות ושונות בענין השמחה, וא"כ יש לעיין עד כמה חובתה מגיע. ונראה דהנה אינא בערכין (א) מבין לעיקר שירה מן התורה וכו', רב מתנא אמר מהכא תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, איזוהי עבודה שבשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה, ופירש רש"י אין אדם שר שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב. ולפי' נמצא דחייב שמחת החג הוא עד מדרגות שירה, דאיכא בה שמחה וטוב לבב, ונראה דהוה שכתב הרמב"ם (שם הלכה ז') חייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב עכ"ל, והיינו מדרגת שמחה של שירה".

חיוב שמחה בלילה הראשון

מדברי הגמרא נראה שאין חובת שמחה בלילה הראשון של יום טוב (סוכה מה: כ"ה גם פסחים ע"א), שכן איתא שם על דברי המשנה 'ההלל והשמחה שמונה: מנא הני מילי, דתנו רבנן, והיית אן שמח לרבות לילי יום טוב האחרון, או אינו אלא יום טוב הראשון, כשהוא אומר 'אך' חלק. מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון, מרבה אני לילי יום האחרון שיש שמחה לפניו, ומוציא אני לילי יום טוב הראשון, שאין שמחה לפניו, ופירש רש"י (י"ט הלכה ב) 'שלא ראוי לומר אינא צריכים לימוד משום שהם בכלל 'שבעת ימים' יומים אפילו לילות, ומאחר שריבתה התורה ליל שמיני שהוא טפל, קל וחומר היום שהוא עיקר שחייב בשמחה. (אמנם לשיטת תוספות בפסחים (שם) גם שאר הלילות התרבו מוהיית אן שמח עיי"ש).

וכן נקט בספר 'שאגת אריה' (סימן סח) שאין חיוב מצוות שמחה בלילה הראשון ברגלים מן התורה אלא מדרבנן, ותמה על הרי"ף (ברכות סוף פ"ב) שמשמע מדבריו שיש מצוות שמחה מן התורה גם בליל יום טוב הראשון, ומקשה עליו מהגמרא הנ"ל שנתמעט מצוות שמחה בלילה הראשון.

ובשערי תשובה (סימן תקטס ס"ד [*]) הביא את דעת השאגת אריה, וציין שמדברי המגן אברהם (סימן תקטס ס"ד) שכתב שלא לעשות נישואין בערב יום טוב ולעשות את המצוה בלילה משום שאין מעריבין שמחה בשמחה, מוכח שדעתו שיש מצוות שמחה גם בלילה הראשון, ובשער הציון (סימן תקטס ס"ט) הביא את דברי החמד משה (פ"ב) שדחה דברי המגן אברהם מטעם שמצוות עשה של שמחה אינה נהגת בלילה הראשון, ונראה שהוא נוטה להסכים עם דברי השאגת אריה, וסיים בשער הציון שעל פי זה אתי פסיר הכרעת הבית יוסף שאין להחמיר בזה, [ובמשנה ברורה (פ"ב) התייר בשעת הדחק לעשות נישואין בערב יום טוב גם מטעם שסעודה בלי נישואין אינו אסור אלא מדרבנן עיי"ש].

גם הרמב"ם השמיט מספרו הלכה זו שאין מצוות שמחה בלילה הראשון, ודמה בעל הגדול ביהודה בספרו צ"ח (פסחים ע"א) וכתב: 'והנה בינוני בדברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל ולא מצאתי בכל ספר ה"ד שום רמז מדברי הברייתא הוה שאינא מצוה לילה הראשון משמחה, לא בהלכות חגיגה ולא בהלכות יום טוב, והדבר תמוה שהשמיט דבר מפורש בברייתא בליל יום חולק, ולא ראיתי בזה נושא' כליו שהרגיש בזה, וכן התייר בחזון איש (אורח חיים סימן קטט מסכת חגיגה): 'ויש להעיר שהרי' לא הוזכר כל דין שמחה בלילה, ולא הוזכר לחלק בין ליל ראשון לשאר לילות'.

ובצ"ח כתב לחדש שאכן הרמב"ם לא פסק כדברי הברייתא הנ"ל, וביאר הטעם, משום שרוב אש"י בחגיגה (נ) חולק וסובר שהשוו שמחה והלל ובשניהם יש חובה גם בלילה הראשון, וסובר שמיעוט הכתוב 'אך שמח' אינו נדרש למעט ליל ראשון, רק כמו שדרשו בפסיקתא (ד"ב כהנא פ"י ט"ט) שבעולם הזה אין חובת השמחה בלילה לפי שהאדם דואג על מיתת בניו, ולכן השמיט הרמב"ם מההלכה הברייתא זו ודעתו להלכה שיש חובת שמחה בלילה הראשון, ואפילו בשלמי שמחה.

ומצאנו באחרונים דרך נוספת, כי אמנם נתמעט מצוות שמחה בלילה הראשון, אך שהמיעוט הוא רק לעניין קרבן שלמי שמחה, משום שצריך 'זביחה בשעת שמחה', ואין זבחים שלמים מערב יום טוב משום שאינו זמן שמחה, כמו שפירש"י דה"א 'ישחוט מערב יו"ט', אבל לשמחה בשאר מיני שמחה לא נתמעט וזה נוהג גם בלילה הראשון, כן כתב בשו"ת 'אבני נזר' (אורח חיים סימן תכ"ג) דהנה לדעת עולא אמר רבי אלעזר (פסחים ע"ג) מה שאין יוצא ידי חובת שמחה בשלמים ששחט בערב יום זהו משום 'דבעינן זביחה בשעת שמחה', וכתבו דהוה גופא הטעם שנתמעט שמחה בלילה הראשון, מפני שבבילי יום טוב אין לו במה ישמח דבעינן זביחה בשעת שמחה, ולפי זה אין לנו למעט רק לעניין חיוב שלמי שמח. וכתב באבני נזר: 'ואם תאמר כיון דמלך מקום ממעט ליל יום טוב ראשון משמחה, איך פסקת לקרא בסכנא חריפא לומר דממעט לחצאין, לא קשיא דה"א 'לא בא למעט רק מה שלמדין מקרא ד'זהיית שמח', והוה אמינא שקאי גם על ליל יום טוב ראשון על זה קאי אך למעט', אך לענין חיוב כסות נקיה ויין ישן בזמן הזה דמקרא ד'ושמחת בחגיך' לפינן לה, ושם לא כתיב אך חייב גם בלילי יום טוב ראשון כמו בשאר יום טוב. וכדברים האלה ממש כתב גם בחזון איש (סימן קטט). וכן הוא משמעות דיוק דברי השולחן ערוך הרב (סימן תקטס ט"ו) שכתב שכל ימי החג חייבים בשמחה, וזה לשונו: 'והוא שכל שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג וכן ביום טוב של עצרת חייב אדם להיות שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובניו ביתו וכל הנלוים אליו ושמחה זו היא מצות עשה מן התורה שנאמר ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך'.

וכן העלו לדינא גם בשו"ת מנחת ברוך (סימן עט להג"ר רבי ברוך לאווסקי אב"ד קרניק, דאח אחריו בחזון איש א"ח סימן לט) והג"ר מבריסק (טסנטיל סימן ט"ט), שיש חיוב מצוות שמחה מן התורה גם בלילה הראשון של יום טוב, ורק לגבי קרבן שלמים שחייב התמעט ליל יום טוב ראשון. וכן נראה כוונת המאירי (פסחים ע"א. ד"ה כ"ב מברכה סוכה מה. ד"ה אמר המחמיר). וכבר הוזכר לעיל מדברי השערי תשובה שגם מדברי המגן אברהם מבואר שסובר שיש חובת שמחה גם בלילה הראשון, ואם כן מצאנו שדעת רוב הפוסקים האחרונים שאין יש חובת שמחה גם בלילה הראשון.

ונודע דבריו של רבינו הגר"א (מובא בספר 'דברי שלום' להר"ק סטרופוב, עמוד לו) דמצוות שמחה יום טוב היא מצווה תמידית, ובכל רגע ורגע שהאדם בעצבות או בכעס ביום טוב או בחול המועד הרי הוא מבטל באותו רגע מצוות עשה של שמחה יום טוב, וכן יעורנו ה' לחוג את שמחת החג בלבב שלם, ונזכה למועדים ולרגלים שבמים בבניין עירך וששים בעבודתך.

להלכה:

א. לשיטת תוספות במועד קטן מצוות שמחת יום טוב היא רק על ידי הקריב שלמי שמחה, ולכן בזמן הזה אין המצווה אלא מדרבנן, אמנם דעת רוב הראשונים וכן נקטה הפוסקים להלכה שגם בזמן הזה יש חיוב מצוות עשה מן התורה לשמחה הכל מיני שמחה, אנשים ביין, ונשים בבגדים ותכשיטין, וקטנים בדברים המשמחים אותם. ב. לענין חובת שמחה בלילה הראשון של יום טוב, לדעת השאגת אריה והחמד משה אין חיוב בלילה הראשון רק מדרבנן, לדעת הצ"ח בשם הרמב"ם יש חיוב בלילה הראשון גם לאכול שלמי שמחה, אולם לדעת רוב הפוסקים אין חיוב לאכול שלמי שמחה בלילה הראשון, אבל יש חיוב מן התורה בשאר מיני שמחות גם בלילה הראשון.

בדין אכילה בסוכה בליל

יום טוב ראשון אחר חצות

ראובן התנדב לסעוד קשיש גלמוד ולשהות לצידו בבית החולים ביום טוב ראשון של חג הסוכות, ומתוך שהיה טורד סביב אותו חולה לסעדו ולסמכו משעה לפני כניסה החג ועד שעה מאוחרת בלילה, כשהוא דואג לסעודתו ולכל צרכיו, ורק לאחר שהזקן נרדם, התפנה לעשות קדוש ולערוך את סעודת החג; אולם בהיותו בשעון גילה לחרדתו כי השעה כבר אחת אחרי חצות, ומיד עלתה והטרידה אותו השאלה: הלא מצוות חיוב אכילה בסוכה בלילה הראשון נלמד מפסח, אם כן, שמה כמו שבבילי פסח יש לאכול את המצה - האפיקומן - עד חצות, גם בליל חג הסוכות חובה לאכול לפני חצות. בלית ברירה קידש על היין בלב כבוד ואכל את הסעודה, אולם מתוך הרגשת חמיצות, למחרת פרס את שאלתו לפני הרב, כדי לדעת האם יצא ידי חובתו:

תשובה:

חז"ל דרשו גזירה שווה, "חמשה עשר" - "חמשה עשר" שנאמרו בתורה בחג הפסח ובחג הסוכות, שכמו שבחג הפסח יש מצוה וחובה לאכול כזית מצה בלילה הראשון כך גם בחג הסוכות ישנה מצוה - חובה לאכול בסוכה לפחות כזית בלילה הראשון של החג. וכך נפסק להלכה בשולחן ערוך (תרי"ט סעיף ג, ע"י משנ"ב סק"ה).

אלא שהרמ"א בדרכי משה (אות ו') מביא בשם מהרי"ל ומהר"י וייל, כי אסור לאחר בליל א' דסוכות את האכילה אחרי חצות הלילה, כמו שאסור לאכול בליל הסדר את האפיקומן אחרי חצות (ש"ע אורח חיים ת"א. א. וראה ביה"ל שם ד"ה וראה), וכן פסק הרמ"א בשולחן ערוך (אורח חיים ט"ז סעיף ג).

בספר ביכורי יעקב (פסק"ב) מחדש, שבדיעבד, דהיינו אם לא אכל עד חצות, לא זו בלבד שמותר לאכול אחרי חצות אלא חובה היא, שהרי גם בליל הסדר, הרבה פוסקים כתבו שאפשר לאכול עד עלות השחר (ראה ב"ח תע"ז ד' שכן סברו גם הרי"ף והרמב"ם), ולפחות בשעת הדחק - בדיעבד, יש לסמוך עליהם. אולם המשנ"ב (פסק"ב), שמביא את דבריו להלכה, מוסיף ומדגיש שבאופן זה - שאוכל אחרי חצות, לא די באכילת כזית כדי לברך לישוב בסוכה (כמו נפסק לגבי שיעור אכילה חובה של הלילה הראשון), אלא צריך אכילה מרובה בשיעור יותר מכביצה, כמו השיעור המחוייב בברכה בשאר ימי הסוכות, שהרי יתכן שכבר עבר זמן חיוב האכילה של הלילה הראשון, שהוא עד חצות (כסתמו שולחן ערוך), ונמצא חייב בשיעור האכילה של שאר ימי החג, וכאמור בלי שיעור של יותר מכביצה לא יוצא ידי חובתו.

אמנם בספר אלף למטה (תרכ"ה ס"ח) חולק על כך וכותב, שמעיקר הדין זמן האכילה בלילה הראשון של חג הסוכות הוא כל הלילה, שלא כמו מצה בליל הסדר, ומה שכתבו הראשונים הנ"ל לאכול קודם חצות, אינו מן הדין אלא חומרא בעלמא, משום חביבות המצוה. וגם בספר ערוך השולחן (סעיף ט"ז), כתב, שהעניין לאכול קודם חצות אינו אלא חומרא בעלמא.

העולה לדינא:

- נחלקו הפוסקים אם דברי הקדמונים על חיוב אכילה עד חצות היא דין או חומרא בעלמא.
- לכתחילה יש לאכול לפחות כזית פת (שהו שיעור אכילה מעיקר הדין לענין זה) לפני חצות הלילה (דעת הקדמונים - שהכריע הרמ"א כמותם), ומי שיש באפשרותו - ראוי להדר לאכול מעט יותר מכביצה (דעת המחמירים).
- בדיעבד - אם שכבר עברה שעת חצות, מצוה וחובה לאכול ולברך לישוב בסוכה, אבל ראוי למי שאוכל בשעה זו שיאכל קצת יותר מכביצה פת, כדי לצאת ידי"ח לפי כל השיטות.

ברכת לישב בסוכה ביוצא באמצע הסעודה מסוכה לסוכה

נחמן, הינו בעל פה מפיק מרגליות ומלא פנימיות, אברך משכמו ומעלה. משכן, נעשה מבוקש בסעודות מרעים של בחורים מבקשים, המחזירים אחריו וחפצים את השתתפותו על מנת להתבשר ממאמרי פיו ולהידבק מפנימיותו השופעת. באחד מימי חול המועד, הוזמן נחמן לשתי סעודות שיתקיימו בו ביום כשהוא מצדו נענה בשמחה לשתי ההזמנות; בדרכו אל הסעודה בסוכה הראשונה, עלה בליבו ספק כיצד ינהג לגבי ברכת לישב בסוכה, שזא עליו לברך שוב גם בסוכה השניה, והוא בכלל מותר לעשות כך. פנה נחמן ושאל, האם ניתן לסעוד בשתי הסוכות בזו אחר זו בלי להיכנס לשאלות ולספקות:

תשובה: המגן אברהם (תרל"ט סק"י) פוסק, שההולך באמצע סעודתו לסוכת חברו אף ה' דעתו לכן בתחילה בשעת הברכה שביד בסוכתו צריך לברך שם שוב 'לישב בסוכה', וכמו שכתב השו"ע (אורח חיים סי' ס"ח סעיף יב) לגבי טלית, שאף אם היתה דעתו ללבוש כמה טליתות אם הפסיק ביניהן צריך לברך על כל טלית וטלית, וכאן - ההליכה לסוכת חברו נחשבת להפסק [הפוסקים חלקו בכנס לבקר חברו ואינו רוצה לאכול שם אם חייב לברך לישב, ולסוברים דאין מברך אלא אם כן אוכל שם, גם כאן מדובר באם רוצה לסעוד שם, שאם לא כן אין כאן שום שאלה], ובלבושי שרד כתב שהמגן אברהם כתב כך לשיטתו, שפסק גם לגבי טלית (סי' סק"י) שאם הלך ויצא חוץ למקומו אחר שלבש טלית קטן צריך לברך שוב שלבש טלית גדול, אבל לדעת הט"ז (שם סק"א), שהליכה לא נחשבת הפסק וא"צ לברך שוב על הטלית גדול, הוא הדין בהולך לסוכת חברו ש"צ לברך שם ולכן להלכה ספק ברכות להקל ולא יברך.

[יש להעיר דלאכארה כך דעת הט"ז אפי' אם לא כיוון כשביד ללכת לסוכת חברו ולאכול שם, וכמשי"כ בהל' בב"ח (סי' פ"ט סק"ג) שהמסיים סעודה על מנת לאכול סעודה אחרת אי"ז נחשב סילוק או היסח דעת ואפי' אם מברך ברכה"ז לא הועיל כלום. אמנם, מאידך, כאן יש שינוי מקום, ושמה בכה"ג שאני ור"ע].

אולם בספר ברכת הבית (שער גב, שערי בינה סק"ב) כתב, שאמנם לדעת הט"ז הילוך אינו הפסק אבל דיבור ודאי נחשב הפסק אפילו לדעתו, שהרי כתב שאם בידך על תפילין בין לבישת ט"ז לבישת ט"ג נחשב הפסק, ואם כן גם כאן, אפילו אם היתה דעתו בשעה שביד בסוכתו ללכת אחר כך לסוכת חברו, הואיל והפסיק בדיבור אחרי הברכה, צריך לברך שוב בסוכת חברו.

הבית מאיר חולק על המגן אברהם, ומטעם אחר: אף אם הליכה נחשבת להפסק, אין זה אלא אם הפסיק בהליכה בין שתי מצוות, וכמו שכתב בשו"ע שם, לבישה כמה טליתות זו אחר זו, במקרה זה שייך לומר שאם הפסיק בהליכה בין לבישה לבישה נחשב הפסק וחייב לברך שנית, משא"כ אם עושה מצוה אחת - אין שייך בה הפסק, וגם כאן - מי שיושב בסוכת חברו, אינו מקיים בזה מצוה חדשה ואחרת ממצות הישיבה בסוכה שקיים בסוכתו שלו, אלא הוא המשיך של המצוה שקיים בסוכתו. ולכן ההליכה לסוכת חברו לא נחשבת הפסק ואם לא המשיך דעתו מלאכול א"צ לברך שוב בסוכה השניה, וכתב בשער הציון (סק"ד) שמשמע מדבריו שאפילו אם לא היתה דעתו בשעת הברכה ללכת לסוכת חברו א"צ לברך שוב (וכדעת הגרמ"פ הלן), ודלא כמו שכתב בלבושי שרד שרק אם היתה דעתו ללכת בשעת הברכה א"צ לחזור ולברך.

גם המהרש"א (ח"א י"ד ט) מצדד כדעת הבית מאיר, ומבאר שדין היוצא מסוכה לסוכה דומה לדין התקוע בשופר שלא הצליח להשלים התקיעות כדבי בשופר א', והביאו לו שופר אחר, דפשוט שא"צ לברך שוב, והסברא בזה - דלגבי ברכת המצוות אין הברכה על החפץ אלא על המצוה, השופר אינו גורם למצוה אלא שעל ידו מקיימים את המצוה, והוא הדין בסוכה. משא"כ טלית, שם הברכה היא על הטלית, וכל טלית וטלית היא מצוה חדשה. כמה מהאחרונים (א"ר סק"ח, שו"ע הרב סי' ט, חיי אדם כלל ב כלל מצו ס"ט, דרד"ח דיני ישיבת סוכה סי' י) הכריעו להלכה כדעת המגן אברהם, שצריך לברך לישב בסוכה גם בסוכה השניה (כמוכן שמדובר באופן שצריך לעבור תחת כיפת השמים או דרך רשות אחרת כדי להגיע לסוכה השניה, שנחשב כשינוי מקום, אבל מי שעובר מסוכתו האחת לסוכתו האחרת כששניהם במרפסות ביתו אינו מברך שוב דאין זה שינוי מקום, ובמקום ציבורי כמו בית מדרש/מלון/אולם וכדו' שיש שם כמה סוכות, יש להסתפק אם נחשב שינוי מקום, וספק ברכות להקל).

ובמשנה ברורה (סקמ"ח) הביא להלכה את דעת הלבושי שרד הנ"ל, דכיון שדעת המג"א אינה מוסכמת על כל הפוסקים, ספק ברכות להקל ואין לברך, אבל למעשה הכריע (שעה"צ סי' ק"ד), שכדי לצאת ידי"ח כל השיטות, ראוי להימנע מלצאת באמצע הסעודה לסוכה אחרת להמשיך שם את הסעודה.

ומשמע שאם כבר סיים סעודתו, יכול וצריך לברך שוב בסוכת חברו, ובאופן זה אין צורך להימנע מלעשות כן, ולדבריו, ישנה עצה פשוטה, לכאורה, למי שרוצה לעבור לסוכה אחרת: יברך ברכת המזון בצאתו מהסוכה הראשונה, ויטול ידיו שוב בסוכה השניה. אך למעשה לא נהגו כך. [אמנם דעת הגאון רבי משה פינשטיין (אגרות משה ח"ד סי' א' אות ח), שכדי שיוכל לברך בסוכת חברו נכון שבשעה שמברך בסוכתו לישב בסוכה, יפרש בפיו שאין כוונתו אלא על אכילתו ושיבתו בסוכה זו, וגם יברך ברכת המזון קודם שייצא מסוכתו, ואז יוכל לברך שנית בסוכה השניה, ומשמע דאם לא פירש כוונתו - אפי"ן שביד בהמ"ז, וכ"ש אם לא ביד בהמ"ז, לא יברך שוב].

העולה לדינא:

א. נחלקו הפוסקים מהו המחייב בברכת לישב בסוכה, והכרעת השו"ע ורוב הפוסקים שאכילת קעב בסוכה מחייבת ודאי בברכה, אם מתעכב ויושב בה.

ב. היוצא מסוכה לסוכה, ספק אם חייב לברך בכל סוכה שנכנס אליה, גם אם מדובר בפעם הראשונה שנכנס לשם, ואפילו אם יושב שם לסעודת קבע - אם יצא באמצע הסעודה מסוכה אחרת.

ג. הכרעת המשנה ברורה, שיש להימנע מלעבור באמצע הסעודה מסוכה לסוכה על מנת להמשיך שם סעודתו.

ד. הרוצה ליטול ידיו בסוכה אחת להמשיך לאכול בסוכה אחרת, לכתחילה מותר, ומקומו הצורך, המנהג לא לברך שוב לישב בסוכה (וכדעת הבית מאיר מהמהרש"א), ואם יש מי שעדיין לא בירך, יוציאנו ידי חובה. ואם אין, העצה - לצאת מספק לכל הדעות - היא, שיאכל פת לא יותר מכביצה, וימנע מלאכול מזונות או בתשלים ממניין דגן, ובאופן זה נחשב כאכילת עראי שאינה חייבת בברכה. [מעט פת חייב לאכול - כדי שיוכל לברך שם בהמ"ז, אך עבור זה די שיאכל משהו פת, וא"צ אפילו כית].

מעל סוכתו יש סורגים הבולטים ממרפסת או חלון השכן מהקומה שמעליו, הסורגים בנויים קנים של ברזל פחות משלשה טפחים ושאלתו האם מותר לו לשבת לישן ולאכול בסוכה תחת מקום זה מאחר שהסורגים הם סכך פסול. עוד יש לברר בנידון, אם סוכתו מתחילה תחת המרפסת ומכשיר סוכתו מדין 'דופן עקומה', יש לדון אם יש למדוד הד' אמות עד אחרי הסורגים או לא.

תשובה: מה שיש לדון בסורגים, האם נאמר בקני הסורגים דין 'לבד', כלומר, שמחשיבים את הקנים שיש ביניהם פחות משיעור ג טפחים כאילו הם סתומים לגמרי, ונמצא שיש סכך פסול ד' טפחים במקום אחד ואם כן יהיה אסור לשבת תחתיו.

הנה יצאת בשולחן ערוך (א"ח סימן תרלב ס"ו): אם יש סכך פסול ב' טפחים, ועוד סכך פסול ב' טפחים, ואויר פחות משלשה מפסיק ביניהם, יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפין לפסול הסוכה. ע"כ. הרי שיש ספק האם אמרינן 'לבד לחומרא' כאילו שני חלקי סכך הפסול מקורבים יחד ונמצא שיש ד' טפחים במקום אחד.

יש להקדים, הדנה יש שני מיני 'לבד', האחד, להחשיב גם האויר החלל כמלא וסתום. השני, לחבר ולקרב ב' הקצוות זה אל זה.

והנה דין לבד לקולא, כגון להכשיר מחיצה או אויר בסכך כשר פחות משלושה טפחים, נאמר הלכה למשה מסיני ואמרין דין 'לבד' (סוכה ו'), בין 'לבד' הראשון דהיינו 'למלאות', ובין 'לבד' השני דהיינו 'לקרב'. אבל לחומרא יש חילוק, לדבד 'למלאות' בודאי לא אמרינן כמו שכתב התוספות (סוכה ו') והרא"ש (שם פ"א סימן ג') וכן כתב המגן אברהם שם בשם הטור, אבל לבד 'לקרב' בזה מסתפק לערוך ערוך הנ"ל.

ולענין הלכה: לגבי מצות סוכה דהוי דאורייתא יש להחמיר בספיקו (כמו שכתבו הפמ"ג ומשנ"ב שם, עיין גם מג"א סוסק"ב), ולגבי דין דרבנן נחלקו הפוסקים (עיין בית יוסף ודר"מ סימן תקב לגבי עשיית מחיצה לאוהל ביו"ט, והכרעת המג"א ס"ק לחמיר, אך עיין פמ"ג כאן שמיקל מספק דרבנן, ור"ע). ויש לציין שלגבי סומאת אוהלים לכולי עלמא לא אמרינן 'לבד לחומרא' גם למרות דהוי דאורייתא (עיין רמ"א יו"ד סימן שע"א סוס"ד) והטעם כי כן נמסרה הלכה למשה מסיני (ראה סוכה דף תי).

וא"כ ההורם עד כה לעניינינו לכאורה, שאם יש הרבה סורגים שאם נצרפם ונקרבם יחד במקום אחד יהיה בהם רוחב ארבעה טפחים [32 ס"מ], אזי יש להחמיר שלא לישן תחת הסורגים, [כמובן שזה באופן שיש גם באויר הבולט אל הסוכה ארבעה טפחים]. אבל אם לא יצטרף הכל לשיעור ארבעה טפחים אזי מותר לישן תחתיו, כי אין אומרים 'לבד למלאות לחומרא' כמו שנתבאר. [ועל פי רוב אין כאן שיעור זה, אם לא במרפסת ארוכה או סורגים בעיניים].

אבל למעשה נראה שאין זה כל כך פשוט לעניינינו: הדנה בסימן תרכ"ו (ס"ה) כתב השולחן ערוך לגבי ה'לאט"ש' וז"ל: העושה סוכה לבית תחת הגג שהסירו הרעפים, אפי"ן שנשארו עדיין העצים הדקים שהרעפים מונחים עליהם, כשרה. ע"כ. ונקטו שם הפוסקים לדינא (עיין משנ"ב) שאפילו אם העצים הדקים פסולים לסכך מהתורה, מכל מקום אם הסוכה מסוככת היטיב כהלכתה שאפילו אם ינטל מן הסכך שכנגד העצים עדיין ישאר הסכך צלחת מרובה מחמתה, הסוכה כשרה, ולא נפסל משום 'ב' סככות' כי העצים הדקים אינם אלא חמתה מרובה (וכדין הנאמר לגבי סוכה שתחת האילן שם ס"א).

ולמרות שהאיר שבין העצים הדקים הם פחות משלושה טפחים, נקטו הפוסקים שהסוכה כשרה, ולא אמרי' 'לבד להחמיר' אפי' 'לקרב', וזולת הבכורי יעקב (סק"ח) החושש לדעת הב"ח (סי' ד"ה ולענין) המחמיר מטעם 'לבד להחמיר' שהאיר יהיה דווקא יותר מג' טפחים ואל"כ נמצא שיושב בסוכה שתחת הבית (ומסתמך דבריהם נראה דאפילו לא יצטרף כל ה'לאט"ש' לארבעה טפחים אמרינן 'לבד למלאות', ור"ע איך יפרנס דברי התוספות ה"ל שכתבו להדיא דלא אמרינן 'לבד למלאות לחומרא'), ולהלכה כתב המשנה ברורה שם (סק"י) שכדי לצאת ידי כל הספיקות יראה לעשות כהב"ח.

יש להבין למה כאן ב'לאט"ש' אין חוששין מדינא לומר 'לבד להחמיר' על כל פנים 'לקרב', כמו בסימן תרלב לגבי מסכך בסכך פסול דמספיקא אמרי' 'לבד להחמיר לקרב' כמו שנתבאר.

והנראה שהחילוק הוא ברור, דהיינו שאם מסכך את הסוכה עצמה עם סכך פסול (ובזה מיידי בסימן תרלב) אזי יש לדין של ה'יושב תחת סכך פסול' ובוה אכן אמרינן לבד לצרף הסכך פסול לארבעה טפחים, אבל אם סוכתו מסוככת כהלכתה ורק מעל הסכך יש סככה נוספת של סכך פסול (זהו ה'לאט"ש'), בזה לא אמרינן לבד להחמיר לקרב הכל למקום אחד, כי אינו יושב תחת סכך פסול מאחר שמעל ראשו יש סכך כשר, אלא נידון כאילו הנוטה על הסוכה שפסולו מטעם 'ב' סככות', דכתיב 'בסכת תשבו' חסר וי"ו דהיינו באחת, שלא יסוכך עליה בשני קירורין (סוכה דף טו) ודינו דתלוי אם צלחת מרובה או חמתה מרובה כמבואר שם בס"א.

והיוצא מזה לעניינינו, בסורגים שמעל סוכתו אין חשש משום לבד אפילו כאשר יצטרף לשיעור ארבעה טפחים ('לבד לקרב'), לולי חומרת הב"ח הנ"ל שגם באופן זה אמרינן לבד להחמיר.

ועל אופן זה כתב במנחת שלמה (סימן צא אות יט, לגבי חבלי כביסה מעל הסכך) סברה להתיר על פי דברי הריטב"א ('עירובין דף י"ד ו"ה את דאמרינן): יש לומר דבברר העומד להיות פחות מעל הסכך נעשה לכן אין אומרים בו לבד, ע"כ. ומסיק שם הגרש"א ש'כיון שהב"ח אינו אלא חומרא בעלמא לפיכך יש לסמוך על סברה זו. (אמנם ראה בהליכות שלמה פ"ח הערה 74 שמחל בין חבלי כביסה לסורגים, אולם לא זכיתי להבין הסברה ומה שנלע"ד כתבתי).

ועוד יש סברה להקל ולחלק בין חומרת הב"ח ב'לאט"ש לבין סורגים, כי הסורגים אינם עשויים לשם מטרם ואינם כולל כמו ה'לאט"ש', לכן יש איה צד לומר דלא אמרינן בזה לבד כלל.

ועל לפי כל הסברות הנזכרים מובן מדוע לא לשתמט שום פוסק [כולל הב"ח] להחמיר בסוכה שתחת האילן ולומר שאם אין שיעור שלושה טפחים בין העליון וענפים באילן אזי הסוכה פסול אף שצלחת מרובה מטעם 'לבד להחמיר', וגם במשנה ברורה (סימן תרכ"ו סק"א) שכתב (לפי דעה בתרייתא שם) שלא יהיה באילן שיעור ארבעה טפחים, לא הוזכר מאומה להזהיר על דין 'לבד'. אלא על כרחך מוכח כסברות הנ"ל שבכה"ג 'לכו"ע לא אמרינן לבד לחומרא אפי' לקרב. [וכן נראה לכאורה מדין 'השכבה' שהביא בבאר היטב (פוס"י תרכ"ז) להתיר, עיי"ש].

ומי שעם כל זה רוצה להחמיר לעצמו ולצאת כל חשש, נראה שעל כל פנים אין צריך להחמיר בזה את חומרת הראב"ד (עיין משנ"ב סימן תרל"ב סק"ג) שלא לישב תחת סכך פסול שרוחבו שלשה טפחים (ומדויק כע"ז במשנ"ב סימן תרכ"ו סק"א ע"ש). וגם בארבעה טפחים יחשוש רק כשיעור חוץ איש [40 ס"מ]. ועוד יתכן להקל בזה, שאם רק ראשו נמצא בשעת הטיה תחת הסורגים, אולי יש לצדד להקל (עיין משנ"ב סק"ב), וברגליו בלבד בוודאי אין שום חשש.

עוד עצה יש, לשים קצת סכך כשר בין הסורגים, שבזה מונע ה'לבד לחומרא' של הסורגים, כי אין אומרים לבד בשום מקום רק באויר פניו (מג"א סימן תרכ"ו סק"ו בכורי יעקב סק"ח דלא כב"ח, שעה"צ סימן תרל"ב סק"ב).

העולה לדינא:

א. בסכך פסול שעל גג הסוכה עצמה אומרים דין לבד לחומרא 'לקרב', דהיינו שיש שיעור ארבעה טפחים בסכך פסול מלבד האויר, אבל לא למלאות, דהיינו כאשר אין בו שיעור זה. ב. בסכך פסול מעל הסכך לא אומרים לבד אף לא לקרב, וזולת לדעת הב"ח שאומרים לבד אולי אפילו למלאות, ודאוי להחמיר כוותיה. ג. באילן שעל גבי סוכה לכולי עלמא לא אומרים לבד כלל, אלא הכל נמדד אם צלחת מרובה או חמתה מרובה. ד. בסורגים שמעל הסוכה יש סברה לומר שדין כאילו נכסה בכל אופן לכולי עלמא, ועל כל פנים אם אין שיעור ארבעה טפחים בצירוף כל הברזלים יחד אין צריך להחמיר את הב"ח. ה. מי שרוצה להחמיר, אין צריך אלא שלא יבולט תחת סוכתו שיעור ארבעה טפחים כשיעור חוץ [40 ס"מ], ולא ישב תחתיו ראשו עם רובו. ו. עצה נמונע לבד ללא חשש שימלא סכך כשר בין קני הסורגים.

ערב יו"ט סוכות, כמו כל כלל ישראל, בחר ראובן לעצמו אתרוג נאה ומוהדר. אך לתדהמתו ביו"ט ראשון באמצע הדביקות בשעת הלל הבחין בנקודה [שחורה] על מקום החוטם, מה שלא ראה בעריו"ט, זה לא מצא חן בעיניו והחליט לעשות מעשה עפ"י מה שמעו פעם שמומחיות לקלף נקודות שחורות מעל האתרוג והחליט שגם הוא מומחה בענין, ולכן מיד במוצאי יו"ט הלך וקלף הנקודה ושמן שאין ניכר מאומה ופוטרו אן עסק. אך לאכזבתו הגדולה, למחרת ביום א' דהו"מ בבוקר שהוציא האתרוג לברך עליה מצא שבמקום שקילף אתמול נעשה שם כמין מראה חום [וזאת מפני שהקילוף הוציא מיץ ונעשה כן כידוע], ונמצא תיקונו קלקולו. עכשיו שאלתו האם האתרוג כשר ויכול לברך עליו.

תשובה: יש לדון מדין 'נקלף', שינוי מראה, 'חסר', 'בא מכוח פסול'. ויש להקדים הקדמה קצרה: הנה כמה מיני פסולים יש באתרוג, חלק מהם פסולים רק ביום ראשון של סוכות וחלק מהם פסולים בכל שבעת הימים, ונפרט איהם מהם הנוגעים לענייננו: פסולי 'הדר' פסולים גם בשאר ימים (ולחרי"ם) כשר, ראה מחבר ורמ"א סימן תרמ"ט ס"ה). פסול 'חסר' כשר בשאר הימים, וכן הדין בפסולי 'סימני טריפה', כגון נקלף, כי טעם הפסול שלהם משום 'לקיחת תמא' (פני יהושע סוכה לו. קרן אורה חולין מז: ד"ה ואי, ועיין בכורי יעקב תרמ"ט סק"א).

לגבי עצם הפסול של 'נקלף' בלי שנשתנה מראה, כתב בבא"ר הלכה (סימן תרמ"א ס"ב ד"ה שינוי) שדעת הר"ן לפסול נקלף בחוטמו במשנה משום שאינו 'הדר', אך מסיק דלא נקטין הכי, והחז"א (ראיה סימן קמז סק"ה) חולק עוד, ומוכיח דאף הר"ן אינו פוסל בזה, נמצא שהלכה לכלי עולמא אין לפסול נקלף במקום החוטם יותר משאר מקום באתרוג.

אמנם לגבי נקלף ונשתנה מראהו, הביא במשנה ברורה (סימן תרמ"ח סק"ז) מחלוקת אם נקלף כלשהו בחוטמו ונשתנה למראה כשר [החז"ן], אם נפסל או לא, ומסיק להלך בשעת הדחק.

והנה יש לעיין לפי דעת הפוסלים, אם נפסל מדין פסול 'נקלף' או מדין שינוי מראה ומשום 'הדר', והנפקא מינא היא אם כשר בשאר ימים, שאם הוא משום 'הדר' פסול אפילו בשאר ימים, מה שאין כן 'נקלף' כשר בשאר ימים, כי טעם הפסול הוא משום סימני טריפה (עיין גמרא וחו"ס סוכה לו). ומה שכתב הלבוש (סימן תרמ"ח ס"ו, והוא בשו"ת רמ"א סי' ו' ערו"ש ס"ט) שטעם נקלף משום הדר, נטעם נקלף משום הדינו דוקא בנקלף כולו עיי"ש, ומדברי המשנ"ב שם בדעת הפוסלים שכתב 'וכמו חזו"ת בסעיף ט', נראה לכאורה שטעם הפסול הוא כמו חזו"ת ומשום 'הדר', וכן נראה בדברי הב"ח.

אך באמת גם בחזו"ת עצמה נתלקו הפוסקים א' פסול משום 'חסר' (דעת הרא"ש עפ"י ירושלמי) או משום 'הדר' (דעת הרמ"א סימן תרמ"ח ס"ה), והנפק"מ אם כשר בשאר הימים, והפרי מגדים (הוא בשם"צ כי תרמ"ט סק"ג) מכריע להלך מטעם ספק ספקא, דשמו משום חסר, ואם תרצה לומר משום הדר שמה הלכה כהרמ"ב המכשיר גם בהדר' בשאר הימים, וכתב שיכול גם לברך עליו.

ובאמת אפילו בפסולי 'הדר' ממש [כגון שינוי מראה וכדו'], למרות שדעת הרמ"א (סי' תרמ"ט ס"ה) והמגן אברהם (סי' תרמ"ה סק"ו ותרמ"ז סק"ד) לפסול גם בשאר הימים, מ"מ רבים מן הפוסקים נקטו כדעת הרמ"ב המכשיר בשאר ימים (הלא תמה, המחבר סי' תרמ"ט ס"ה, ט"ז סק"ט, אליה רבה סק"ט), והטעם שנקטו להלך כיון דבשאר ימים אין חיוב נטילת חזו"ת מדרבנן, וגם המשנ"ב והשו"ע הרב (סי' תרמ"ט) נקטו להלך עכ"פ בשעת הדחק. והוצא מכל זה שיש כמה צירופים להחרי' [גם לענין בריכה], א. דעת המקליל לגמרי בנקלף ונשתנה למראה כשר, ב. גם לדעת הפוסלים יתכן הטעם משום 'סימני טריפה' וכשר בשאר הימים, ג. דעת הסוברים שגם חזו"ת כשר בשאר הימים, ד. דעת הסוברים שגם פסול 'הדר' כשר בשאר הימים.

והנה יש לדון עוד מדין 'בא מכוח פסול', דהיינו אם היתה נקודה שחורה הפוסל משום שינוי מראה וקילוף האם חוזר להיות כשר, והנה המחבר (סימן תרמ"ח ס"ה) כתב דהוי פסול החוזר להכשירו, ואילו הרמ"א (סימן תרמ"ט ס"ה) כותב להחמיר הואיל ובא מכח פיסול, ומצינו שלשה מהלכים לבאר הסתייה:

דעת האמרי מרדכי (סק"ד) דהוי פלוגתא, ולהלכה העלה (סק"ד) הובא במשנ"ב סק"ה) דהיא חומרא יתירה ובשאר הימים יש לדון להכשיר [משום צירוף דעת הרמ"ב המיקל אפי' שלא קילפו] ואפילו שהחסיר מגוף האתרוג בשעת הקילוף.

דעת הבכורי יעקב (סק"ה) עפ"י הגהות אשר"י פ"ג סוכה כ"ט, לחלק, דאם לא ניכר הקליפה אז חוזר להכשירו, ואם ניכר הקליפה גם בלא החסיר מגוף האתרוג מצדד להחמיר אפי' בשאר ימים, [ובענייננו אפי' שבשעת הקילוף חזר למראה אתרוג ולא היה ניכר בא הרושם החום שנעשה א"ח כמחמת לכאורה נחשב ג"כ לניכר]. דעת השו"ע הרב (סימן תרמ"ח ס"ה, תרמ"ט ס"ה) נראה שמחלק בין החסיר מגוף האתרוג [שפסול גם בשאר ימים מדין 'בא מכוח פסול'] ללא החסיר, ומכשיר אפי' לכתחילה בענין שלא נחסר כלום מגוף האתרוג דהיינו שלא קלף רק קליפה החיצונה הדקה.

למעשה, לגבי דין 'בא מכוח פסול' נראה להלך בענייננו מב' טעמים: א. לא מסתבר שהנקודה שקלף ראובן היתה פסולה מדינא, שאם היה ניכר לעין בודאי היה רואה זאת קודם יו"ט בעת לקיחתו (ומה שאין נראה מרחוק אולי פסול, כמ"ש שו"ת"צ סימן תרמ"ח סק"ט). ב. אפי' אם היתה פסולה, יש כמה אחרונים המכשירים בקילפו עכ"פ בשאר ימים כנ"ל.

עוד יש לדון מדין 'חסר': הנה אם היה מעשה זו ביום ראשון ש'חסר' פוסל בו, אזי תלוי, אם קלף רק הקליפה עליונה אין חשש חסר לכונ"ע (כמ"ש ביח"ל רס"י תרמ"ה), אבל אם קלף אפי' כלשהו מעבר לקליפה זו דעת המשנה ברורה (שעה"צ שם סק"ז) דהוי חסר, אבל החזון איש (סי' קמז ב"א) חולק ודעתו להלך שאינו נחשב חסר עד שיעבור אל חלק הלבן של בשר האתרוג ואם לא דינו בנקלף.

ואם מסתפק אם נחסר מן האתרוג, כתב במשנה ברורה (סק"ה) להלך בספק חסר [מטעם ספק ספקא כי י"א דאפי' ודאי חסרון כשר אם אינו מפושל או כאיסר אלא לשהן], אבל אם הספק הוא במקום החוטם כתב בחזון איש (שם סק"ה) דראוי להחמיר משום דעת הר"ן דפסול חסר כלשהו בחוטם [ובפרט אם נחסר מחמת שקילף מראה פסולה, דראוי להחמיר לחוש לדעת הפוסלים משום 'בא מכוח פסול']. אך זה רק במקום חזו"ת ממש סמוך לפיסום, אבל בכל מקום שפיצנו א"צ להחמיר כי י"א שאין זה מקום החוטם (עי' ביח"ל ס"ט ד"ה מקום), עד כאן החזו"א.

ולגבי שאר ימים 'חסר' כשר (סימן תרמ"ט ס"ה), אך במקום החוטם דעת הר"ן דחסר פוסל שם משום 'הדר' כי מקום זה נראה לעינים וא"צ פסול כל שבעה, אבל להלכה לא נקטין כן (כמ"ש ביח"ל תרמ"ח ס"ב ד"ה שינוי), וכן כתב חזו"א (שם) דא"צ להחמיר כלל אפי' בודאי חסר [כי מצורף דעת הרמ"ב שגם פסולי 'הדר' כשרים בשאר ימים], ע"כ. ונראה דאפי' אם יצא להחמיר בה"ר, מ"מ לא אין החסר נראה לעין רק בעיניו והסתכלות אינו פוסל גם לה"ר"ן (כמו בכל פסולי 'הדר' כנ"ל), נמצא יוצא מזה שבנידון דידן ליכא שום חשש משום 'חסר'.

העולה לדניא:
מאחר שאינו ביום ראשון נראה להלך שהאתרוג כשר מכל חשש ויכול לברך עליו.

ליל התקדש חג הסוכות, אברהם חוזר מתפילת מעריב יחד עם אורחים שנודמו לו בבית הכנסת, כנודע חשיבות הענין בזה"ק, והנה עקרת הבית מעירה את תשומת לבו ונשאלת שאלת הכנה ריבוי אורחים שכזה, עליה להשרות עלי חסה נוספים בחומר ניקוי ההורג חרקים [המדובר בעלים שהם נגועים]. שוב היה מעשה; גם לסוכת השכן שמקומה בחצר למטה, הגיעו אורחים אך שאלו היו בלתי קרואים ורצויים, דבורים ויתושים שעלו ובאו מהצמחייה שעל יד הסוכה והטרידו את המסובים שחששו שיעקצו. עתה יש לדון מה ההלכה בזה, שהרי נטילת נשמה הותרה ביום טוב, לשחוט בהמות ולאוכלם ביום טוב, ואם כן יתכן שאין חשש איסור בלהרוג את החרקים העלולים להיות בחסה, ואף גם את המעופפים הטורדניים:

תשובה: בתורה נאסרה עשיית מלאכה ביום טוב 'כל מלאכה לא יעשה בהם' (שמות יב טו), 'כל מלאכת עבודה לא תעשו' (ויקרא כז ז) וכן נאמר בו 'שבתון' (ויקרא כג לו), אמנם מלאכת אוכל נפש הותרה ביום טוב, כמו שנאמר 'אך אשר יעשה לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם' (שמות יב טז).

המלאכות שהותרו לצורך אוכל נפש

בירושלמי (ביצה פ"א ה"ה) למדו מסמיכות הפסוקים אך אשר יאכל לכל נפש לפסוק ושמרתם את המצות, שרק מלאכות שמשתע לישא ואילך הותרה מלאכת אוכל נפש. דעת הר"ן (ביצה דף יב) שלפי הירושלמי האיסור לעשות מלאכות שלפני שעת לישא הוא מדאורייתא, אבל התלמוד בבלי חולק וסובר שהוא מדרבנן, ודעת הריטב"א (שבת צ"ה צ"ה) שלכונ"ע אין האיסור אלא מדרבנן, והירושלמי הביא אסמכתא בעלמא.

מלאכת צידה ודאי שאסורה ביום טוב, יש אומרים שאסורה מדאורייתא (רש"י ביצה כ"ג ב:) ויש אומרים שאסורה מדרבנן (ר"ן ביצה י"ב).

מלאכת בורר, דעת המגיד משנה (שבתת יו"ט פ"ג ה"טו) שהיא מלאכה מותרת, ומאידך לדעת הרשב"א יש אופנים שהוא איסור מדאורייתא.

דין מתוך שהותרו בנטילת נשמה

והנה אמרו בגמרא (ביצה דף יב) שהמלאכות שהותרו לצורך אוכל נפש ביו"ט אומרים בהם 'מתוך שהותרו לצורך הותרו גם שלא לצורך', ובגדר הדברים נחלקו הראשונים: שיטת רש"י (ד"ה אלא) מדאורייתא אין צריך שיהא צורך כלל, ומדרבנן שצריך שיהא בו צורך קצת, ושיטת תוספות (ד"ה ה"ג) אם אין בו צורך כלל, אסור מדאורייתא.

ודנו הראשונים באילו מלאכות נאמר דין 'מתוך שהותרו לצורך הותרו שלא לצורך', דעת הטור דדין זה נאמר רק בהוצאה ובהבערה, אך דעת המגיד משנה (שבתת יו"ט פ"א ה"ד) שכל מלאכות שעושים בדרך כלל לצורך אכילה יש בהם דין 'מתוך שהותרו'.

ומעתה נבוא לברר בנידון שאלותינו האם אומרים מתוך שהותרה נטילת נשמה לצורך הותרה גם שלא לצורך. הנה דעת הפרי מגדים להלכה שרק בהוצאה והבערה אומרים דין 'מתוך', אולם במשנה ברורה כתב להלכה שאומרים כן גם בנטילת נשמה (סימן תקי"א סק"א).

והגר"ן קרליץ בחוט השני כתב סברא לאסור הריגת חרקים, שכמו שלא הותר כיבוי הנר לצורך דבר אחר וזאת על אף שנהנה מכך, והטעם הוא משום שצריך שתהיה לו הנאה חיובית ולא רק הסרת המפריע, כמו כן הריגת החרקים אינו נהנה מכך הנאה חיובית ולכן דעתו לאסור. אך כבר תמה על סברא זו ב'משמורת המועדות' שיש לחלק, שמלאכת כיבוי אינה מלאכה שמכשרת את האוכל במהותה, ולכן יש ראשונים שסוברים שדינה רק כמכשירי אוכל נפש שלא נאמר בהם מתוך, ויתכן שלכן לא הותר לצורך הנאה שלילית, אבל נטילת נשמה שהותרה עיקרה לצורך אוכל נפש יתכן שיהא זה גם נחשב כצורך קצת המתיר.

במנחת שלמה כתב הגר"ש אירבאך שצדק הסברא יש להחרי' הריגת חרקים ביום טוב מתוך שהותרה נטילת נשמה לצורך הותרה שלא לצורך, וזה נחשב על כל פנים צורך קצת, אך כתב להסתפק שיתכן שבהריגתו את היתושים יהרגו גם כאלו שאינם מפריעים כלל וזה לא הותר, וכתב 'דכל זה לא ברור לו'. והעיר על דבריו ב'משמורת המועדות', דגם אם יהרגו כאלו שאינם מפריעים הרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואינו מתכוין ולא פסיק רישא שאין צריך לחשוש לזה, וצ"ע.

במלכים אמנץ (פרק י"א הערה ז) כתב שהגר"י קמניצקי התיר להרוג בהדיא יתוש המצער עיי"ש. ובספר אשרי האיש כתב בשם הגר"ש אלישיב שאין היתר להרוג יתוש ביו"ט אך אם מצערים אותו מאוד ואין עצה אחרת מותר.

איסור צידה בהריגת בעלי חיים

יש שרצו לאסור הדבר משום איסור 'צידה', שהרי כאשר הורג את החרק הוא גם ניצוד, אך בזה הדבר צריך תלמוד: הוורק חץ על בעל חיים והורגו האם הוא חייב גם משום צידה, וראה בזה בספר אורחות שבת (פרק י"ג הערה ג) בשם הגר"ש אלישיב שאסור, אך יש שחלקו עליו, שצידה היא רק בנטילת חרות של בעל חי בחיים חיותו, ויש שתלו זאת במחלוקת ראשונים עיי"ש.

יש לציין ששאלה זו שנידונה אצל פוסקי זמננו, כבר נידונה בראשונים, דבספר הנייר (שבת מלאכת תופר) כתב, פרעוש כולי עלמא מודו דאסור מן התורה וכו', אך ביום טוב מותר להרגו כיון שהוא צורך הנאת גופו דהא ר"נ קטע להו כי היכא דלישמע קלא דסנוותי, ודבר השוה לכל נפש אמנם החסיד (בהערות שם כתבו דנראה שהוא רבינו יחיאל ב"ר יוסף מפריש) אסר. [אך צ"ב, מדוע היה צריך לטעם שזה לכל נפש וגם מיט' דהאסור, ואולי ס"ל דלא אמרינן מתוך רק במלאכה שנהנה ממש כמו הראשונים (רמב"ן) האוסרים הוצאת המת וצ"ע].

בנידון שריית החסה יש לדון גם מצד איסור 'בורר', אך ראיתי במשנת המועדים לגרמ"פ זנדר שליט"א שכתב, דיש לומר שאינו רוצה לברור כשאר בורר שהפסולת צפה או שוקעת אלא שיפרדו החרקים מהעלים, עוד כתב להחרי', משום שיש אומרים שאיסור ברירה האסורה ביו"ט הוא רק בעשיית ברירה לזמן מרובה, ולפי זה ברירת חסה שעושים אותה לפני האכילה מותר ביו"ט.

העולה לדניא:

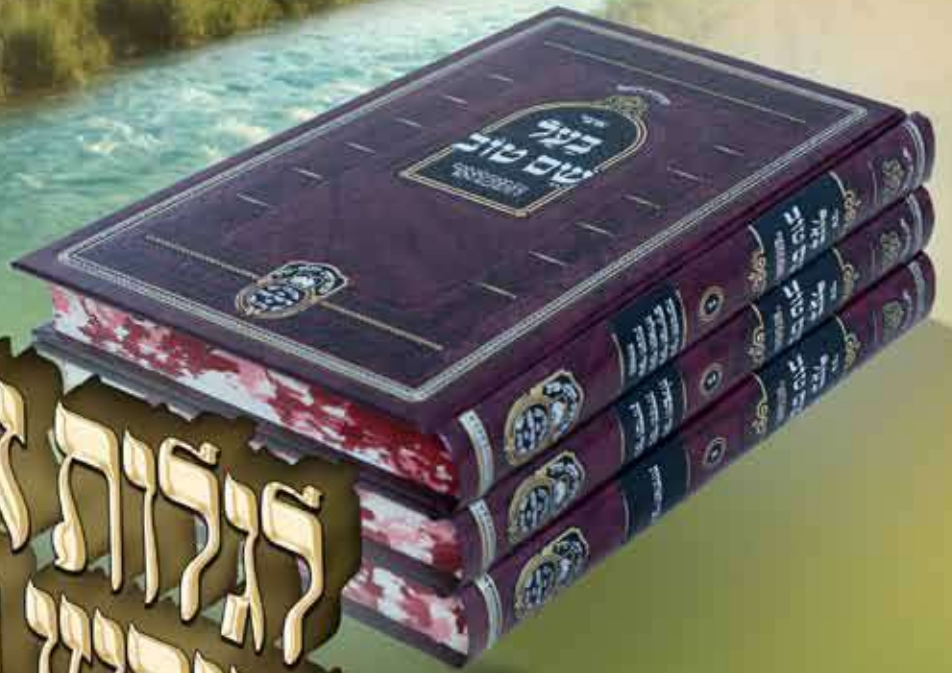
א. עדיפות ראשונה היא לרסס חומר שיגרם לחרקים לברור וכמו שהתיר החזו"א בספר מנוחה נכונה אפילו בשבת. ב. אך כשאין לו אפשרות וצריך לעשות נטילת נשמה, יש מקום להקל אם הורג רק את המצעים אותו לפי סכרת הגרש"א אך כיון שגדולי ההוראה לא רצו להקל, יש להחמיר, אך במצער הרבה ואי אפשר בענין אחר להגרש"א מותר. ג. בנוגע לאיסור צידה, בדבורה יש אומרים דהוי 'במינו ניצוד' ואסור מן התורה, אך גם ביתושים על כל פנים אסור מדרבנן, לפי זה לא יצודם לפני ההריגה. ד. בנוגע לברירה בעלי החסה, יש מקום לומר דמותר וכמ"ש במשנת המועדים, והדברים לליבון הלכתא ולא למעשה.

הפסדה שמשנה את ארון הספרים ההספרי

הבעל שם טוב

כל תורת רבינו הבעל שם טוב זי"ע
מלוקטת מתורת תלמידיו גדולי החסידות
בכל הדורות, עם ביאור נרחב ומשולב,
כולל מקורות והרחבות מעשירים.

לגלות את
שודרשי החסידות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אֶצְנוֹת

הס"ד, צליון רס"ז

לשבתנו עֵשֶׂת

חג הסוכות

שְׁמוֹ עֲמֵנו אֵל. וַיֵּשׁ לְהִבִּין מְדוּעַ אָנוּ מְבֻקָּשִׁים עַל הַגָּאֵלָה דִּיקָא בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם אַבְיָנוּ.

וַיֵּשׁ לוֹמַר עַל פִּי מֵאֲמַר הִרְהִיק מִבְּאֲרֵיטְשׁוֹב זִיע"א, שְׂצָרִיק לְהִיּוֹת סִבְלָן וּלְיֵשֵׁב בְּסִכָּה גַם עִם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וּמִגְשָׁמִים... וּמִזֶּה קְדוּשָׁה זוֹ מְצִינֵנו בְּאַבְרָהָם אַבְיָנוּ, כִּמְפָרֵשׁ בְּכַתוּבִים (בְּרֵאשִׁית יח ד) 'קָח נָא מֵעֵט מִיָּם וְרַחְצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ'. וּפְרַשׁ רַש"י, 'וְרַחְצוּ רַגְלֵיכֶם', כְּסִבּוֹר שֶׁהֵם עֲרִבִים שִׁמְשִׁתָּחוּם לְאַבְרָם רַגְלֵיהֶם. הִרִי לֹן גְּדֹל מִדַּת טוֹבוֹ וְחִסְדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ, דָּאָף עַל פִּי שֶׁהָיָה סִבּוֹר שֶׁהֵם עֲרִבִים, מִכָּל מְקוֹם הַכְּנִיסָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ וְקִרְבָּם בִּימִין צִדָּקוֹ, וְעַל כֵּן נִקְוָה כִּי בְּמִדָּה זוֹ יִתְנַהֵג הַשִּׁי"ת עִמָּנוּ וְיַבְעֵת הַגָּאֵלָה בִּלְיָדָה מִמֶּנּוּ נִדָּח וַיִּזְכֶּה כָּל יִשְׂרָאֵל לְיֵשֵׁב בְּסִכָּה עוֹרוֹ שֶׁל לוֹיִתָּן בְּזִכּוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ שֶׁהָיָה מְקֻרָב גַּם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וּמִגְשָׁמִים.

וְזֶה יִתְבָּאֵר דְּבַר הַפִּסּוֹן: 'זִכֹּר חֲסִדְךָ לְיִשְׂרָאֵל' לְהַשְׁפִּיעַ חֲסִד וְרַחֲמִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. 'לֵת גְּדֹלָה לְדָל שׁוֹאֵל', שְׁנוֹכָה לְגְדֹלָה וְכְבוֹד אִף עַל פִּי שְׁאֵנוּ דְּלִים וְרִשִׁים בְּלִי זְכוּתִים. וְטַעַם הַדְּבַר, 'מִגֵּן אַבְרָהָם שְׁלַח נָא גּוֹאֵל', הֵינוּ בְּזִכּוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ שֶׁהִפְלִיג בְּמִדַּת טוֹבוֹ וְחִסְדּוֹ לְהַכְנִים לְצַל קוֹרְתּוֹ אִף בְּנֵי אָדָם שְׂאִינִם הַגּוֹנִים, כֵּן נִזְכֶּה גַם אָנוּ שֶׁיִּשְׁלַח לָנוּ גּוֹאֵל בְּמִהְרָה, 'וְקִרְאֵת שְׁמוֹ עֲמֵנו אֵל' שִׁיְשַׁרְהָ הַקַּב"ה שְׂכִינָתוֹ עִמָּנוּ וְיַחְבִּיאֵנוּ צֶל יָדוֹ תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה וְאִף שְׂאִין אָנוּ כְּדָאִים וְהַגּוֹנִים מִכָּל מְקוֹם בְּזִכּוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם נִזְכֶּה כְּלָנוּ לְיֵשֵׁב בְּסִכָּה עוֹרוֹ שֶׁל לוֹיִתָּן.

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אַבְרָהָם אַבְיָנוּ מְבִיא עִמּוֹ מִתְּנַת חֲסִד, יִצְחָק אַבְיָנוּ מְבִיא עִמּוֹ הַחֲזָקָה שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל, יַעֲקֹב אַבְיָנוּ מְבִיא עִמּוֹ הַתְּפָאֶרֶת, וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק מְבִיא פְּרִנְסָה לְכָלל יִשְׂרָאֵל. בְּמִלִּים אֵלּוּ נִתֵּן לוֹ אֶת ה'שְׁוֹאֲרֵץ בְּרוּיט' בְּאֲמָרוֹ: קַח לְךָ מִתְּנָה מִיוֹסֵף הַצַּדִּיק שְׁנוֹתֶיךָ לְךָ וּמִזֶּה יִהְיֶה לְךָ פְּרִנְסָה. הָאִישׁ הַבֵּין אֶת אֲשֶׁר לִפְנֵי וּמִיד גָּמְרוּ אֶת הַמִּקָּח וְהַשְׁטַח קָם בְּרִשְׁתּוֹ.

מֵאֲזֵ הָאִירָה לוֹ פָּנִים הַהֲצִלָּה, וְלֹא עָבְרוּ יָמִים מְרַבִּים, וְעוֹד בִּימֵי הַחֲנֻכָּה שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה הָיָה עֲשָׂרוֹ שֶׁל זֶה מִפְּרָסָם בְּכָל הַסְבִּיבָה, וְכָל שְׂדוֹת הַתְּבוּאָה שֶׁגִּדְּלוּ בְּזִידִיטְשׁוֹב וּבְלַעַמְפֶּעֶרְגַּה הָיוּ שִׂיכּוֹת לוֹ, וְיָרַב עֲשָׂרוֹ וַיִּד ה' הַטּוֹבָה עָלָיו נִגַּב עִבּוֹר בְּנִית הַבֵּית הַכְּנִסֶּת חֶלֶק גְּדוֹל מִבְּנֵינוּ, וְגַם אוֹתָם אַבְנִים יְקִירוֹת מֵאֵד שֶׁהִבְיָאוּם מֵעִיר אִיטָלְיָה וְעַלּוּ הוֹן רַב שֶׁהִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶם לְבִנֵּית הָאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ הָיוּ הַכֹּל מִנְדָּבְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי.

אוֹרְחֵינוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ

פַּעַם אַחַת שְׁלַח הִרְהִיק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְדִיקוֹב זִיע"א אֶת בְּנוֹ הִרְהִיק בַּעַל אֲמָרִי נָעַם זִיע"א לְהִבְיָא לוֹ אוֹרְחִים בְּלִיל רֵאשׁוֹן שֶׁל סְכוּת לְכָבוֹד הָאוֹשְׁפִיזִין. וְהִבְיָא אֶצְלוֹ כְּמָה שְׂכוּרִים וְאֲרָחִי פְּרָחִי. וְשָׂאֵל הִרְהִיק: 'הֵאֵם הֵיוּ אוֹרְחֵינוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ טוֹבִים מְאֹלָה?' (בַּצֵּל הַקּוֹדֶשׁ), מִנְהֵגִי קוֹדֶשׁ אוֹת יח הַעֲרָה מֵא).

סִכַּת עוֹרוֹ שֶׁל לוֹיִתָּן

כְּתַב הִרְהִיק ה'הַבְּרַךְ מִשֶּׁה' מְסַאֲטָמָר זִיע"א (חַג הַסּוּכוֹת, שִׁישׁוֹ וְשִׁמְחוֹ, אוֹת מַה): 'זִכֹּר חֲסִדְךָ לְיִשְׂרָאֵל לְתַת גְּדֹלָה לְדָל שׁוֹאֵל, מִגֵּן אַבְרָהָם שְׁלַח נָא גּוֹאֵל, וְקִרְאֵת

אוֹשְׁפִיזִין עֲלָאִין

הַמְּקוֹם עָלָיו נִבְנָה בֵּית הַכְּנִסֶּת הַגְּדוֹל בְּבַעַלְזָא הָיָה שִׁיף בְּשִׁתְּפוּת לַיהוּדִי וּלְהַבְדִּיל לְגוֹי. בְּתַחֲלָה הִשְׁתַּדְּלוּ אֶצְלֵ הַגּוֹי שִׁיזְאִיל לְמַכֵּר אֶת חֶלְקוֹ עִבּוֹר בְּנֵין בֵּית הַכְּנִסֶּת. הַגּוֹי לֹא סָרַב וְהִסְפִּים לְמַכֵּר אֶת חֶלְקוֹ. אִךְ כָּאֵן נִתְקַלּוּ בְּסִרּוֹבוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי, שֶׁהָיָה לוֹ קִרְקַע זֶה מִירִשְׁתָּ נַחֲלַת אֲבוֹתָיו. וְכֹאֲשֶׁר שָׁמַע שֶׁהָיָה מְסָכִים לְמַכֵּר אֶת חֶלְקוֹ, הִלָּךְ הַיְּהוּדִי וְקָנָה מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַשְׁטַח לְעַצְמוֹ. בָּאוּ לְבַקֵּשׁ מִן הַיְּהוּדִי שֶׁיִּמְכֹּר אֶת הַשְׁטַח עִבּוֹר בְּנֵין בֵּית הַכְּנִסֶּת, בְּאֲמָרָם שֶׁהִרְהִיק מִהֲר"ש מְבַעַלְזָא זִיע"א רוֹצֵה דוֹקָא בְּשִׁטַּח זֶה לְצַרְף הַבֵּית הַכְּנִסֶּת. אִךְ הָאִישׁ סָרַב וְאָמַר שֶׁרַק בְּתַנְאִי אֶחָד הוּא מְסָכִים לְמַכֵּר אֶת הַשְׁטַח, בְּאֵם יִבְטִיחַ לוֹ הִרְהִיק עֲשִׁירִיוֹת וּבָנִים טוֹבִים. וְכִשְׁבָּאוּ וְהִצִּיעוּ אֶת הַתְּנָאִי לֹא רָצָה מִן הַבְּטִיחַ.

אַחַר שֶׁעָבְרוּ כְּמָה שָׁנִים נִכְנַס הַיְּהוּדִי פַּעַם בְּחַג הַסְּכוּת לְסִכַּתוֹ שֶׁל הִרְהִיק מְבַעַלְזָא בַּעַת אֲשֶׁר עָרַף שְׁלַחְנוֹ הַטְּהוֹר בְּלִיל ד' דְּחַל הַמוֹעֵד, אוֹשְׁפִיזָא דִּיוֹסֵף צִדִּיקָא, וְחֶלֶק כְּפִי הַמְּנַהֵג 'שְׁוֹאֲרֵץ בְּרוּיט' - [לְחַם שְׁחוֹר] לְכָל הַנוֹכְחִים. וְכֹאֲשֶׁר הִגִּיעַ תוֹרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי בַּעַל הַשְׁטַח, אָמַר לוֹ: הִנֵּה כְּתוּב בְּתוֹרָה 'וְיוֹסֵף הוּא הַמְּשִׁבִּיר', אֵתָה חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה הָיָה רַק פַּעַם אַחַת לִפְנֵי כָּל שָׁנִים עָבְרוּ, אִם הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מְסַפֶּרֶת לָנוּ שֶׁהוּא הַמְּשִׁבִּיר, אִזִּי בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הוּא כֵּן, כֹּאֲשֶׁר בָּאִים הָאוֹשְׁפִיזִין הַקְּדוּשִׁים כְּאוֹרְחִים בְּסִכָּה וְאֵינוּ נֹאֵה לְאוֹרֵחַ לְבֹא בְּיָדִים רִיקָנוֹת, עַל כֵּן כָּל הָאוֹשְׁפִיזִין מְבִיאִים אִתָּם מִתְּנוּת מְאוֹתָם שֶׁהֵיוּ מְשִׁפִּיעִים בְּהִיוֹתָם בְּעַלְמָא הַדִּין, כְּגוֹן

חִידוֹן אֶצְנוֹת - נוֹשֵׂא פְּרָסִים הֵיכָן מְזַכֵּר 'שְׁלוֹשִׁים יוֹם' בְּפִרְשָׁה זוֹ (-וְזֹאת הַבְּרָכָה)?

פִּתְרוֹן הַחִידָה - פִּרְשַׁת בִּלְק:

ש. הֵיכָן בְּפִרְשַׁתוֹ מִשְׁהוּ סוּפֵק כְּפִיִּים?

ת. בִּלְק סוּפֵק אֶת כְּפִיו בְּכַעַס כִּשְׁהוּא שׁוֹמֵעַ אִיךָ בִּלְעָם מְבָרַךְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִקְוֶה לְקַלֵּל אוֹתָם, בְּפַעַם הַשְּׁלִישִׁית (בְּמִדְבָּר כד, ז).

שֵׁם הַזִּכּוֹה בְּסִידוֹר מְתִיבְתָּא מִנְחָה מְעִרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהֹדֵר":

פִּרְשַׁת בִּלְק:

ה' בְּנִימִין זָאב קְרָאוּס מִנְתַּנְיָה.

פִּתְרוֹן הַחִידָה וְכֵן שֵׁם הַזִּכּוֹה, יִפְרֹסְמוּ אִי"ה בְּגִלְיוֹנוֹת הַבָּאִים

הַפּוֹתֵרִים נִכְוֵנָה יִכְנָסוּ לְהַגְלִילָה אִי"ה

עַל סִידוֹר מְתִיבְתָּא מִנְחָה מְעִרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהֹדֵר".

אֶת הַפְּתוּרֹנוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוּחַ אֵלֵינוּ עַד לַיּוֹם שְׁנִי

לְמַסְפֵּר פֶּקֶס: 077-470-26-81

אוֹ לְמִייל: magdenot@gmail.com

נֹא לְכַתּוּב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדוּקָה וְטַלְפוֹן.

בְּרֵאשׁ הַדָּף לְצִיין "עִבּוֹר חִידוֹן לְנוֹעַר".

ישם נכרא מעין לו זוהר הכתר והכבוד

מעין בהיר המבאר
את דברי הזוהר הקדוש
בביאור עיון מחודד ומזכך

מוציא לאור

השתוקקות עולמית לשולהבת רבי שומעון

הכריז שראו אור עולם עד עתה:

זוהר המבאר במדבר א (במדבר-נשא א)
זוהר המבאר במדבר ב (נשא ב)
זוהר המבאר במדבר ג (בזעלוק-קידוש)
זוהר המבאר במדבר ד (חוקת-בלק א)
זוהר המבאר במדבר ה (בלק ב)
זוהר המבאר במדבר ו (אחזק-וילך)

זוהר המבאר הקרא א (ויקרא)
זוהר המבאר הקרא ב (צ-שמיט)
זוהר המבאר הקרא ג (תריץ-סעודת)
זוהר המבאר הקרא ד (אחרי מות)
זוהר המבאר הקרא ה (קדשים-אסתר א)
זוהר המבאר הקרא ו (אסתר ב-בזקוד)

תקני הזוהר חלק ג (י"ח-י"ט)
תקני הזוהר חלק ד (כ-כ"א)
תקני הזוהר חלק ה (כ"ב-כ)
סט זוהר המבאר ספרא דעניעותא (כ"ד)
זוהר המבאר שמת א (שמות-חרא)
זוהר המבאר שמת ב (כא בשלח)

סט זוהר המבאר אירא רבא (כ"ה)
זוהר המבאר אירא וטא
זוהר המבאר גלות האירא
זוהר המבאר אירא דמשכנא
תקני הזוהר חלק א (הקדמות)
תקני הזוהר חלק ב (א-י"ז)

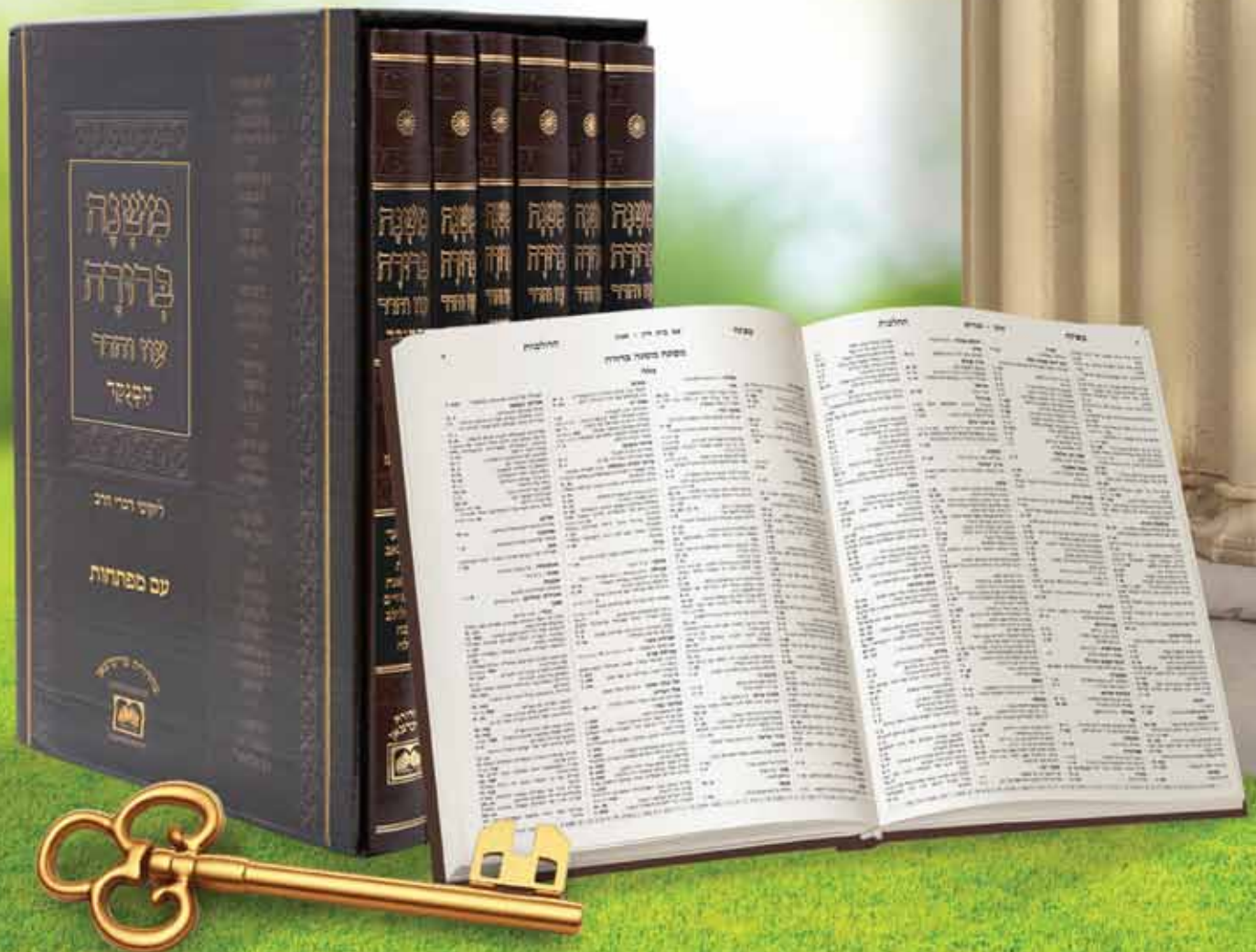
להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

השערים נפתחים: משנה ברורה

עם המפתח המפואר

מהדורה חדשה של המשנה ברורה המפואר 'עוז והדר' בתוספת מפתחות מפוארים ומפורטים על כל ההלכות המובאות במשנ"ב, ביאור"ה ושעה"צ בנוסף לשלל מעלות המהדורה המנופה ומזוקקת, עם מראה מקומות והוספות רבות

מנצח

היום של הורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים